

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

**Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”**

Інститут фізичного виховання і спорту

Ю. В. Драгнєв, С. С. Єрмаков, М. В. Чекунов

**ІНФОРМАТИЗАЦІЯ
ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Колективна монографія

**Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2012**

УДК 378.011.3:796–051

ББК 74.267.5р3

I-74

Рецензенти:

Клопов Р. В. – доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри спортивних ігор факультету фізичного виховання Запорізького національного університету.

Сорочан Т. М. – доктор педагогічних наук, професор, ректор Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Ляпін В. П. – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені В. Даля.

Драгнєв Ю. В.

I-74

Інформатизація вищої фізкультурної освіти: стан та перспективи : колективна монографія / Ю. В. Драгнєв, С. С. Єрмаков, М. В. Чекунов ; за заг. ред. Ю. В. Драгнєва ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012. – 202 с.

ISBN 978-966-617-302-0

Колективна монографія є науковим продуктом виконання науково-дослідної роботи за темою „Теорія і методика застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і основ здоров'я в умовах неперервної освіти” (ДРН 0110U000756). У матеріалах монографії представлено наукове дослідження різних теоретичних та практичних аспектів застосування інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації вищої фізкультурної освіти інформаційно-освітнього простору України.

Монографію призначено для студентів вишів, викладачів й учителів фізичного виховання, науковців з питань інформатизації навчального процесу.

УДК 378.011.3:796–051

ББК 74.267.5р3

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 28 вересня 2012 р.)*

ISBN 978-966-617-302-0

© Драгнєв Ю. В., Єрмаков С. С.,
Чекунов М. В., 2012

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2012

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ I. Сучасний стан застосування інформаційних технологій у вищій фізкультурній освіті в умовах розвитку інформаційного суспільства	
1.1. Інформаційне суспільство: аналіз зарубіжних і вітчизняних нормативних документів у контексті їх значення для професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури у вищій освіті	7
1.2. Розвиток наукового інформаційного простору у вищих фізичної культури: просування фахових видань України до європейського і світового науково-освітнього простору	36
1.3. Вплив інформатизації вищої фізкультурної освіти на процес формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання	63
1.4. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації навчання	94
Розділ II. Перспективи використання інформаційних та комп'ютерних технологій в професійній діяльності майбутнього вчителя фізичної культури	
2.1. Інформаційна компетентність викладачів і студентів як чинник розвитку інформаційно-освітнього середовища	117
2.2. Сутність позитивної взаємодії та застосування комп'ютера в навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури	140
2.3. Використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності та основні засоби комп'ютерних технологій у процесі навчання майбутніх вчителів фізичної культури	162
Заключення	200

ВСТУП

У сучасних умовах освітніх модернізацій у вищій школі взагалі та системи фізичного виховання зокрема, інформатизація ставить перед вищою фізкультурною освітою низку нових завдань, за рахунок яких переглядається освітня парадигма для майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційного суспільства. Зараз виникла необхідність глибокого усвідомлення всіх аспектів інформатизації у вищій школі. Для майбутнього вчителя фізичної культури необхідно створити умови підвищення рівня інформаційної культури, інформаційної компетентності та комп'ютерної грамотності в інформаційно-освітньому просторі України.

Зазначимо, що інформатизація суспільства тісно пов'язана з інформатизацією вищої фізкультурної освіти і є передумовою підготовки конкурентоспроможних фахівців різного профілю. Інформатизація освітньої галузі знань „Фізичне виховання, спорт, здоров'я людини” є одним з найважливіших завдань вищої фізкультурної освіти в умовах перебудови системи фізичного виховання відповідно до світових стандартів навчання. На підставі цього у вищій фізкультурній освіті змінилися пріоритети навчання, і на перший план постала конкурентоспроможність майбутнього вчителя фізичної культури на світовому ринку праці.

Пропонована монографія є науковим продуктом науково-дослідної роботи *магістрантів, аспірантів, докторантів* з виконання теми кафедри теорії і методики фізичного виховання „Теорія і методика застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної культури і основ здоров'я в умовах неперервної освіти” (Державний реєстраційний номер 0110U000756), а також науково-дослідної роботи

професорсько-викладацького складу вишів України в напрямку використання інформаційних технологій в навчальному процесі та інформаційних аспектів вищої фізкультурної освіти.

Метою монографії є представлення наукових досліджень з різних теоретичних та практичних аспектів застосування інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації вищої фізкультурної освіти та інформаційно-освітнього простору України.

Обрана тема монографічного дослідження передбачає висвітлення стану та перспектив інформатизації вищої фізкультурної освіти. У структурній композиції монографії виокремлено два розділи, присвячені сучасному стану застосування інформаційних технологій у вищій фізкультурній освіті в умовах розвитку інформаційного суспільства та перспективам використання інформаційних та комп'ютерних технологій у професійній діяльності майбутнього вчителя фізичної культури.

У першому розділі представлено аналіз зарубіжних і вітчизняних нормативних документів у контексті їх значення для професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури у вищій освіті в інформаційному суспільстві; розвиток наукового інформаційного простору у вишах фізичної культури: просування фахових видань України до європейського і світового науково-освітнього простору; вплив інформатизації вищої фізкультурної освіти на процес формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання; сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації навчання.

У другому розділі увагу приділено інформаційній компетентності викладачів і студентів, як чиннику розвитку інформаційно-освітнього середовища; сутності

позитивної взаємодії та застосування комп'ютера в навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури; використанню комп'ютерних технологій у професійній діяльності та основні засоби комп'ютерних технологій у процесі навчання майбутніх вчителів фізичної культури.

Автори колективної монографії сподіваються, що представлені матеріали проведених наукових досліджень будуть корисними студентам вишів, викладачам й учителям фізичного виховання, науковцям з питань інформатизації навчального процесу.

РОЗДІЛ І

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ФІЗКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Інформаційне суспільство: аналіз зарубіжних і вітчизняних нормативних документів у контексті їх значення для професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури у вищій освіті

Зараз у вищій фізкультурній освіті визначилися певні теоретичні та практичні основи, які дають можливість будувати педагогічну систему професійно-особистісного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційно-освітньому просторі. Це пов'язано з перспективним напрямом оптимізації майбутньої професійної діяльності, зорієнтованої на максимальне сприяння особистісному і професійному розвитку із застосуванням інформаційних технологій. У ході професійного розвитку студентів, як фахівців, процес з цілісним формуванням особистості професіонала характеризується професійним становленням, що відбувається на основі самореалізації в інформаційному середовищі вишу. Саме це дозволяє майбутньому вчителю фізичної культури бути конкурентоздатним фахівцем.

Сучасна вища фізкультурна освіта в Україні має великі теоретико-методологічні перетворення в умовах інформаційно-освітнього простору інформаційного суспільства, де на перше місце постали інформаційні технології. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі майбутніх вчителів фізичної культури – це веління часу, і тому, необхідно створити

умови для професійного зростання протягом усього професійного періоду, що відобразиться на створенні нової системи фізичного виховання учнівської молоді.

У сучасному світі процес побудови інформаційного суспільства відбувається настільки швидко, що інформація стає найважливішим компонентом для розвитку всіх сфер як суспільного життя, так і вищої фізкультурної освіти. Вплив інформації на розвиток особистості майбутнього вчителя фізичної культури в житті такого суспільства істотно підвищився, займаючи відповідну роль. Треба сказати, що на сучасному етапі модернізації вищої педагогічної освіти інформаційне суспільство розглядається як особливий світ, в якому передбачено свободу самовираження студентської молоді, можливість постійного професійного самовдосконалення засобами інформаційно-комунікаційних технологій в інформаційно-освітньому просторі.

Сьогодні законодавчо-нормативні бази України і Росії, які є основою для реалізації в країнах державної політики в області створення інформаційного суспільства, ще не гарантують якісний професійний розвиток кожного студента вишу, оскільки не забезпечені достатнім фінансуванням і не мають відповідних механізмів реалізації.

Зараз у сучасному освітньо-інформаційному просторі необхідно вести мову про зміну такого гасла, як „освіта передбачає навчання”, іншим гаслом „освіта забезпечує якісний професійний розвиток”, який буде передбачати професійне становлення, самоформування особистості майбутнього вчителя фізичної культури, як фахівця нового типу. У цьому сенсі освіта повинна служити прогресивному професійному розвитку.

Місце вищої освіти в інформаційному суспільстві багато в чому визначається знаннями людей, їх уміннями,

навичками, можливостями розвитку професійних і особистісних якостей. Необхідно зауважити, що для реформування системи вищої освіти в Україні в ракурсі відповідності вимогам інформаційного суспільства, необхідно провести пошук оптимальної збалансованості між сформованими традиціями в українській вищій освіті й новими Європейськими віяннями і світовим освітнім простором. Але слід вказати, що у сучасній Україні система вищої освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне „перезавантаження”.

Але, перед тим, як перейти до аналізу зарубіжних нормативних документів у контексті їх значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті, необхідно визначитися з поняттями „аналіз” та „концепція”.

Аналіз (дав-греч. ἀνάλυσις – розкладання, розчленовування) операція уявного або реального розчленовування цілого (речі, властивості, процесу або відношення між предметами) на складові частини, яка виконана в процесі пізнання або наочно-практичної діяльності людини [1]. Концепція або концепт (від лат. *Conceptio* – розуміння, система) – певний спосіб розуміння (трактування, сприйняття) якого-небудь предмету, явища або процесу; основна точка зору на предмет; керівна ідея для їх систематичного освітлення. Уживається також для позначення провідного задуму, конструктивного принципу в науковій, художній, технічній, політичній і інших видах діяльності [10]. Спираючись на представлені поняття треба вказати, що концепція не повинна виглядати як директива, а сенс концепції не повинен зводитися до словосполучення „все або нічого”. В концепції є генеральний задум, що визначає стратегію певних дій.

В. Онищенко, приводячи основні моменти доповіді А. Литвина, під час роботи науково-методичного семінару у Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти НАПН України у 2010 р., вказує, що цей вчений проаналізував ряд понять і категорій, пов'язаних з інформатизацією сучасного суспільства... У доповіді зазначалося, що вже на початку 60-х рр. ХХ ст. термін „інформаційне суспільство” майже одночасно застосували Ф. Махлуп у США і Т. Умесао в Японії. Авторство терміна „інформаційне суспільство” належить Ю. Хаяші [14, с. 196].

Автори книги „Е-Ukraine” – „Електронна Україна”, присвяченої долученню України до світового процесу формування нового, інформаційного суспільства, О. Шевчук та О. Голобуцький, наголошують, що інформаційне суспільство для України – все ж здебільшого популярний термін європейських декларацій, ніж реальне явище з чітким змістом. Хоча заради справедливості слід зауважити, що й „інформаційний істеблішмент” країн – авторів поняття досі не дійшов згоди ані щодо форми, ані щодо наповнення такого суспільства [6]. У цілому для України масова комп'ютеризація та інформатизація вищої школи є певним кроком до Європейської інтеграції у ракурсі інформаційно-освітнього простору.

Далі перейдемо до аналізу зарубіжних (російських) нормативних документів (Концепція руху Москви в інформаційне суспільство, Концепція „Стратегія переходу Санкт-Петербурга до інформаційного суспільства”, Концепція федеральної цільової програми „Розвиток інформатизації в Росії на період до 2010 року”) та Закон України „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” у контексті їх значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті.

Аналізуючи процеси, що відбуваються у суспільстві, слід зазначити, що однією з причин кризи вищої освіти стала різка невідповідність виниклих нових форм і змісту навчального процесу з тими, що склалися протягом останніх десятиліть. Зараз виникла потреба в підготовці фахівців у галузі знань „Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини” нової формації. Тривалий час професійна підготовка відбувалася без орієнтування конкурентоспроможність на Світовому ринку праці. Це пов'язано з тим, що тоталітарне управління вищою освітою пригнічувало ініціативу та творчість студентської молоді. Тому необхідно вже готувати фахівців до подальшої самостійної безперервної самоосвіти, навчити орієнтуватися в бурхливому потоці інформації, виховувати потребу професійному самовдосконаленні упродовж всього життя в інформаційному суспільстві. Для теоретичного аналізу зарубіжних нормативних документів у контексті їх значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті необхідно визначити певні завдання, а саме: визначити специфіку кожної концепції та їх значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті; порівняти особливості представлених концепцій; окреслити головні моменти концепцій. Основою аналізу є дослідження проблем впливу інформаційного суспільства на освіту. Виходячи з цього слід звернути увагу на те, що концепція є зведенням певних правил і положень, які зрозумілі всім.

А. Костіна відзначає, що культура інформаційного суспільства, в порівнянні з культурою суспільства індустріального, володіє.... мережевим принципом функціонування і розповсюдження, віртуальним характером, короткочасною, спонтанною.... формою подачі інформації. У межах даної культури об'єктивно змінюється значення і роль особистості, активність якої

обґрунтовується не зовнішніми спонукальними стимулами діяльності, а, за перевагою, внутрішніми. Більш того, само становлення цієї системи виявляється обумовленим не тільки матеріальним прогресом, але і зміною ціннісних орієнтацій особистості, налаштованій на творчість, розвиток і самоудосконалення [11]. Ми погоджуємося з вченою А. Костіною щодо того, що культура інформаційного суспільства володіє віртуальним характером. Майбутній вчитель фізичної культури у процесі свого професійного розвитку перебуває не лише у площині реального навчання, але й віртуального, використовуючи роботу в мережі Internet. Така культура тісно пов'язана з формуванням інформаційного світогляду студентської молоді.

Розглянемо деякі узяті нами для прикладу основні моменти Концепції руху Москви в інформаційне суспільство, Концепції „Стратегія переходу Санкт-Петербурга до інформаційного суспільства” та Концепції федеральної цільової програми „Розвиток інформатизації в Росії на період до 2010 року” виходячи з того, що актуальність створення інформаційного суспільства не викликає сумніву в теперішній електронний вік.

Для успішного формування інформаційного суспільства в Росії у Концепції руху Москви в інформаційне суспільство (затверджена 20 липня 2001 р. Розпорядженням Мера Москви №715-РМ) вказано, що необхідно: розробити і реалізувати нову ідеологію безперервної освіти на всіх рівнях – від дитячого саду до навчання і перепідготовки дорослих – з розумним поєднанням державних і недержавних освітніх інститутів; забезпечити широку популяризацію концепції „освіта крізь усе життя” серед педагогів, що вчать і всього населення міста шляхом підготовки і розповсюдження науково-популярних видань, публікації матеріалів в найбільш

популярних журналах, використання каналів ЗМІ; створити мережу спеціалізованих центрів міського підпорядкування для підготовки і регулярної перепідготовки шкільних вчителів, викладачів всіх видів учбових закладів і курсів використанню ІКТ в процесі навчання на всіх його етапах; добиватися впровадження ІКТ, адекватних освітнім технологіям і навчальним процесам (комп'ютерні навчальні програми, супутникове і кабельне телебачення, відеоконференційний зв'язок, засоби мультимедіа тощо), в повсякденну практику навчання і підвищення кваліфікації; створювати спеціалізовані загальнодоступні інформаційні ресурси (бази і банки даних, електронні бібліотеки тощо), орієнтовані на вирішення освітніх завдань; забезпечити участь Москви в міжнародних програмах, спрямованих на підготовку людей до життя в суспільстві, що постійно навчаються, в ХХІ столітті, зокрема в програмі ЮНЕСКО „Освіта без меж” [8]. Слід зауважити, що автори представленої концепції виходили з того, що Москва повинна увійти до інформаційного суспільства як центр інформаційної діяльності тощо. Представлений перелік того, що необхідно зробити, який ми вибрали для аналізу, вказує на необхідність переусвідомлення попереднього уявлення про суспільство за рахунок розвитку ідей про світову глобалізацію. В концепції наголошується, що .... чітко позначився тісний зв'язок між освітою, навчанням і розвитком, тому ключовим чинником для будь-якої галузі, організації або компанії стає ефективний доступ до освіти і безперервне навчання... Перехід до інформаційного суспільства зрушує базові освітні орієнтири. Відбувається зрушення від лінійного, послідовного представлення інформації до мережевого. Новітні телекомунікаційні технології, що містять в своїй основі глобальні телекомунікаційні мережі і інтелектуальні комп'ютерні

системи, відкривають для викладачів, і тих, що вчаться абсолютно нові можливості. Об'єднання таких систем і мереж вже сьогодні складає основу нової інфраструктури планети – інфосфери. Далі в концепції вказується, що у процесі становлення інформаційного суспільства отримує нове вирішення суперечність, яка завжди існувала між фундаментальною освітою і професійним навчанням. Орієнтація на вузьких професіоналів відображає рівень розуміння соціальної захищеності особистості в попередні десятиліття. Нині ситуація міняється. Знання і професіоналізм, а разом з ними благополуччя і успіх як призначенням високих ступенів освіти все більш поступаються розвитку творчих сил і здібностей особистості [8]. Усе вищезазначене у концепції дозволяє резюмувати про те, що професійний розвиток, який відбувається в усіх ВНЗ, не може минути особливостей формування інформаційного суспільства.

Далі представимо Концепцію стратегії переходу Санкт-Петербурга до інформаційного суспільства, у якій вказується, що інформаційному суспільству властиві: єдиний інформаційний простір; домінування в економіці нових технологічних устроїв, що базуються на масовому використанні мережових інформаційних технологій, перспективних засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій; провідна роль інформаційних ресурсів в забезпеченні стійкого поступального розвитку суспільства; зростання ролі інфраструктури (телекомунікаційною, транспортною, організаційною) в системі суспільного виробництва і посилення тенденцій до сумісного функціонування в економіці інформаційних і грошових потоків; фактичне задоволення потреб суспільства в інформаційних продуктах і послугах; високий рівень освіти, обумовлений розширенням можливостей систем інформаційного обміну на міжнародному, національному і

регіональному рівнях, і, відповідно, підвищена роль кваліфікації, професіоналізму і здібностей до творчості як найважливіших характеристик праці; висока значущість проблем забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства і держави, наявність ефективної системи забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне отримання, розповсюдження і використання інформації [7].

Для нашого дослідження дуже важливо, що така концепція вказує на єдиний інформаційний простір, високий рівень освіти, який обумовлений розширенням можливостей систем інформаційного обміну. Слід вказати, що стратегія переходу Санкт-Петербурга до інформаційного суспільства була розроблена за ініціативою Уряду Санкт-Петербурга при фінансовій підтримці Світового Банку в рамках проекту Програми InfoDev. Стратегія переходу Санкт-Петербурга до інформаційного суспільства (входження міста в інформаційне суспільство, формування інформаційного суспільства) – це розрахований на довгострокову перспективу і такий, що передбачає вирішення великомасштабних (стратегічних) завдань довготривалий курс органів державної влади Санкт-Петербурга, а також суб'єктів господарювання в інформаційній сфері міста, яке спрямоване на забезпечення переходу міста до інформаційного суспільства...[7]. Все це основне, вищезазначене, у представленій концепції, дає можливість побачити сприяння професійному розвитку студентської молоді завдяки підвищенню рівня освіти.

У Концепції федеральної цільової програми „Розвиток інформатизації в Росії на період до 2010 року” вказується, що рух до інформаційного суспільства в світі – об'єктивний процес, що забезпечує формування і розвиток світового економічного простору, взаємозв'язане

функціонування світових товарних ринків, ринків інформації і знань, капіталу і праці. Росія не може залишатися в стороні від цих глобальних процесів. Саме тому Росія розділяє концептуальні положення і принципи Окінавської хартії і має намір брати активну участь в міжнародних зусиллях по формуванню глобального інформаційного суспільства. Це означає, що довгострокова стратегія соціально-економічного розвитку країни повинна включати створення і реалізацію передумов і умов формування інформаційного суспільства. Тільки реалізація такої стратегії дозволить Росії інтегруватися в світовий економічний простір як сильному і рівноправному партнерові, не втратити остаточно своєї геополітичної ролі і, можливо, послужити євразійським еталоном цивілізаційного розвитку...[9]. На нашу думку, Україна має усі можливості, щоб рухатися у цьому ж напрямку модернізації суспільства.

Далі у представленій концепції вказується, що до характерних рис і ознак інформаційного суспільства як новому ступеню в розвитку сучасної цивілізації слід віднести:

- збільшення ролі інформації і знань в житті суспільства, створення і розвиток ринку інформації і знань як чинників виробництва на додаток до ринків природних ресурсів, праці і капіталу, перетворення інформаційних ресурсів суспільства на реальні ресурси соціально-економічного розвитку;
- створення глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення їх соціальних і особистісних потреб в інформаційних продуктах і послугах;

- становленням і в подальшому домінуванням в економіці нових технологічних устроїв, що базуються на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій [9].

Саме створення глобального інформаційного простору в Україні, можливість доступу до світових інформаційних ресурсів надає майбутньому вчителю фізичної культури підвищувати свій рівень професіоналізму, що буде сприяти подальшому професійному зростанню.

В Інституті розвитку інформаційного суспільства (<http://www.iis.ru/moscow/infosoc/concept.ru.html>) поряд з Концепцією руху Москви в інформаційне суспільство, представлено перелік програм, документів, проектів, міжнародну співпрацю щодо розвитку інформаційного суспільства в Росії, а саме:

програми:

- Федеральна цільова програма „Електронна Росія на період 2002 – 2010 рр.”;
- Федеральна цільова програма „Розвиток єдиного освітнього інформаційного середовища на 2002 – 2006 рр.”,

документи:

- Доктрина інформаційної безпеки Росії;
- Державна інформаційна політика;
- Концепція формування інформаційного суспільства в Росії;
- Концепція „електронного уряду” в Росії,

проекти:

- Проект Федеральної цільової програми „Розвиток інформатизації в Росії на період до 2010 року”;
- Проект Міжвідомчої програми „Російські електронні бібліотеки”;

- Проект „Віртуальний університет Європи і Центральної Азії”;
- Проект „Глосарій з інформаційного суспільства”;
- Проект „Інфоград Москва”;
- Проект „Науково-освітня комп’ютерна мережа FREEnet”;
- Проект „Проект LibWeb”, „Проект ThinkQuest в Росії”;
- Проект „Російська мережа інформаційного суспільства”;
- Проект „Російський портал розвитку”;
- Проект „DOT Force в Росії”;

міжнародна співпраця:

- Всесвітній Банк (програма infoDev);
- Глобальне партнерство в ім’я Знання;
- Європейський Союз;
- Міжнародний експертний радий DOT Force з подолання інформаційної нерівності (G8);
- Міжнародна експертна рада ООН з інформаційно-комунікаційних технологій;
- Організація Об’єднаних Націй (Програма розвитку);
- Мережа глобального розвитку;
- Мережа технологічного розвитку.

Перелічені розроблені програми, документи, проекти, міжнародна співпраця свідчать про високий рівень зацікавленості Російської федерації у створенні інформаційного суспільства з потужною електронною мережею.

Формування інформаційного суспільства в Україні відбувається на реалізації Закону України „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [5], в якому говориться, що розвиток інформаційного суспільства в Україні та впровадження

новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики. Основними стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства в Україні є:

- прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;
- розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою;
- державна підтримка нових „електронних” секторів економіки (торгівлі, надання фінансових і банківських послуг тощо);
- створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;
- збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування;
- державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;
- використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування і фізичними та юридичними особами;

- досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;
- захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику „інформаційної нерівності”;
- вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин; покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ [5].

Цей Закон відкриває нові можливості підвищити рівень комп’ютерної та інформаційної грамотності громадян шляхом перебудови неперервної системи освіти, створити відповідні умови для професійного розвитку майбутніх учителів тощо.

Ще у 2006 році у Національному інституту стратегічних досліджень в аналітичні записках щодо проблем і подій суспільного розвитку розглядалися проблеми становлення інформаційного суспільства в Україні, а саме давалася оцінка розвитку елементів інформаційного суспільства в Україні (позитивні та негативні показники і тенденції). В них зазначалося, що неадекватною масштабом України є її інформаційна представленість в веб-просторі, недостатньою – присутність в мережі Internet україномовних інформаційних ресурсів. Всі попередні урядові програми щодо розвитку інформаційного суспільства, судячи із мінімальних позитивних зрушень, виявилися неефективними... Українське законодавство у низці аспектів „відстає” від динаміки змін, що виникають у процесі розвитку інформаційного суспільства в Україні... низьким є рівень комп’ютерної грамотності населення. Це

стримує розвиток усіх елементів інформаційного суспільства і, зокрема, не дає можливості формуватися попиту на електронні урядові послуги, на впровадження нових методів навчання із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (наприклад – дистанційної освіти) [15]. Ми погоджуємося з коротко представленою оцінкою розвитку елементів інформаційного суспільства в Україні, виходячи з того, що дійсно, українське законодавче поле не зовсім ще досконале у напрямку створення відповідного інформаційного суспільства з урахуванням вимог модернізації освітніх галузей.

А. Костіна наголошує, що формування концепцій інформаційного суспільства було обумовлене стрімкими змінами в технологічній сфері, що привело до домінування цивілізаційного підходу до історичного процесу, що дозволяє фіксувати різні стадії цивілізаційного розвитку людства по шляху технологічного прогресу... [11]. Далі А. Костіна, спираючись на науковий здобуток І. Мальковської, яка говорить, що природно, що в інформаційному суспільстві на зміну принципам системності, детермінізму і об'єктивності, як принципам кодування інформації, обумовленим характером письмового тексту з його лінійною логікою і причинно-наслідковими зв'язками приходять антиєрархічність, нелінійність, семантичний і аксіологічний плюралізм [13], вказує, що провідним методом функціонування інформації... стає метод перманентних відсилань, міжтекстових цитат, що припускають володіння раніше переданими повідомленнями [11]. Ці твердження вчених відповідають тим тенденціям, які відбувається у сучасному інформаційно-освітньому просторі нашої держави. Ми погоджуємося з тим, що змінилися принципи та пріоритети в інформаційному суспільстві. На нашу думку,

це відбулося за рахунок світових змін у свідомості людей, тобто сформувався інформаційний світогляд. Отже, слід зауважити, що інформаційний світогляд в умовах інформатизації суспільства та вищої освіти вже набуває значення ключового елементу вищої освіти студентської молоді, насамперед, майбутнього вчителя фізичної культури.

С. Цимбалюк, розглядаючи концепцію інформаційного суспільства як теоретичну основу сучасної культури вказує, що під кутом зору конкретно-історичної парадигми зміст поняття „культура” в інформаційному суспільстві доцільно розглядати як динамічний процес втілення в реальність напрацьованого людьми культурного потенціалу, а також породженого новими культурними феноменами у конкретній культурно-історичній ситуації. Таким чином, розглядаючи явище культури інформаційного суспільства необхідно звернутися до аналізу тих загальнокультурних основ, тих соціальних кордонів, у межах яких відбувається процес становлення нової культури у конкретних соціально-історичних умовах [18].

Продовжуючи розвивати нашу думку приведемо деякі судження Д. Лайона [12] стосовно іншого (полярного) погляду на формування інформаційного суспільства. Вчений вказує, що концепція „інформаційного суспільства” має спільні утопічні аспекти з деякими попередніми технологічними концепціями „гарних суспільств”. Адже, як ми бачили, той спосіб, яким розвивалася інформаційна технологія і який призводить до збільшення вже існуючого розриву між соціальними групами й націями, розширює можливості держави та інших інституцій спрямовувати й контролювати життя людей і підсилює владу постійно зростаючих економічних інтересів. У світлі сказаного, „інформаційне суспільство”

також уявляється як досить сильно навантажене ідеологічним аспектом. Такий „ідеологічний аспект” може бути вилученим в міру того, як стає явним той специфічно сучасний спосіб поєднання політики з технологією, коли він часто маскує капіталовкладення, котрі спрямовуються в інформаційну технологію, відвертає увагу од деяких ускладнюючих суперечностей, і коли він водночас надає інформаційному суспільству, що наближається, видимість цілком природного й логічного соціального поступу [12]. Виходячи з цього твердження слід зауважити, що для інформаційного суспільства, в якому буде йти процес професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури ідеологічний аспект повинен виходити ще й з національних інтересів, які повинні передбачати обґрунтування нових ідеологічних підходів до трактування змісту цих інтересів у вищій освіті нашої держави.

І. Букрєєв, академік і віце-президент Російської інженерної академії, академік Міжнародної інженерної академії вважає, що важливим показником руху країни до інформаційного суспільства є ступінь освоєння населенням Internet [3]. Ми погоджуємося з І. Букрєєвим та наголосимо, що зараз відбувається вже Internet-освіта, яка здійснюється в кожному вищому навчальному закладі з використанням технологій мережі Internet, тому професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури, який перебуває в умовах інформаційно-освітнього простору, відповідає новим тенденціям в освіті.

Далі розглянемо інформаційно-комунікаційне та інформаційно-предметне середовища, як основу професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційному суспільстві.

Професійний розвиток майбутнього вчителя фізичної культури без грамотно побудованого самоосвітнього процесу в реальних умовах сучасного

суспільства вже є неможливим з точки того, що самоосвіта повинна розглядатися як „самонавчання” та „самостворення”. Тому професійний ріст визначається як пошук свого шляху в сучасних умовах інформаційно-комунікаційного та інформаційно-предметного середовищ вищого навчального закладу.

Професійне зростання майбутнього вчителя фізичної культури в представлених середовищах визначається безперервним процесом розкриття його професійного потенціалу, що впливає на майбутню професійно-педагогічну діяльність у загальноосвітній школі, де особиста зацікавленість у самовдосконаленні дуже мотивує.

Одним з підходів до сучасної організації навчального процесу у вищій школі є створення відповідного інформаційно-комунікаційного та інформаційно-предметного середовищ, які повинні характеризуватися сукупністю психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних умов, які необхідно створювати для професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури з урахуванням формування професійних знань, умінь та навичок. Виходячи з цього слід вказати, що однією із вимог до змісту середовищ та фахової підготовки повинно стати формування інтегрованого середовища, яке б містило відповідний науково-методичний матеріал.

Для того, щоб успішно вирішити проблему інформатизації фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційно-комунікаційному та інформаційно-предметному середовищах в умовах інформаційно-освітнього простору, необхідно визначити кінцеву мету цього процесу, тобто результат – готовність фахівця цієї галузі до застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності.

Треба зазначити, що метою навчальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі вишу є оволодіння методами та засобами професійної діяльності з використанням інформаційних технологій, де засвоєння знань та практичних умінь є результатом сформованих професійних компетенцій майбутнього вчителя фізичної культури. Навчальний процес повинен поступово перетворитися в самостійну діяльність студентів, в якій вони мають змогу самостійно формулювати навчальні завдання, визначати мету тощо. Тому, найважливішим показником якості отриманої вищої освіти є розвиток у студентів факультетів та Інститутів фізичного виховання і спорту здібностей самостійно опановувати всі етапи навчання в інформаційно-комунікаційному, інформаційно-комунікаційному предметному середовищах в умовах інформатизація освіти.

Далі ми розглянемо декілька понять, які подано у тлумачному словнику термінів понятійного апарату інформатизації освіти [16], а саме: *інформаційно-комунікаційне середовище; інформаційно-комунікаційне предметне середовище; інформатизація освіти.*

Інформаційно-комунікаційне середовище – сукупність умов, що забезпечують здійснення діяльності користувача з інформаційним ресурсом (у тому числі розподіленим інформаційним ресурсом), за допомогою інтерактивних засобів ІКТ і взаємодіючих з ним як із суб'єктом інформаційного спілкування і особистістю. Інформаційно-комунікаційне середовище включає: безліч інформаційних об'єктів і зв'язків між ними; засоби і технології збору, накопичення, передачі (транслявання), обробки, продукування і поширення інформації, власне знання, засоби відтворення аудіовізуальної інформації; організаційні і юридичні структури, підтримуючі інформаційні процеси [16].

Інформаційно-комунікаційне предметне середовище – це сукупність умов, що сприяють виникненню і розвитку процесів навчального інформаційної взаємодії між учнем, викладачем і засобами ІКТ, формування пізнавальної активності учня, за умови наповнення компонентів середовища предметним змістом; а також забезпечують здійснення діяльності з інформаційним ресурсом деякої предметної області з допомогою інтерактивних засобів ІКТ; інформаційна взаємодія між користувачами за допомогою інтерактивних ІКТ, взаємодіючих з користувачем як з суб'єктом інформаційного спілкування і особистістю; інтерактивне інформаційна взаємодія між користувачем і об'єктами предметного середовища, що відображає закономірності та особливості відповідної предметної області (чи областей). Інформаційно-комунікаційне предметне середовище включає програмно-апаратні засоби і системи, комп'ютерні інформаційні (локальні, глобальні мережі) і канали зв'язку, організаційно методичні елементи системи освіти та прикладної інформації про певну (певних) предметних області (предметних областях) [16].

Інформатизація освіти – процес забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки та оптимального використання сучасних засобів ІКТ, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання. Цей процес ініціює наступні процеси:

- вдосконалення методології та стратегії відбору змісту, методів і організаційних форм навчання, виховання, які відповідають завданням розвитку особистості студента в сучасних умовах інформаційного суспільства глобальної, масової комунікації;

- створення методичних систем навчання, орієнтованих на розвиток інтелектуального потенціалу учня, на формування вмінь самостійно отримувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність, різноманітні види самостійної інформаційної діяльності;
- удосконалення механізмів управління системою освіти на основі використання автоматизованих банків даних науково-педагогічної інформації, інформаційно-методичних матеріалів, а також комунікаційних мереж; створення і використання комп'ютерних тестів, діагностуючих методик контролю та оцінки рівня знань учнів [16].

Представлені поняття дають можливість усвідомити, що зараз необхідно навчальний процес майбутнього вчителя фізичної культури забезпечити відповідними інформаційними ресурсами за допомогою інтерактивних засобів ІКТ, сприяти виникненню процесу навчально-інформаційної взаємодії між студентами, викладачами та засобами ІКТ, де формування пізнавальної активності повинно відбуватися з урахуванням складових відповідного середовища предметним змістом. Все це необхідно адаптувати до процесу забезпечення сфери вищої освіти з відповідною модернізованою методологією практикою використання інформаційних технологій під час фахової підготовки у виші.

І. Розіна, визначаючи теорію і практику навчання педагогічної комунікації в освітній інформаційно-комунікаційному середовищі, вказує, що проблеми взаємодії людей за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, в комп'ютерних мережах та Internetі, як одній з глобальних комп'ютерних мереж (комп'ютерно-опосередкована комунікація, computer-mediated

communication, СМС), освоєння інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як наукові і освітні, стали предметом досліджень незабаром після зародження Internetу.... Далі дослідниця, підводячи підсумки аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень з проблема навчання і використання ІКТ, спектру практичних розробок, що забезпечують готовність фахівця до педагогічної взаємодії в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі, зазначає, що з одного боку, є наявність порівняльна невеликого числа інтеграційних досліджень, зокрема в рамках теорії і методики навчання інформатиці, ІКТ і предметам на їх основі, з іншого боку, – брак загальнотеоретичних і методологічних знань по педагогічній і комп'ютерно-опосередковані комунікації в освітньому інформаційно-комунікаційному середовищі, що говорить про безсистемність і недостатність міждисциплінарних проблемно-орієнтованих комунікативних досліджень в перспективі інформатизації і Internetизації освіти [17]. Така думка російської дослідниці І. Розіної доводить те, що інформаційно-комунікаційне та інформаційно-предметне середовища зараз дійсно виступають основою професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації освіти, де вже на перший план постає використання в навчальному процесі мережі Internet.

Розглядаючи інформаційно-предметне середовище навчального кабінету вишу на основі ергономічного підходу вчена Д. Баєтова наголошує, що в даний час система вітчизняної вищої професійної освіти знаходиться в стані модернізації, необхідність якої на сучасному етапі очевидна, оскільки проблема підготовки висококваліфікованих, компетентних, конкурентноздатних фахівців стає особливо актуальною в умовах глибоких структурних змін в суспільстві. Зміни у сфері освіти

продиктовані не тільки зміною пріоритетів в освіті, але і потребою суспільства у фахівцях, професійно і мотиваційно готових до перетворювальної діяльності, до безпосереднього проведення в життя тих перетворень, які обумовлені розвитком системи освіти. Обов'язковою умовою досягнення глобальних цілей особистості, суспільства, органів державної влади, працедавців є якісна вища професійна освіта. Для здобування якісної освіти повинні бути забезпечені необхідні ресурси, у тому числі і якісне інформаційно-наочне середовище навчальних кабінетів вишів... Дослідниця доводить, що практично у всіх вишах відкриваються (ліцензуються) нові спеціальності, нові напрями підготовки студентів. На думку вченої професійна підготовка студентів повинна мати відповідне забезпечення не тільки професорсько-викладацькими кадрами, але і відповідним інформаційно-наочним середовищем навчальних кабінетів [2]. Ми погоджуємося з Д. Баєвою, і вважаємо, що створення інформаційно-наочного середовища з мультимедійними навчальними кабінетами для професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури є дуже актуальною проблемою.

Н. Булова, досліджуючи системно-діяльнісний підхід, як засіб підвищення якості навчання теоретичних основ інформатики в умовах інформаційно-предметного середовища педагогічного вишу, доводить, що використання засобів інформаційних і комунікаційних технологій дозволяє організувати процес навчання так, що навчані отримують знання в результаті практичної діяльності в спеціально організованому середовищі (інформаційно-предметному), що дозволяє індивідуалізувати навчальний процес і звернутися до принципово нових пізнавальних засобів. Вчена, спираючись на праці провідних фахівців доводить, що

інформаційно-наочне середовище, як один із способів реалізації інформаційно-комунікаційних технологій дозволить:

- побудувати відкриту систему освіти, що забезпечує кожному індивіду власну траєкторію навчання;
- корінним чином змінити організацію процесу пізнання шляхом зсуву його у бік системного мислення;
- створити ефективну систему управління якістю навчання;
- раціонально організувати пізнавальну діяльність навчаних в ході навчального процесу;
- індивідуалізувати учбовий процес і звернутися до принципово нових пізнавальних засобів навчання [4].

Виходячи з цього слід вказати, що для майбутнього вчителя фізичної культури підвищення якості процесу навчання можливо лише при ефективній організації індивідуальної діяльності саме в умовах інформаційно-предметного середовища. Тому зараз є необхідність підвищення якості фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, вдосконалення управління навчальним процесом упродовж всього навчання в умовах інформаційно-предметного середовища вищого навчального закладу.

Російська дослідниця Т. Шалкіна вказує, що інтенсивно розвивається технічна і професійна основа сучасних інформаційних технологій: програмне і апаратне забезпечення. До фахівців в області комп'ютерної техніки ставляться дуже високі вимоги: здатність вільно орієнтуватися в професійній наочній області, здатність проаналізувати, вибрати і самостійно освоїти засоби реалізації завдання з розрахунком на їх можливі зміни [19]. Виходячи з твердження вченої ми вважаємо, що

представлені вимоги до фахівців в області комп'ютерної техніки через декілька років будуть ставитися й до майбутнього вчителя фізичної культури, виходячи з того, підвищення рівня комп'ютерної грамотності, інформаційної компетентності та інформаційної культури відбувається в усіх галузях знань.

Розглянуті інформаційно-комунікаційне та інформаційно-предметне середовища, як основа професійного зростання майбутнього вчителя фізичної культури, дали можливість стверджувати, що це зростання повинно визначатися безперервним процесом розкриття його професійного потенціалу. Нами було визначено, що метою навчальної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі вишу повинно стати оволодіння методами та засобами майбутньої професійної діяльності з використанням інформаційних технологій.

Виходячи з аналізу зарубіжних концепцій інформаційного суспільства зазначимо, що глобальне інформаційне суспільство повинно мати відповідне значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті за рахунок створення відповідної нормативно-правової бази.

Визначивши специфіку кожної концепції та їх значення для професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в освіті ми з'ясували, що масова інформатизація всіх галузей у суспільстві набирає оберти через створення інформаційного суспільства. Ефективність масової інформатизації, а саме її реалізація, залежить від ефективності інформатизації сфери вищої освіти.

Тому інформатизація освіти повинна бути спрямована формування таких чинників: удосконалення методів, засобів, форм і змісту навчального процесу у виші; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, забезпечення підходу „один комп'ютер – один

студент” тощо. Слід вказати, що в умовах масової комп’ютеризації інформаційного суспільства необхідно основну увагу зосередити на впровадженні технічної бази комп’ютерів у всі сфери життєдіяльності, у тому числі у сферу вищої освіти; в умовах інформатизації інформаційного суспільства – приділяється увага розробці комплексу заходів, спрямованого на забезпечення придбання та використання достовірної, своєчасної інформації тощо.

Порівнюючи особливості представлених концепцій ми дійшли висновку, що основний акцент в них зроблено на модернізації суспільства, формуванні нового інформаційного світогляду. Це у свою чергу дає можливість оптимізувати професійний розвиток та професійну підготовку майбутнього вчителя фізичного культури відповідно до розставлених акцентів. Окресливши головні моменти концепцій нами було зазначено важливість формування інформаційного суспільства повинно відповідати входженню вітчизняної вищої освіти до світової освітньої спільноти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анализ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%C0%ED%E0%EB%E8%E7>.
2. Баєтова Д. Р. Построение информационно-предметной среды учебного кабинета вуза на основе эргономического подхода : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 / Баєтова Динар Рахметуловна. – Омск, 2007. – 197 с.
3. Букреев И. Н. Движение России в информационное общество [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/d2519f9007348f19c32576770050c877>.

4. Буслова Н. С. Системно-деятельностный подход как средство повышения качества обучения теоретическим основам информатики в условиях информационно-предметной среды педагогического вуза : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Буслова Надежда Сергеевна. – Омск, 2006. – 136 с.
5. Закон України „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>.
6. Інформаційне суспільство [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.e-ukraine.biz/index.html>.
7. Концепція „Стратегія переходу Санкт-Петербурга к інформаційному обществу” // Інформаційне общество, 2000. – Вып. 5. – С. 39 – 52.
8. Концепція движения Москвы в інформаційне общество [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iis.ru/moscow/infosoc/concept.ru.html>
9. Концепція федеральной целевой программы „Развитие информатизации в России на период до 2010 года” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iis.ru/library/isp2010/isp2010.ru.html>
10. Концепція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki/%CA%EE%ED%F6%E5%EF%F6%E8%FF>
11. Костина А. В. Тенденции развития культуры інформаційного общества: анализ современных информационных и постиндустриальных концепций [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zpu-journal.ru/e->

zpu/2009/4/Kostina_Information_Society/index.php?sphrase_id=4306

12. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. – К., 1996. – С. 362 – 380.
13. Мальковская И. А. Знак коммуникации. Дискурсивные матрицы. М., 2004. С. 39.
14. Онищенко В. Теоретико-методичні засади науково-педагогічних досліджень (Про роботу науково-методичного семінару у Львівському науково-практичному центрі професійно-технічної освіти НАПН України у 2010 р.) / В. Онищенко // Науково-методичний журнал. – 2011. – № 1. – С. 191 – 200.
15. Проблеми становлення інформаційного суспільства в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Monitor20/04.htm>.
16. Роберт И. В., Лавина Т. А. Толковый словарь терминов понятийного аппарата информатизации образования. – М. : Институт информатизации образования (ИИО) РАО, 2006. – 88 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ict.edu.ru/lib/index.php?a=elib&c=getForm&r=resDesc&d=light&id_res=5453
17. Розина И. Н. Теория и практика обучения педагогической коммуникации в образовательной информационно-коммуникационной среде : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Розина Ирина Николаевна. – Москва, 2005. – 422 с.
18. Цимбалюк С. І. Культура інформаційного суспільства: соціально-психологічні виміри [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.univerua.rv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=249:2010-11-11-14-57-

[17&catid=76:2010-11-11-14-00-30&Itemid=248&lang=ru](#)

19. Шалкина Т. Н. Информационно-предметная среда как фактор подготовки будущих инженеров-программистов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Буслова Надежда Сергеевна. – Оренбург, 2003. – 190 с.

1.2. Розвиток наукового інформаційного простору у вищих фізичній культурі: просування фахових видань України до європейського і світового науково-освітнього простору

Інформаційне забезпечення наукової діяльності у вищому навчальному закладі є невід'ємною частиною системи підготовки фахівців і особливо науково-педагогічних кадрів. Роль і значення інформаційної складової діяльності навчального закладу набуває особливої ваги у намірах України ввійти до єдиного європейського освітнього простору. Такий напрямок розвитку освіти і підготовки фахівців потребує наявності певних ознак, за якими можна стверджувати, що навчальний заклад має всі можливості інтегруватись до європейських наукових освітніх ресурсів і бути там рівноправним партнером. На жаль, на сьогодні всі без винятку вищі навчальні заклади фізичної культури і факультети фізичного виховання не мають відповідної інформаційної бази з точки зору європейського навчального закладу, а саме її електронної складової. Найбільш важливим напрямком в останній є електронний каталог і повнотекстова база даних, які представлені для користування не тільки в межах закладу але і в мережі Internet.

Не менш важливою проблемою є підготовка фахівців з інформаційних технологій або діяльність кафедр, що пов'язана з інформаційними технологіями. Виникає парадоксальна ситуація, коли вищий навчальний заклад готує фахівців з інформаційних технологій на протязі багатьох років і не може створити власну електронну базу даних. Тоді виникає цілком слушне питання щодо доцільності підготовки таких фахівців. Теж саме можна стверджувати і про такі факти, коли весь цивілізований світ електронні аналоги і копії наукових публікацій та досліджень об'єднує у відповідні бази даних і надає до них доступ, навіть українським користувачам, а українські заклади такі матеріали навіть і не пробують концентрувати у вигляді тимчасового електронного сховища або в іншому вигляді. Потім з часом електронні матеріали часто знищуються або знаходяться у авторів. Лише електронні версії авторефератів, дисертацій та науково-дослідних робіт передаються до державних наукових установ і потім є можливість частину матеріалів переглядати в мережі Internet або за плату отримати на електронних носіях. В той же час можна знайти достатню кількість публікацій і наукових досліджень щодо створення і наповнення електронних наукових ресурсів, у тому числі і в галузі фізичної культури і спорту. Наприклад, дисертаційне дослідження О. Андрющенко [1], у якому всебічно розглядається сучасний стан та перспективи формування цілісної системи бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту в Україні. Важливого значення набуває практичний досвід розробки електронних каталогів бібліотеки навчального закладу фізичної культури, який викладено в роботі І. Свістельник [10] або існуючий електронний науковий ресурс та технології його розробки і наповнення [5, 6]. В інших галузях є приклади створення баз даних, у

яких визначено етапність розвитку й основні фактори інтеграції та інформатизації, що впливають на якість національної системи розповсюдження науково-технічної інформації [4], а також наведено технологічні схеми і напрямки створення електронних бібліотек [2, 7]. Необхідно зазначити і про відповідну наявність нормативно-правових документів, що регламентують напрямки розвитку електронних бібліотек та створення баз даних [3]: Закон України „Про електронні документи й електронний документообіг (№ 851 – ІУ від 22.05.2003 р.)” та Розпорядження Кабінету Міністрів України „Про затвердження Концепції формування системи національних інформаційних електронних інформаційних ресурсів (№ 259 – 2003-р від 05.05.2003 р.)”.

Таким чином, безумовно, що на сьогодні існує необхідність створення єдиного для спортивної галузі електронного наукового інформаційного простору. Додатковим підтвердженням такої позиції є інші докази. Взяти, наприклад, інформаційну діяльність шести академій фізичного виховання Польщі [12; 13; 14; 15; 26; 28] або діяльність наукових видань США та інших країн, які входять до когорти провідних цитованих видань, що відслідковуються інститутом наукової інформації (США, Філадельфія) і розкладаються за рейтингом їх необхідності міжнародній науковій спільноті (<http://www.isinet.com/isihome>).

Але вся біда української спортивної науки у тому, як цей електронний науковий інформаційний простір розуміють більшість вищих навчальних закладів фізичної культури (ВНЗ ФК) і які шляхи вони обирають для його розробки і наповнення.

Навіть поверховий аналіз наукової діяльності і діяльності взагалі вишів ФК України показують що більшість з них йде до формування своїх інформаційних

ресурсів через навчальний процес. Тобто, навчаючи студентів, готуючи науково-педагогічні кадри (лекції, семінари, практичні заняття, інші види навчальної діяльності, залучення провідних вчених до участі у навчальному процесі і т.д.) мають спробу через підготовку добре освічених в інформаційних аспектах своєї професії майбутніх фахівців сподіватись, що настане час, коли ці самі фахівці почнуть створювати інформаційний простір та наповнювати його у ВНЗ з якого вони вийшли. На жаль, у такий спосіб українська спортивна наука ще не скоро інтегрується до світових і Європейських електронних баз спортивного призначення не кажучи вже про свою власну базу даних (БД).

Таким чином, готуючи фахівців з інформаційних технологій вишів ФК не можуть створити власні електронні ресурси. Але світовий інформаційний простір так стрімко і все більше поглинає та притягує до себе ресурси провідних навчальних закладів, що не має часу чекати, поки таким надійним шляхом у спортивній галузі України почнуть з'являтися електронні наукові інформаційні ресурси.

Тому є сенс взяти за основу існуючий електронний ресурс (<http://www.nbu.gov.ua/articles/khhpi>) і спробувати у такий самий спосіб розробити або об'єднати ресурси вишів ФК. Визнанням доцільності існування зазначеного ресурсу є зацікавленість щодо технології його наповнення, яку виявляють відповідальні за підтримку БД від Європейського Союзу особи (перші контакти відбулись у вересні 2005р.).

Важливим є запрошення до співпраці засновників зазначеного ресурсу Центром стратегічних досліджень Росії саме з питань створення і об'єднання інформаційних електронних ресурсів України і Росії за міжнародними стандартами (перші контакти відбулись у квітні 2006р.).

Створений ресурс щодоби відвідує до 200 користувачів. Якщо порівняти зі звичайною бібліотекою, то до фахових видань на паперових носіях у бібліотеках вишів ФК щоденно звертаються до 5 читачів. Іноді цей показник вищий, наприклад, при проведенні наукового конгресу в НУФВСУ.

Таким чином, на сьогодні ми маємо невтішні перспективи щодо створення наукових інформаційних БД. Щодо БД навчального, управлінського та іншого призначення, то поки не буде працювати наукова база даних, про інші мова не може йти.

Мабуть напрямок, коли через підготовку кадрів з інформаційних технологій та відповідного навчання магістрів, аспірантів, докторантів є більш обґрунтований і більш надійний. Але він надто довгий у порівнянні зі стрімким розвитком інформаційних технологій. Поки ВНЗ за 4 – 5 років підготує знаного фахівця, технології і підходи вдосконалюються не один раз.

Тому потрібно у короткий термін відкрити ресурс і починати наповнювати його. Справа саме не стільки у відкритті ресурсу, скільки у його наповненні. Відкрити можна за один день або за декілька хвилин. Тут немає проблем. Проблема – чим його наповнити. І тут буде багато роботи у самих вишів ФК та факультетах фізичної культури. Тим паче, що є позитивні зміни.

Наприклад, поява в мережі Internet електронних ресурсів ще двох фахових видань, хоча і без наявності пошукового апарату за ключовими словам (<http://www.infiz.lviv.ua>; <http://www.ovc.kharkov.ua/tpfv.htm>).

Щодо конкретних пропозицій і плану дій, то напрямок слід обирати такий:

1. Не акцентувати увагу на підвищенні якості навчання, наприклад, запросивши читати лекції або

проводити заняття відомих фахівців та професорів і відкласти це на наступні етапи.

2. *I etan.* Технологія створення електронного наукового інформаційного ресурсу повинна бути такою. За термін у 2 – 3 місяці у мережі Internet повинні з'явитись БД частини фахових видань ВНЗ ФК. Стандарт представлення інформації – тільки міжнародний і у співпраці з Національною бібліотекою України імені В. Вернадського (НБУВ). Одночасно розпочати розробляти і впроваджувати проект – електронна бібліотека навчального закладу на власній території і на власному комп'ютерному обладнанні. Мінімальний комплект і заходи: встановити комп'ютерний клас 5-8 комп'ютерів, 2 комп'ютерних комплекси для надання платних послуг, адміністратор – 1, інженер – 1, бібліотекар – 1 – 2 (вони повинні добре розумітись на комп'ютерному обладнанні).

Підключення до мережі Internet. Ввести в дію на протязі 6 місяців і не більше. Все залежить від фінансування і можливостей вишів. Раніше – сенсу немає, бо поки нічим заповнювати систему.

3. Створити групу, яка спроможна у зазначений термін розмістити у мережі Internet частку фахових видань вишів. Девіз для групи – мінімум CD-носіїв, дискет і флешек при спілкуванні і при співпраці. Переважно електронне листування і передача даних за електронною поштою. Група у складі: один керівник, один співробітник вишів (має доступ до електронних версій фахових видань, вміє сканувати і обробляти статті з видань, працює з програмами верстки, графічними програмами, знання української, бажано англійської), один співробітник НБУВ. Питання оплати їх праці вирішує виш. Якщо

більше співробітників, то краще. Можна залучити з інших міст. Місце роботи такого співробітника – мережа Internet, а тому де він мешкає значення немає.

4. Зобов'язати редакторів або відповідальних за фахові видання надати електронні копії видань до групи. Якщо їх немає надати паперові видання для сканування і переведення в електронний вигляд. Розпочинати з видань, які вийшли з друку 1 – 1.5 року тому і пізніше. Провести нараду з редакторами і технічним персоналом, що зайняті збиранням статей про приведення статей і електронних копій до єдиної форми. Це зменшить подальші витрати часу на розміщення їх у мережі Internet. Підписні видання – обов'язково дотримуватись терміну їх представлення в мережі Internet – через 1 – 1.5 року після видання. Раніше – можна понести фінансові збитки.
5. Готувати електронні версії видань у спосіб, який відрізняється від того, що потрібен для мережі Internet. У цей спосіб скласти БД з подальшим її застосуванням як систему інтелектуального пошуку інформації. Таку систему можна використовувати при експертизі наукових робіт. Потрібен ноутбук для цієї БД. Вартість приблизно 1600\$. Передбачити розробку оригінальної програми для обробки та інтелектуального аналізу текстів з БД. Оскільки аспірант після захисту все одно передає електронну версію автореферату і дисертації до інституту інформації (де їх просто крадуть і продають через мережу Internet), зобов'язати їх залишати копії у спеціалізованій раді. Спробувати залучити до БД у такий спосіб і електронні версії

- авторефератів і дисертацій з інших спеціалізованих рад.
6. Фактично по вищезазначеній технології ВНЗ швидко розміщує свої наукові видання і одночасно зберігає їх електронні аналоги та все електронне листування у себе і у будь-який час може винести їх на свою власну територію, створивши свій власну БД. Надалі передбачити наступне: більш старі видання віддавати у безкоштовний загальний доступ, а більш свіжіші – надавати за плату з доступом по паролю до БД.
  7. *II етап.* Піддати ретельному контролю анотації статей у виданнях англійською мовою. Мета – створити англійськомовну пошукову систему, яка паралельно існує з українсько-російськомовною. Після початку роботи англійськомовної пошукової системи у БД, розпочати роботу до інтегрування власної бази до Європейських. Перший крок – це підготовка, власна експертиза і подальша реєстрація наукових видань у центрі ISSN (Франція). Це надасть можливість уникнути (мабуть частково) оплачувати підписку на світові електронні журнали. Але надавши свій ресурс Європейським базам можна сподіватись на безкоштовний доступ до частки міжнародної БД.
  8. Після наповнення БД більш менш достатньо спробувати об'єднати ресурси інших ВНЗ – засновників фахових видань. Якщо її немає, то через Мінспорту зобов'язати створити такі ресурси. Як приклад показати свою БД. Вести політику: БД потрібна в першу чергу користувачам, а не ВНЗ. Прилучити науковців безкоштовними ресурсами звертатись до БД ВНЗ поступово зтягаючи їх у свою наукову „павутину” у доброму розумінні

слова. БД ВНЗ повинна стати як допінг і потрібність для молодих науковців за рахунок легко доступності і привабливості цілодобово і саме головне „умовно безкоштовно” отримувати інформацію. Разом з цим спробувати у легких ненав'язливих формах надавати молоді порціями інформацію, яка важлива для вишу з позиції щоб про неї знали як можна більше науковців. Таким чином можна вийти на створення деякого наукового монстра в мережі Internet, без якого не може обійтись жоден науковець України.

9. І тільки коли буде створена повнофункціональна БД, можна говорити про розміщення у ній інформаційних ресурсів навчального, управлінського та іншого спрямування. Можна створювати і паралельний ресурс навчального характеру але цим бажано, щоб займалась інша група.
10. Окремо слід звернути увагу на розміщення в мережі Internet повнотекстових матеріалів наукових конференцій, проведення Internet-конференцій. Приклад такої діяльності є і в мережі Internet вже 2 роки існує ресурс (<http://www.sportsscience.org>), що притягує до себе молодих науковців, та і не тільки їх. Окрім цього є багато корисного для засновника ресурсу, тобто вишу.
11. Розмістити в БД відомості про захищені дисертації. Наприклад, такі її частини, як зміст, вступ та анотації з автореферату.
12. *III етап.* Фахові видання вишів у повноцінній БД піддати ретельному контролю з метою подальшої передачі їх на експертизу до інституту наукової інформації (США). Якщо хоча б одне з них попаде під пильне око цієї установи і буде у рядах світових

цитованих видань, то це буде значний успіх для ВНЗ ФК. Фактично це всесвітнє визнання видання. Передбачити наступне: видання реферативного журналу галузі; співпрацювати з ВНЗ Росії у разі, якщо ВНЗ має електронні версії публікацій російською мовою; провести дослідження щодо визначення імпаکت-фактору видань ВНЗ, які отримали ISSN. Разом з Міністерством освіти і науки України та Мінмолодьспорт розробити або уточнити методiku визначення наукового вкладу вченого за індексом цитування його праць та з урахування національних особливостей наукової діяльності в Україні. Підтвердженням вищезазначених позицій є той факт, що в провідних країнах світу існує практика, коли поряд з паперовою версією наукового видання обов'язково представляється його електронна версія в мережі Internet. Так, за адресою <http://www.tandf.co.uk/> представлено посилання на 80 журналів, які з'явилися у 2006 році або з'являться у 2007. Серед них є видання, що можуть стати корисними кафедрам фізичної реабілітації і спортивної медицини ВНЗ ФК. Наприклад, офіційний журнал міжнародного товариства фізичної і реабілітаційної медицини – „Disability and Rehabilitation: Assistive Technology” (засновник – <http://www.isprm.org/>). Особливість цього журналу, як такого, що засновано і відкрито у 2006 році, у тому, що журнал попередньо зареєстровано у міжнародному центрі ISSN (Франція). Про свідчать такі дані: Print ISSN: 1748-3107, Online ISSN: 1748-3115. Це означає, що журнал має 2 версії видання: паперову і електронну. Теж саме можна сказати і про журнал „Global Public Health” (засновник – <http://www.globalhealth.org/>),

який теж має відповідні реєстраційні номери: Print ISSN: 1744-1692. Online ISSN: 1744-1706 та видання „Journal of Rehabilitation Medicine” (<http://www.ingentaconnect.com>) з реєстраційними номерами Print ISSN: 1650-1977. Online ISSN: 1651 – 2081.

Видання, які будуть виходити у 2007 році вже заявлені в мережі Internet і також мають реєстраційні номери: Наприклад, журнал „Health Psychology Review” (засновник – <http://www.ehps.net/>), Print ISSN: 1743-7199. Online ISSN: 1743-7202. Фактично у зазначених журналах названо орієнтири для фахових видань України – українське періодичне фахове видання у відповідності до міжнародних стандартів повинно мати 2 версії (паперову і електронну в мережі Internet), а також пройти реєстрацію в центрі ISSN. На сьогодні тільки одне видання галузі має таку реєстрацію (<http://www.nbu.gov.ua/articles/khhipi/>; ISSN 1818-9172 (Print); ISSN 1818-9210 (Online)). Окрім цього, обов'язковою умовою для включення наукового видання в обробку в ISI (Science Citation Index, SCI) є наступна вимога: журнал повинен бути англomовним, принаймні, містити переклад на англійську мову назви статті, її анотації й ключових слів (<http://sunweb.isinet.com/isi/index.html>). Є також вимоги щодо кількості років видання, його доступність та інші. Останній показник є поки недосяжним для наукових видань галузі, є дуже далекою перспективою і потребує нових підходів в оцінках наукових досягнень та форм представлення інформації.

Що стосується проблем об'єднання електронних ресурсів галузі, то підтвердженням правильності викладених позицій є приклад роботи бібліотек академії фізичного виховання Польщі, які мають однакові підходи до представлення і пошуку інформації через мережу

Internet. Фактично, кожен польський навчальний заклад створив власний електронний ресурс передбачивши у ньому посилання на ресурси інших навчальних закладів та європейські бази даних [12; 13; 14; 15; 26 ;28].

Таким чином, для вишів ФК і факультетів фізичної культури існують всі умови щодо створення інформаційної повнотекстової електронної наукової бази даних, в основу яких покладено існуючий ресурс та електронні версії спеціалізованих фахових видань, що затверджено ВАК України.

У перспективі слід провести аналіз фахових видань з інших галузей, наприклад, педагогічні та медичні науки, на предмет наявності в них інформації з проблем фізичного виховання і спорту та електронних версій фахових видань відповідного напрямку з метою включення їх до електронної бази даних галузі.

Напрямки і підходи у просуванні фахових видань України до європейського і світового науково-освітнього простору

Здійснення намірів України інтегрувати науку до європейського і світового науково-освітнього простору буде значно ефективнішим за умови надання можливості науковцям будь-яких країн вільного доступу до національних фахових видань. Це дозволить вченим інших країн скласти уявлення про досягнення у певних галузях наук та надати позитивності і привабливості співпраці з українськими дослідниками. На сьогодні фахові видання України знаходяться у ситуації інформаційного вакууму у якому про їх існування знають тільки у межах держави.

Звісно, що виняток складає лише незначна частина фахових видань, що входять до філадельфійського списку, який щорічно складає інститут наукової інформації США і

до якого входять провідні журнали світу. У той же час міжнародна практика свідчить про важливу роль видань, через які оцінюється стан і рівень досягнень науки у конкретній державі. Певний внесок видання додають і у підготовку науково-педагогічних кадрів.

В цілому для спеціалізованих видань України гостро постає проблема пошуку напрямків і методів просування їх до європейських і світових наукових об'єднань. У зазначеному аспекті важливим є публікації у бюлетені ВАК 2008 року за №8 проектів підготовки науково-педагогічних кадрів та вимог до фахових видань. Не визиває сумніву важливість цих проектів, як можливого напрямку подальшого розвитку української науки.

Щодо фахових видань, то основні етапи на шляху до розуміння і сприйняття їх європейським та світовим науковим співтовариством за зростаючим порядком складності рішення є наступні.

1 – етап. Видання обов'язково повинно мати електронну версію, що розміщена у мережі Internet. Слід проводити заходи, щодо поширення інформації про сайт видання. Це можна робити самостійно через включення сайтів до відомих пошукових систем. Але кращий вихід – доручити цей аспект діяльності видання фірмам, що професійно займаються просуванням сайтів у мережі Internet. Окрім цього видання необхідно включити до національного наукового порталу (<http://www.nbu.gov.ua/portal>). Бажано також створювати галузевий портал. Слід зазначити, що для закордонних користувачів наукової інформації важливим є символ національної бібліотеки України. Тому є прямий сенс тісно співпрацювати з національним науковим порталом.

2-й етап. Слід зареєструвати видання у міжнародному центрі ISSN. На сьогодні, у разі наявності сайту видання у мережі Internet з можливістю доступу до

повних текстів значно спрощена процедура реєстрації і заявка подається через заповнення форми на сайті ISSN (<http://www.issn.org>). У разі позитивного рішення за результатами експертизи номер ISSN може бути надано як на електронну версію, так і на паперову. Без наявності ISSN подальше просування видання до міжнародних наукових об'єднань журналів неможливе.

3-й етап. Мова видання. Статті українською або російською мовою обов'язково повинні містити анотації англійською обсягом не менше 500 знаків. До статті слід додати англійською її назву та ім'я і прізвище автора. У разі виконання таких вимог видання слід реєструвати у міжнародних електронних базах журналів, які приймають журнали на національних мовах. Як приклад для таких наук, як біологія, хімія, медицина, фізичне виховання та ін. можна рекомендувати базу журналів Index Copernicus (<http://journals.indexcopernicus.com/index.php>). Форма заявки доступна на сайті і у разі позитивного рішення Index Copernicus розпочинає індексувати і проводити так званий розпис статей. На сьогодні у базі представлено 15 українських видань 6 з яких отримали індекс IC за 2007 рік. Для інших галузей наук необхідно проводити пошук схожих баз журналів. Але їх перелік мабуть буде дуже вузький. Російськомовні фахові видання можуть бути прийняті до розгляду науковими базами даних за спеціальностями, у яких Росія займає провідні позиції у світі. Наприклад для фізичного виховання і спорту можна направити видання на експертизу до відомої бази Sport Discus (<http://www.sirc.ca/index.cfm>).

4-й етап. Заохочення іноземних авторів до подання статей в українські фахові видання. Форми можуть бути сам різноманітні: від включення до редколегії науковців з інших країн до мови статті. Як приклад заохочення польських авторів до публікації статей в українських

виданнях можна рекомендувати такий спосіб. Дозволити статтю подавати польською мовою і відповідно мати у складі редколегії науковця з Польщі. До статті додавати розширені анотації, назву і прізвище автора українською і англійською мовою. Зазвичай цього недостатньо, оскільки після публікації статті автор отримує 1 пункт при підрахунку рейтингу його діяльності за публікаціями в українських виданнях. Тому рекомендується подати клопотання до міністерства науки і вищої школи Польщі про можливість включення українського видання до переліку, у якому розписано кількість балів за публікації у журналах з філадельфійського списку, польських та іноземних виданнях. У разі позитивного рішення буде певна зацікавленість польських авторів у публікаціях в українських виданнях.

5-й етап. Щорічно проводити рейтинг серед наукових видань галузі за різними ознаками. Найкращий вихід – це за імпаکت-фактором. У засобах масової інформації можна знайти результати таких рейтингів, у т.ч. і у бюлетені ВАК. Враховуючи складність процедури визначення імпаکت-фактору на початкових етапах можна скласти щорічний рейтинг популярності видань через електронні версії авторефератів, у яких автори зазначають у списку своїх опублікованих праць конкретні видання. Як приклад, такий рейтинг 2007 року для фахових видань з педагогічних наук представлений у за адресою (№ 9, 2008, www.sportsscience.org/html/sedite.html).

6-й етап. Проводити заходи щодо включення журналів до списку цитованих. Окремо необхідно підкреслити, що українські фахові видання з філадельфійського списку щорічно мають рейтинг і навіть низькі значення імпакт-фактору це є досягнення для журналів. Цей рейтинг вищий за рангом ніж національний. Видання, що претендує на розгляд інститутом наукової

інформації США на предмет включення його до філадельфійського списку повинно виконати всі 5 попередніх етапів. Але основною серед вимог є англійська мова статей. Форма заявки на експертизу видання представлена на сайті (<http://www.thomsonscientific.com>).

Окрему позицію слід займати щодо типу і назв фахових видань, засновників і форм представлення видання у мережі Internet. Міжнародна наукова спільнота краще сприймає журнали ніж збірники наукових праць. До назви журналів необхідно підходити обережно. Не можуть досягти достатнього успіху у своєму просуванні до міжнародних наукових об'єднань ті видання, що за назвою розглядають або повинні розглядати тільки притаманні Україні проблеми. Назва повинна зазначати певну тематику статей і за конкретною спеціальністю. Одночасно непорозуміння і недовіру міжнародної наукової спільноти до фахового видання може визвати назва засновника журналу. У цьому аспекті слід провести реорганізацію таких фахових видань і ввести до складу співзасновників відомі наукові установи України або профільні вищі навчальні заклади. Стосовно форм представлення видання у мережі Internet, то слід дотримуватись міжнародних бібліотечних стандартів та мати за мету надання можливості доступу до повних текстів видання через організацію пошуку за ключовими словами та іншими ознаками статті.

Важливим кроком у просуванні української науки через фахові видання до європейського і світового науково-освітнього простору є їх підтримка ВАК України у такий спосіб. Рекомендувати здобувачам наукових ступенів публікувати певну кількість статей у фахових видання, що займають провідні позиції за рейтингом і виконують представлені у 1 – 5 етапах вимоги. Для здобувачів ступеню доктора наук переважна більшість

статей обов'язково повинна бути опублікована тільки у таких виданнях. Оскільки до міжнародних баз як правило приймаються журнали, то перевести провідні за рейтингом українські збірники наукових праць до розряду журналів за спрощеною процедурою. Таку саму позицію слід зайняти до клопотання установ, які пропонують включити до співзасновників фахових видань інші наукові інституції.

При формуванні експертних рад передбачити у їх складі докторів наук, що розуміються на рішенні зазначених вище проблем і які доказали свою спроможність ефективно працювати у напрямку інтеграції наукових видань до європейського та світового науково-освітнього простору. Рекомендувати керівникам установ засновникам наукових видань всіляко підтримувати і заохочувати головних редакторів, які плідно працюють та впровадити відповідні заходи щодо підвищення ефективності своїх видань.

Виходячи з того факту, що Україна наголосила до 2010 року повністю інтегруватися до європейського науково-освітнього простору слід у найкоротшій термін провести реорганізацію діяльності спеціалізованих фахових видань.

Спеціалізовані фахові видання України у світовому і європейському освітньому просторі

Спеціалізовані фахові видання є важливою часткою процесу підготовки науково-педагогічних кадрів і у певній мірі відображають та впливають на якість проведення наукових досліджень. У той же час, прагнення вітчизняної освіти та науки інтегруватися до відповідних європейських структур потребує виконання певних критеріїв діяльності, що стосуються і фахових видань. Тому є сенс розглянути стандарти, за якими працюють відомі закордонні наукові

видання і порівняти їх з вимогами і можливостями вітчизняних спеціалізованих фахових видань.

На сьогодні найбільш доступним джерелом інформації для аналізу діяльності провідних і визнаних науковим світовим співтовариством видань є мережа Internet.

Звернемо увагу на інформацію стосовно 80 наукових видань, які з'явилися у світі у 2006 році і частка з яких буде представлена у 2007 році. На сторінці „Нові журнали” групи Taylor & Francis [27] представлено дані про академічні інтернаціональні видання серед яких є більше ніж 1000 журналів. Основними критеріями, за якими представлено видання є такі.

Критерій I. Першим критерієм всі без виключення видання визнають форми представлення інформації: електронна і паперова. Про це свідчать реєстраційні номери наукових видань. Наприклад, журнал „Artifact” видається у вигляді паперової версії (Print ISSN: 1749-3463) і електронної (Online ISSN: 1749-3471). Інші журнали також представлені у двох варіантах:

1. European Journal of Legal Education (Print ISSN: 1684-1360; Online ISSN: 1750-4686).
2. Global Public Health (Print ISSN: 1744-1692; Online ISSN: 1744-1706).
3. Sport, Ethics and Philosophy (Print: ISSN: 1751-1321; Online ISSN: 1751-133X).

Щодо видань, які плануються видавати у 2007 році, то вони також представляють інформацію у двох варіантах. Наприклад, такі журнали:

1. Education, Knowledge & Economy (періодичність видання - 3 рази на рік; Print ISSN: 1749-6896; Online ISSN: 1749-690X).

2. Journal of Biological Dynamics (періодичність видання - 4 рази на рік; Print ISSN: 1751-3758; Online ISSN: 1751-3766).
3. International Journal of Architectural Heritage (періодичність видання - 4 рази на рік; Print ISSN: 1558-3058; Online ISSN: 1558-3066).

Таким чином, закордонні наукові видання прагнуть як можна ширше представити інформацію про статті і напрямки своєї діяльності. Оскільки електронні версії видань є більш доступними, то розглянемо можливості ознайомлення з їх змістом. Всі без виключення видання надають користувачу можливість перегляду не тільки змісту, але і пошуку інформації за різними ознаками (ключовими словами з тексту статей, прізвищем автора та іншими). Тобто користувачеві надається дуже зручний пошук необхідної інформації. За підсумком пошуку користувач отримує перелік статей, які він може переглядати, копіювати на свій комп'ютер або ознайомитись з анотаціями статей. Окрім цього користувач має можливість одержати відомості про авторів статей, саме видання та іншу супровідну інформацію. До останньої можна віднести процедуру подання статей і їх обов'язкового рецензування. Останнє також є важливим критерієм діяльності видання.

Критерій II. Ще одним критерієм, за яким працюють зазначені вище видання є членство у електронних базах даних, бібліотеках і бібліотечних асоціаціях та інших електронних науково-освітніх об'єднаннях. Представлення змісту наукового видання у зазначених електронних ресурсах значно розширює коло потенційних користувачів інформації. Наприклад, до баз даних „Directory of Open Access Journals” [16], до якої пропонує звертатись Національна бібліотека України імені

В. Вернадського [9], входять 2303 видання. Є можливість зручного пошуку.

Наведемо приклад надання інформації з журналу: „International Journal of Education and the Arts” [22]. Видання надає загальну інформацію (ISSN: 15298094; Subject: Visual Arts – Education; Publisher: Arizona State University; Language: English; Keywords: education, aesthetics, arts education; Start Year: 2000). Надалі можна скористатись переглядом змісту статей. Наприклад, № 4 за червень 2006 року. Далі вибрану статтю є можливість копіювати на свій комп’ютер у вигляді файлу формату pdf. Ще один приклад для педагогічного журналу – „International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)”, ISSN: 18630383 [19].

Є можливість пошуку за ключовими словами, прізвищем автора, назвою статті та інше. Наприклад, на № 1 за 2006 рік: надається зміст, з якого далі можна переглядати або копіювати анотації статей.

Можна звертатись і до інших баз даних журналів [25]. За цією адресою представлена велика кількість електронних версій наукових видань. Наприклад видання „African Journal of Information & Communication Technology”, № 1 за 2006 рік [11]. Є можливість пошуку та копіювання анотацій статей у форматі pdf. Ще приклад – журнал „Lean Construction Journal”, ISSN 1555 –1369 [24]. Є можливість копіювати повні тексти статей у форматі pdf.

Серед електронних баз даних є такі, що надають доступ до своїх ресурсів за підпискою – EBSCO [17]. Пошук по назвам журналів [18] дає користувачу загальну інформацію про видання. Наприклад – „Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy” [Publisher: Routledge, part of the Taylor & Francis Group; ISSN: 0260-7476 (Paper) 1360-0540 (Online); Subject: Education; URL:

<http://ejournals.ebsco.com/direct.asp?JournalID=100500>; EJS Coverage: Volume 21, Number 1 (March 1, 1995) - Volume 32, Number 2 (June 2006)]. Журнал має дві версії: паперову і електронну.

Таким чином наукові видання надають або повнотекстові версії статей (International Journal of Teaching and Learning in Higher Education) [20], або тільки анотації статей (Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy; ISSN 0260-7476; Online ISSN: 1360-0540) [23].

Критерій III. Наступним критерієм наукового видання є включення його до списку цитованих видань інституту наукової інформації (Institute for Scientific Information, США) [21]. Інформація про видання відображається у покажчику цитованої літератури – Science Citation Index. Це є дуже відповідальний крок для видання, оскільки всі цитовані наукові видання піддаються ретельному аналізу і розставляються за рейтингом. Тобто оцінюється наскільки видання є корисним і як часто до нього звертаються користувачі.

За таким коротким аналізом можна зробити висновок, що виконання зазначених вище критеріїв є основним стратегічним напрямком розвитку наукових видань, у тому числі і українських. Оскільки це так, то доцільно провести аналіз умов діяльності спеціалізованих фахових видань, що входять до переліку, затвердженого ВАК України.

ВАК України встановив своїми розпорядженнями певні вимоги, щодо включення наукових видань до списку видань, у яких пошукувачі вчених ступенів кандидата або доктора наук повинні опублікувати основні результати своїх наукових досліджень.

Основними є вимоги щодо дотримання державних стандартів, формування редакційних колегій, структури

статей, розсилки видання до провідних бібліотек і установ, реєстрації в державних органах та інше. Всі вони повинні сприяти як якості наукових публікацій, так і доступності їх науковцям. А як же виходить на практиці? Аналіз змісту офіційного видання ВАК України показує, що переважна більшість з них виконує вимоги. Але сумнівне виконання вимог ще не означає, що видання може претендувати на включення його до європейських або світових освітньо-наукових інформаційних ресурсів. І тому виходить так, що переважна більшість видань орієнтована тільки на українську і російську науку (російськомовні видання). Для виходу на європейську арену видання повинно мати копію на англійській мові або кожну статтю необхідно супроводжувати анотацією на англійській мові. Тоді можна припустити, що виданням зацікавляться закордонні користувачі.

Для виконання останніх сподівань видання повинно виконувати такий важливий критерій, як доступність. За вимогами ВАК видання необхідно розсилати до 7 провідних бібліотек і установ. Про доступність у такому випадку мови не може бути.

Розпорядженням про електронні видання ВАК люб'язно дозволив засновникам паперових видань мати електронну версію. Але для цього не потрібен дозвіл. Наявність електронної версії видання залежить тільки від засновника і його мотивації щодо саме такої форми розповсюдження видання.

Оскільки мова зайшла про електронні видання і аналоги паперових, то практика показує що значна частина засновників видань просто бояться самого слова Internet і електронна копія. Виникає парадоксальна ситуація – весь світ представляє наукові видання у двох варіантах, а в Україні не прийнято мати два варіанти наукового видання. І одночасно державні наукові установи голосно заявляють

про інтегрування до європейського освітнього простору. З цього приводу виникає багато питань щодо причин такого стану. Можливо все ж таки справа у якості наукової публікації, методиці і критеріях оцінки праці вченого та наявності кадрів, спроможних вирішити такі нескладні, як для світових видань, вимоги. Виходить так, що коли нарешті засновник українського видання зрозуміє що електронна копія йому вже не потрібна він передає її до загального користування. Але на це витрачається декілька років і часто така копія вже нікому не потрібна. Дещо зрушено справу постановою ВАК про електронні видання і розпорядженням Міністерства освіти і науки про передачу електронних копій видань до державної установи. Але цього дуже замало. До того, ще не використовуються міжнародні стандарти представлення інформації, що і гальмує доступ до українських видань закордонних користувачів.

Серед установ-засновників наукових видань є потужні організації, які спроможні представляти і представляють електронні копії своїх видань в мережі Internet для загального користування. Таких прикладів дуже мало, а більшість з таких видань подається без наявності пошукового апарату і що особливо важливо – повна відсутність англійської частини у виданнях хоча б у вигляді анотацій. Незручний пошук інформації по виданню призводить до витрачання користувачем значного часу на ознайомлення зі змістом видання. Слід зазначити, що не всі видання представляються у вигляді повнотекстових копій статей. Є такі, що надають тільки зміст видання. Це не є зручним у роботі, враховуючи факт існування низької якості системи розповсюдження паперових видань. До цього слід додати, що більшість з видань, що представлено в мережі Internet, у подальшому

буде дуже складно інтегрувати, наприклад, до європейських баз даних.

Для цього потрібно виконувати стандарти представлення інформації, що є загальноприйнятими у світовому науковому співтоваристві. Як приклад спроможності українських фахових видань інтегруватись до європейських або будь-яких електронних баз даних можна прослідкувати за змістом сайту Національної бібліотеки України імені В. Вернадського [9], як головної установи, що може об'єднати фахові видання у галузеві або інші ресурси. Всього декілька установ-засновників видань спромоглися надати електронні копії своїх видань до національної бази даних „Україніка наукова”. І виходить, що у себе вдома українська наука не можна об'єднати наукові видання, то що можна говорити про інтеграцію фахових видань України до Європейських або світових освітніх баз даних. Справедливим буде відзначити поодинокі випадки, коли українське спеціалізоване фахове наукове видання на протязі значного часу (з 2000 року) працює за міжнародними стандартами, представляє інформацію у двох варіантах (паперовий та електронний з відповідною реєстрацією у міжнародному центрі ISSN), має зручний пошуковий апарат, представляє повнотекстові версії статей та анотації англійською мовою, має мобільну редакційну колегію, виходить з періодичністю 12 разів на рік обсягом 160 сторінок у форматі А4 з повно кольоровою обкладинкою та друкує анотації у всеукраїнському реферативному журналі „Джерело” [8]. Є також і інші видання, що мають ISSN, а деякі з них навіть входять до списку цитованих видань. Але поки що ці видання – це виключення з правил і вони тримаються на ентузіазмі та професіоналізмі конкретних вчених і майже не мають державної підтримки. Мабуть настав той час, коли ВАК України у будь-який

спосіб зробив би підтримку саме таких видань. Наприклад, є певний сенс включити ці видання до списку фахових за іншими спорідненими спеціальностями. Від такого кроку виграє тільки українська наука і саме на міжнародному європейському інформаційному електронному науково-освітньому просторі. Свою частку у подальший розвиток таких видань може внести і Міністерство освіти і науки України.

На фінансування видань або заявленого на сьогодні проекту держбюджетної комплексної теми на 2007 – 2009 роки з проблем об'єднання ресурсів вищих навчальних закладів сподівання будуть марними, але на відзначення діяльності видань – це цілком ймовірно.

Не можуть стояти осторонь і галузеві академії наук. Наприклад, академія педагогічних наук - щодо заявленого за адресою <http://www.nbu.gov.ua/articles/khhpi> [8] фахового видання з педагогічних наук, яке можна взяти за основу при створенні галузевого інформаційного електронного наукового ресурсу.

Важливим для фахового видання є склад редакційної колегії. Але вже настали часи, коли вимоги до персонального складу слід змінювати. Наявність Internet та електронної пошти повністю розмиває межі залучення до рецензування статей провідних докторів наук. І тому включення до редакційної колегії науковців з інших міст буде тільки сприяти якості публікацій. Справа на сьогодні не стільки у наявності у штаті засновника видання більшості докторів наук за певною спеціальністю, а скільки у можливості залучення провідних вчених з інших установ, міст або країн до рецензування статей через спілкування електронною поштою. У такий спосіб може бути створена мобільна редакційна колегія, що значно скоротить термін розгляду статей до декількох днів. Слід підкреслити, що, на жаль, не всі фахові видання України

зазначають про обов'язкове рецензування статей і це знижує якість публікацій.

Таким чином, аналіз наукових видань провідних країн Європи і світу та порівняння їх з фаховими виданнями України, вказує основні напрямки розвитку останніх:

1. Видання повинно мати паперову і електронну версію, яка розташована в мережі Internet з дотриманням міжнародних визнаних критеріїв представлення інформації і зручним пошуковим апаратом.
2. Обов'язкове рецензування статей.
3. Наявність анотацій статей англійською мовою.
4. Реєстрація паперової і електронної версії видання у національних центрах ISSN.
5. Членство у національних галузевих та міжнародних електронних інформаційних базах даних.
6. Засновки фахових видань повинні прикладати усі зусилля для включення їх до списку цитованих видань інституту наукової інформації США.
7. Слід змінити ставлення, підходи, принципи і методи роботи наукового видання у відповідності до міжнародних критеріїв діяльності. Значною перевагою наукового видання буде рішення питань мобільності редакційної колегії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрющенко О. А. Система бібліотечно-інформаційного забезпечення галузі фізичної культури і спорту в Україні: Автореф. дис... канд. пед. наук. – Х., 2003. – 20 с.
2. Баркова О. В. Електронні ресурси як об'єкти універсальної електронної бібліотеки //

- Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.
– 2004. – N 2. – С. 75 – 80.
3. Державної програми розвитку діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського на 2005 – 2010 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. N 1085).
  4. Дерлеменко В. В. Система розповсюдження сільськогосподарської науково-технічної інформації в Україні: створення вітчизняної концептуальної моделі : Автореф. дис... д-ра пед. наук : 07.00.08 / Харк. держ. акад. культури. – Х., 2005. – 44с.
  5. Єрмаков С. С. Складові наукового електронного простору і можливості їх об'єднання у єдиний галузевий Internet-ресурс //Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: збірник наукових праць. Вип. IV. – Рівне: РВЦ МEGУ. - 2006. – С. 24 – 31.
  6. Єрмаков С. С. Фахові видання як складова євроінтеграційного процесу спортивної науки //Теорія та методика фізичного виховання, Харків, 2006. – №1. – С. 22 – 29.
  7. Крепкова Е. Л. Библиотечный сайт как информационный портал // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: 8 Междунар. конф. „Крым 2001”: Материалы конф. – М., 2001. – Т. 1 – С. 215 – 216.
  8. Наукові видання Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/articles/khhpi>
  9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
  10. Свістельник І. Р. Новітні технології у структурі інформаційного забезпечення фізкультурної освіти

- //Теорія та методика фізичного виховання. – 2006. – №1. – С. 29 – 31.
11. African Journal of Information & Communication Technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epress.lib.uts.edu.au/ojs/index.php/ajict/>.
  12. Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.awf.edu.pl/>.
  13. Bibliografia Publikacji Pracowników Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.expertus.awf.gda.pl/e/>.
  14. Biblioteka główna akademii wychowania fizycznego w Poznaniu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biblioteka.awf.poznan.pl/>.
  15. Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bg.awf.wroc.pl/aktualnosci.php>
  16. DOAJ – Directory of Open Access Journals [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.doaj.org>.
  17. EBSCO information to inspiration [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ebsco.com>.
  18. EBSCO list of journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ejournals.ebsco.com/info/ejsTitles.asp>
  19. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.online-journals.org/index.php/i-jet>.
  20. International Journal of Teaching and Learning in Higher Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.isetl.org/ijtlhe/cfp.cfm>.
  21. Intellectual property & science [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://scientific.thomson.com>.

22. Journal International of Education and the Arts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jjea.asu.edu>.
23. Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/cjet>.
24. Lean Construction Journal [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.leanconstructionjournal.org>.
25. Open Journal Systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pkp.sfu.ca/?q=ojs>.
26. Śląska Akademia Medyczna w Katowicach [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://biblioteka.slam.katowice.pl/>.
27. Taylor & Francis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tandf.co.uk/journals/new_journals.asp.
28. Witryna Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.awf.krakow.pl/jedn/biblfr.htm>.

1.3. Вплив інформатизації вищої фізкультурної освіти на процес формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання

В даний час інформаційне суспільство швидко розвивається, тому особливої уваги, набуває проблема впливу інформатизації вищої фізкультурної освіти на процес формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання.

Інтерес до зазначеної проблеми нашого дослідження обумовлений, на наш погляд, наступною причиною – становлення інформаційного суспільства в Україні, все більш виявляє інформацію і знання, як

найважливіший продукт суспільної практики, один з факторів розвитку суспільства, що визначає розвиток не тільки матеріального виробництва, але і соціальних відносин, культури комунікації, практично всіх еволюційних процесів, радикально змінюючи зміст діяльності учителя фізичного виховання, та систему освіти. Сьогодні сукупність інформаційних потоків навколо кожного учителя фізичного виховання настільки велика, різноманітна і розгалужена, що вимагає від нього знання законів інформаційного середовища та вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Характерною ознакою інформаційного суспільства, є стрімке зростання обсягів інформації, і стрімкий розвиток інформаційних технологій. З цієї причини виникає необхідність забезпечити адекватність вищої фізкультурної освіти, з орієнтиром на розвинуту особистість, яка на думку вчених А. Валицкої, Н. Гендиної, Р. Монахова і С. Тангяна вимагає переходу від репродуктивної моделі освіти, до продуктивної, гуманістичної, культурно-орієнтованої; багатоукладність і варіативність, діяльнісний характер освіти [7; 12; 35; 50]. Отже, інформацію та інформаційні технології, слід розглядати, як феномен загальний і універсальний, що охоплює всі грані і рівні життєдіяльності людини. Орієнтир освіти на розвинуту особистість обумовлений, на наш погляд, необхідністю формування у майбутніх фахівців фізичного виховання, вміння критично мислити і постійно поповнювати свій інтелектуальний багаж протягом усього життя.

Порівняно з індустріальним суспільством, в якому все спрямовано на виробництво і споживання товарів, в інформаційному суспільстві, інтелект і знання стають одночасно і засобом, і продуктом виробництва, це суспільство на думку В. Ашаніна, в якому більша кількість

людей зайнята розумовою працею, в якому особливо зростає попит на знання [3]. В такому суспільстві, продовжує науковець, працюють грамотні люди здатні до творчості, зі знаннями та практичними навичками роботи з комп'ютерними системами і технологіями, в якому інформаційну культуру мають всі члени суспільства.

Виникнення інформаційного суспільства, як зазначає Н. Гендіна, нерозривно пов'язано з усвідомленням фундаментальної ролі інформації в суспільному розвитку, розглядом у широкому соціокультурному контексті таких феноменів, як інформатизація, інформаційні ресурси, нові інформаційні технології. В останні роки пильною увагою дослідників стали освітні аспекти формування інформаційного суспільства. Вони пов'язані, насамперед, з аналізом проблем інформаційного суспільства, як суспільства „в якому навчаються”, оскільки для всіх членів такого товариства, зростає потреба постійного підвищення кваліфікації, оновлення знань, освоєння нових видів діяльності, формування інформаційної культури [11]. В іншому випадку майбутній вчитель фізичного виховання, не зможе адаптуватися до життя в нових умовах, зокрема, до зміни соціальних структур, наслідком якого, буде значне збільшення числа працівників, зайнятих у сфері виробництва інформаційної продукції та послуг, що вимагає перегляду системи професійної підготовки у вищій фізкультурній освіті.

Інформатизація суспільства, є процесом, що розвивається, і має глобальний характер, тому, як будь-який еволюційний процес, має позитивні моменти (перспективи), і негативні (реальність те, що є зараз). Серед позитивних моментів слід виділити: формування єдиного інформаційного простору, всієї людської цивілізації; глобальний характер інформаційних технологій охоплює всі сфери життєдіяльності людини;

вільний доступ кожної людини до інформаційних ресурсів всієї цивілізації; пріоритет інформації порівняно з іншими ресурсами; автоматизовані генерація, зберігання, обробка й використання знань з допомогою новітньої інформаційної техніки і технології та ін. Серед негативних слід відзначити: вплив на суспільство засобів масової інформації; існує проблема відбору якісної та достовірної інформації; багатьом людям важко адаптуватися до середовища інформаційного суспільства; існує загроза розриву, між „інформаційної елітою” (людьми, які займаються розробкою інформаційних технологій) та споживачами. Звідси випливає, що інформатизація суспільства, впливає на загальну культуру людини, яка являє собою загальну технологію раціонального і ефективного її здійснення в процесах виробництва, обміну і споживання. У силу цього з одного боку, вона стає деміургом діяльності з створення необхідних умов життя людини і суспільства, з іншого, розвитку потреб, здібностей і властивостей особистості [37]. І, як наслідок, в інформаційному суспільстві, виникає необхідність формування нового типу культури – інформаційного [55].

В контексті нашого дослідження ми будемо розглядати інформаційну культуру з позиції інформаційно-культурологічного підходу. В цьому підході ця культура характеризується методологію, світоглядом інформаційного суспільства, способом життєдіяльності людини в цьому суспільстві, та як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для існування в світі інформації [28]. У зазначеному підході осмислення інформаційної культури відбувається в співвіднесенні її з терміном „культура”, який, на наш погляд, є родовим до поняття „інформаційна культура”, за рахунок чого, зміст його розширюється.

„Культура” – це історично певний рівень розвитку суспільства і людини, виражений в типи й форми організації життя і діяльності людей, а також створюваних ними матеріальних і духовних цінностей [6, с. 594]. З цієї причини, ряд вчених, розглядають інформаційну культуру, як складову частину, або елемент загальної культури особистості, або фахівця [20; 31; 49].

Більш відповідне до нашого дослідження, визначення поняття „культура” ми знаходимо у філософському словнику, у якому „культура” – (від лат. cultura – „обробіток ґрунту”, її „культивування”), тобто зміна в природному об'єкті, під впливом людини, все що створено людиною. Особливість культури – закладений у ній людський початок, що характеризує єдність культури, людини і його діяльності [53]. У такому розумінні поняття „культура”, відображається її істотна особливість, вона з'являється, як створена людиною „друга природа”, надбудований над природою природною, як світ, створений людиною, на відміну від навколишньої природи. Там, де є людина, його діяльність відносини між людьми, там є і культура. Отже, культура існує в постійній взаємодії свого зовнішнього матеріалізованого виразу з самою людиною. Ця взаємодія полягає, в тому, що людина засвоює створену раніше культуру, распредмечує її, роблячи тим самим передумовою своєї діяльності, і творить культуру створюючи нове, зпредмечивачи свої знання і цінності, вміння та здібності, свою родову людську сутність, і лише на основі цієї засвоєної їм культури, він виявляється здатним розвиватися далі.

В інформаційному суспільстві інформаційна культура особистості, виступає своєрідним „фільтром”. На думку вченої Е. Кадирової, необхідність такого розуміння інформаційної культури особистості, обумовлена, проблемою вибору необхідної інформації, в

перенасиченому інформаційному середовищі, що ставить певні завдання розвитку „імунних” якостей особистості, критичного мислення та інформаційно-аналітичної культури, що дозволяє захистити людську особистість і суспільство в цілому від негативних інформаційних впливів і загроз, в інформаційному середовищі [27]. Виходячи з цього, інформаційна культура майбутнього вчителя фізичного виховання, буде сприяти реальному розумінню самого себе, та свого місця в інформаційному суспільстві, яка надасть можливість йому вільно орієнтуватися в ньому.

Без розуміння глобальних процесів інформатизації суспільства взагалі і вищої фізкультурної освіти зокрема, не можливо уявити проблеми формування інформаційної культури майбутніх вчителів фізичного виховання в процесі професійної підготовки, а для цього, нам необхідно уточнити поняття дослідження. Для цього, ми обрали напрямок дослідження, який надасть нам можливість, простежити вплив процесів інформатизації суспільства і освіти на інформаційну культуру майбутнього вчителя фізичного виховання. З цього, ми виділили, такі поняття: інформатизація, інформатизація суспільства, інформаційні ресурси, інформатизація освіти та інформаційні технології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що розгляду інформатизації освіти і інформаційного суспільства присвячено дослідження таких вчених (В. Биков, В. Вамбер, П. Лосюк, І. Моргенштерн, І. Фролов та ін.) [4; 8; 33; 36]. Питання інформатизації вищого фізкультурного освіти і професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання в своїх дослідженнях розглядали: В. Ашанін, Ю. Драгнев, Р. Клопов, П. Петров, І. Свістельник, О. Федоров [3; 17; 29; 39; 40; 47; 52] та ін. Такий інтерес до проблеми інформатизації вищої

фізкультурної освіти, позначений глобальним характером інформатизації суспільства, що ставить нові вимоги перед фахівцем у галузі фізичного виховання, як зазначалося раніше.

Перейдемо тепер, до розгляду поставлених завдань, що до напрямку нашого дослідження. Протягом всієї історії людства, людина будувала інформаційне суспільство на базі інформаційних зв'язків та інформаційного спілкування. По мірі зростання ролі і збільшення обсягів інформації, необхідної для життєдіяльності людського суспільства і спілкування, незмінно супроводжувалося процесом розвитку і вдосконалення інформаційної техніки і технології, з винаходом писемності, а потім і друкарства, важливим доповненням до цього, стала передача інформації за допомогою різного роду паперових носіїв (листів, книг, газет, журналів тощо). Сучасні комп'ютерні та інші технічні засоби автоматизації отримання, накопичення, обробки та використання інформації, зробили можливим якісно новий стан всієї інформаційної сфери суспільства – без посередництва паперових носіїв [48]. Перехід від паперової інформації до електронних носіїв інформації, що охопив суспільство взагалі, та впровадження персональних комп'ютерів і сучасних засобів переробки і передачі інформації в різні сфери діяльності – отримав назву інформатизації.

У Законі України „Про Національну програму інформатизації”, поняття „інформатизація” розглядається, як сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства, на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних

технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки [23]. Таким чином, „інформатизація” – це процес спрямований на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян і суспільства, на основі створення, розвитку і використання інформаційних мереж, систем, ресурсів та інформаційних технологій. Це процес перебудови всієї інформаційної сфери суспільства, всіх його процесів і структур на основі новітніх технічних засобів, в першу чергу комп'ютерних і інформаційних, який впливає на культуру особистості, змінюючи умови життя і напрям професійної діяльності людини, який є однією з закономірностей сучасного соціального прогресу.

У ході нашого дослідження, було з'ясовано, щодо визначення інформаційного суспільства, існують три загальні критерії: наявність комп'ютерів, рівень розвитку комп'ютерних мереж і кількість населення, зайнятого в інформаційній сфері, що використовує інформаційні технології в своїй повсякденній діяльності [58]. Крім цих трьох загальноприйнятих критеріїв визначення інформаційного суспільства, науковець Н. Гендина, вводить, як на наш погляд, дуже важливі два критерії, а саме: забезпечена технічна, технологічна і правова можливості доступу будь-якому члену суспільства, практично в будь-якій точці території і у прийнятний час до потрібної йому інформації (за винятком військових і державних секретів, точно обумовлених у відповідних законодавчих актах); інформація є найважливішим стратегічним ресурсом суспільства і займає ключове місце в економіці, освіті і культурі [12]. Що стосується перших трьох критеріїв, то вони в основному відображають технічний аспект інформаційного суспільства, другі ж, навпаки, стосуються взаємини людини з технічною стороною інформаційного суспільства, тому на наш

погляд, обидва два визначення, є правильними і повинні подаватися разом, як єдине ціле, для визначення критеріїв інформаційного суспільства.

„Інформаційне суспільство” – це суспільство, в якому, цінність всіх ресурсів (матеріальних, енергетичних, організаційних) визначається цінністю одержання, зберігання, використання інформаційного ресурсу [38]. Таке визначення поняття „інформаційне суспільство”, цілком пов'язано з проблемою отримання, обміну і зберігання інформації людиною, як стратегічного ресурсу.

В інформаційному суспільстві, на думку П. Петрова, діяльність кожного члена суспільства в основному пов'язана з пошуком, накопиченням, обробленням, зберіганням, передачею, перетворенням і практичним використанням безперервно наростаючого потоку інформації в усіх сферах суспільного життя [43]. У зв'язку з чим, у числі головних здібностей майбутнього вчителя фізичного виховання, мають бути, індивідуальний підхід і вміння доцільно використовувати у своїй професійній діяльності, нові надбання інформаційного суспільства.

На наш погляд, сучасний вчитель взагалі і зокрема вчитель фізичного виховання, після закінчення вищого навчального закладу у своїй майбутній професійній діяльності неодмінно, раніше чи пізніше, зіткнеться на практиці з інформаційними технологіями. З цієї причини для подолання зазначеної проблеми, в Законі України „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки”, відмічається, особливе значення впровадження новітніх комунікаційних технологій у навчанні, забезпечення доступності інформації, використання науково-освітніх ресурсів, для розвитку інформаційного суспільства [24]. Тобто, навички

та вміння працювати з інформаційними технологіями повинні формуватися в процесі професійної підготовки.

Базисом глобального процесу інформатизації суспільства, за визначенням вченого В. Вамбера, є інформатизація освіти, яка на його думку, повинна випереджати інформатизацію інших напрямків громадської діяльності, оскільки саме тут, формуються соціальні, психологічні, загальнокультурні і професійні основи для інформатизації суспільства [8]. Ідея вченого є переконливою, такий підхід актуалізує інтерес до професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, в умовах інформатизації вищої фізкультурної освіти, який, як правильно помічено дослідником, повинен випереджати процес інформатизації суспільства і бути на високому рівні.

Існує велика кількість визначень поняття „інформатизація освіти”, але мабуть найширше, на наш погляд, подано в „Українському педагогічному словнику”, у якому С. Гончаренко, розглядає зазначене поняття в широкому й вузькому розумінні. У широкому розумінні – комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами й технологією. У вузькому – впровадження в заклади системи освіти інформаційних засобів, що ґрунтуються на мікропроцесорній техніці, а також інформаційної продукції і педагогічних технологій, які базуються на цих засобах [15, с. 149]. Головною перевагою даного визначення поняття „інформатизація освіти”, є те, що автор з точністю відображає процес інформатизації освіти, за рахунок впровадження в установи системи освіти інформаційних засобів, які ґрунтуються на мікропроцесорній техніці, тобто інформаційних і комп'ютерних технологій.

Як раніше вже зазначалося інформація і знання в інформаційному суспільстві, набувають форму капіталу, тобто стратегічних ресурсів. З цієї причини в інформаційному суспільстві особливу увагу дослідників приваблюють інформаційні ресурси.

П. Петров, під інформаційними ресурсами розуміє, знання та інформацію, підготовлену людьми для соціального використання в суспільстві, які зафіксовані на матеріальних носіях, сукупність інформації, як продукт діяльності населення [43]. Г. Хубаєва розглядає, інформаційні ресурси, як окремі документи і масиви документів в бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, інформаційних системах та інших сховищах, а останнім часом і глобальної мережі Internet [56, с. 8], а ось учений О. Кузнєцов бачить, інформаційні ресурси, як сукупність всієї одержуваної і накопичуваної інформації в процесі розвитку науки, культури, освіти, практичної діяльності людей і функціонування спеціальних пристроїв, які використовуються в суспільному виробництві та управлінні [32]. У процесі аналізу трьох різних визначень поняття „інформаційні ресурси”, нами було встановлено загальний взаємозв'язок, що дало можливість зробити власне визначення, а саме, „інформаційні ресурси” – це весь масив інформації і знання зібраний людством за всю історію свого існування та який постійно зростає, які завдяки сучасним комп'ютерним і інформаційним технологіям і мережі Internet вийшли на новий рівень свого розвитку. Вперше за історію людства в інформаційному суспільстві вони грають більше значення, ніж матеріальні ресурси.

В інформаційному суспільстві інформаційні ресурси в основному розташовуються на електронних носіях (персональний комп'ютер і мережі Internet), але при цьому необхідно відзначити і важливість придбаних

раніше знань та інформації, розміщених на друкованих носіях (книги, газети, журнали тощо). Це вимагає від вчителя фізичного виховання, високого рівня інформаційної та комп'ютерної грамотності, які ми розглядаємо в нашому дослідженні, як початкові елементи інформаційної культури вчителя фізичного виховання. Де інформаційна грамотність – вміння грамотно організувати пошук і сприймати інформацію; аналізувати та оцінювати її з точки зору її корисності; освоювати нові знання, діючи в умовах невизначеності; захищатися від можливих негативних впливів високорозвиненого інформаційного середовища; спілкуватися з іншими людьми за допомогою сучасних засобів інформатизації, а комп'ютерна грамотність – вміння працювати з комп'ютером та мережею, до якої він підключений, знання основних елементів операційної системи, додатків, пошукових машин мережі Internet [1, с. 43; 14, с. 405 – 406; 27, с. 21].

У Законі України „Про Концепцію Національної програми інформатизації” [22] зазначено, результатом інформатизації вищої освіти, повинні стати: розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної грамотності); розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів; скорочення термінів і підвищення якості навчання та тренування на всіх рівнях підготовки кадрів; інтеграція навчальної, наукової і виробничої діяльності; удосконалення управління освітою; кадрове забезпечення всіх напрямків інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців. Таким чином, означена нами проблема, „вплив процесу інформатизації вищої фізкультурної освіти на процес формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання”, відзначена на законодавчому рівні і є загальнодержавною. Отже, на сучасному етапі розвитку соціуму інформаційна

культура особистості, стає одним з основних показників загальної культури особистості, а вища фізкультурна освіта, повинна швидко і адекватно реагувати на потреби суспільства, створюючи сприятливі умови, для інформатизації професійної підготовки вчителів фізичного виховання, та приділяти величезну увагу розробки стратегії розвитку і використання інформаційних технологій в професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

„Інформатизація вищої фізкультурної освіти” – складний і багатовекторний процес, що передбачає, перш за все, створення необхідної інформаційної інфраструктури, де існують інформаційно–технологічна і ресурсна підсистеми, що підтримує технології навчального процесу, вводить до обігу та використання у єдиній системі відповідні наукові, навчально-методичні, організаційно-розпорядницькі та інші потоки електронних документів. Як наслідок, виникає певне електронне середовище, що змінює вимоги до поведінки користувачів, а також вимагає певних знань технології, правил, норм, прав та відповідальності за небажані кроки, або дії в цьому середовищі [2]. Впровадження інноваційних методів навчання, також передбачає необхідність оперативного реагування на зміни в ньому й включення нових завдань до підвищення інформаційної культури майбутніх учителів фізичного виховання в умовах інформатизації освіти, базовою технічною складовою якої є комп'ютери.

Таким чином, метою інформатизації вищої фізкультурної освіти, повинні стати: підготовка майбутніх учителів фізичного виховання, з урахуванням специфіки професійної діяльності до активної і плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві [41]; формування високого рівня інформаційної культури вчителя фізичного виховання [18]; забезпечення

підвищення якості, доступності та ефективності професійної підготовки, створення освітніх умов за рахунок широкого впровадження в освітню практику методів і засобів інформаційно-комунікаційних та комп'ютерно-орієнтованих технологій [17; 29]. Це вимагає розробки і впровадження в навчальний процес інститутів і факультетів фізичної виховання і спорту професійно орієнтованих програмних і програмно-педагогічних засобів, і курсів, спрямованих на оволодіння знаннями, необхідними для майбутньої професійної діяльності в інформаційному суспільстві.

Отже, необхідна розробка нових підходів до змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, нової формації, впровадження в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів сучасних інформаційних технологій [29]. Задоволення цих вимог, повинно привести до створення принципово нової інформаційної культури, що передбачає наявність вміння використовувати відповідним чином, весь набір інформаційних технологій у своїй професійній діяльності [41]. З цієї причини, все більше набувають значення не лише міцні фундаментальні знання майбутнього фахівця з фізичного виховання, а його здатність оперативно реагувати на запити дійсності, що динамічно змінюється, творчо ставитися до проблемних ситуацій, постійно нарощуючи професійні знання і найбільш ефективно використовуючи джерела інформації для вирішення професійних завдань.

На думку вченого Г. Генсерук [13], сьогодні фахівець з вищою фізкультурної освітою – це людина, що вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, має необхідні знання і навички для пошуку, опрацювання і збереження інформації, засобами сучасних інформаційних технологій. Ми погоджуємося з вченим і вважаємо, що

перераховані здібності майбутнього вчителя фізичного виховання, є елементами інформаційної та комп'ютерної грамотності.

Р. Клопов відзначає, в сучасних умовах, фахівець фізкультурної освіти, повинен мати не тільки базову академічну освіту, але й володіти сучасними інноваційними технологіями, повинен бути готовим, не тільки грамотно використовувати їх, але і створювати свої оригінальні розробки [29]. Необхідні якості професійної компетентності вчителя фізичного виховання зазначені вченим Р. Клоповим, є, змістом інформаційної культури вчителя, яка за визначенням Н. Гендіної, є сукупністю інформаційного світогляду і системи знань і умінь, що забезпечують цілеспрямовану самостійну діяльність з оптимального задоволення індивідуальних інформаційних потреб, з використанням, як традиційних, так і нових інформаційних технологій [10]. Професійні якості, перелічені вченими, є на наш погляд, критеріями сформованості інформаційної культури майбутнього учителя фізичного виховання, які мають бути результатом правильно організованої моделі професійної підготовки в системі вищої фізкультурної освіти з урахуванням тенденцій розвитку інформатизації суспільства. Але нажаль, слід відзначити, що існуюча система професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, продовжує орієнтуватися на замовлення індустріального суспільства, і не відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Учений М. Коляда вважає, що сучасний фахівець з інформаційної культурою, повинен вміти організувати пошук необхідної інформації в безлічі джерел (незалежно від місця їх розташування і форми), повинен вміти працювати з відібраною інформацією, структурувати її, систематизувати, узагальнювати і пред'являти у вигляді,

зрозумілому іншій людині, а також повинен вміти використовувати інформаційні технології при вирішенні професійних завдань, які він ставить, для досягнення своєї мети [31]. Ідея автора, є переконливою, відповідною раніше встановленим фактам, і передбачає, що інформаційно культурний вчитель фізичного виховання, повинен вміти спілкуватися з іншими людьми, за допомогою сучасних засобів інформатизації суспільства, подібно до того, як культурні у звичайному розумінні люди, вміють розмовляти один з одним.

Провідний фахівець у галузі теорії і методики фізичного виховання Ю. Драгнев вважає, що інтерес до проблеми підвищення рівня комп'ютерної грамотності та інформаційної культури майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційному суспільстві, в умовах інформаційно-освітнього простору, викликаний активним впровадженням інформаційних технологій у процес використання інформаційних ресурсів суспільства. У сучасному суспільстві основним технічним засобом технології переробки інформації, є комп'ютер, що істотно вплинуло, як на концепцію побудови та використання технологічних процесів, так і на якість результуючої інформації [16], що за визначенням Л. Лубишевої, ставить принципово нові завдання, перед науково-педагогічним стилем мислення, перед загальною комунікативною та інформаційною культурою педагога, ставить нові вимоги до інформаційних технологій навчання, матеріально-технічного та методичного забезпечення навчального процесу, формам і методам підготовки та перепідготовки фахівців з фізичної культури і спорту. [34].

У різних джерелах поняття „інформаційні технології” тлумачиться по-різному і єдиного визначення не існує, приводити всі існуючі визначення, немає сенсу, тому що, ми обмежені рамками, з цієї причини, ми хочемо,

виділити два визначення, які дуже добре, на наш погляд, відображують етапи розвитку інформаційного суспільства, мету і ідею цього процесу. „Інформаційні технології” – процес, який використовує сукупність засобів і методів збору, обробки й передачі даних (первинної інформації) для отримання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища [25], це способи обробки даних і знань з давніх часів і до наших днів [54, с. 71]. Таким чином інформаційні технології, досить складний феномен, невід'ємним компонентом якого є знання та інформація, а отже й культура в широкому сенсі, що є їх природним акумулятором, які існували завжди, просто мали іншу форму свого існування, як зазначалося раніше у нашому дослідженні.

Інформаційні технології, як процес, покликані, ґрунтуючись і раціонально використовуючи сучасні досягнення в області комп'ютерної техніки та інших високих технологій, новітніх засобів комунікації, програмного забезпечення і практичного досвіду, вирішувати задачі, з ефективною організацією інформаційного процесу, для зниження витрат часу, праці, енергії та матеріальних ресурсів у всіх сферах людського життя і сучасного суспільства. „Інформаційні технології” – в широкому розумінні охоплюють всі області створення, передачі, зберігання і сприйняття інформації в тому числі і комп'ютерні технології [26]. Інформаційні технології, завдяки комп'ютера, дозволяють людині передавати і обробляти інформацію з величезною швидкістю.

Учений Р. Клопов, стосовно застосування інформаційних технологій, виводить групи понять. Це технічні та програмні складові поняття „інформаційні технології”, які застосовуються в процесі професійній підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій, а саме:

„платформа дистанційного навчання”, „Internet”, „адресація ресурсів”, World Wide Web – WWW”, „протокол передачі даних – FTP”, „мультимедіа-технології”, „гіпертекст”, „комп’ютерна графіка”, „віртуальна реальність” [30].

Проникнення інформаційно-комунікаційних технологій та впровадження інноваційних методів навчання у навчальний процес, створює передумови, для кардинального оновлення, як змістово-цільових, так і технологічних сторін навчання, що проявляється у суттєвому збагаченні системи дидактичних прийомів, засобів навчання, і на цій основі формування нетрадиційних педагогічних технологій, заснованих на використанні комп’ютерів [5]. І саме це, на думку Н. Апшяя, передбачає необхідність оперативного реагування на зміни в ньому, й включення нових завдань, до підвищення інформаційної культури студентів в умовах інформатизації вищої фізкультурної освіти [2].

Дослідження, які проведено, групою учених В. Волковим, Ю. Железняком, П. Петровим, А. Самсоною та ін., в області використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій в процесі освоєння базових і нових фізкультурно-спортивних дисциплін на інститутах та факультетах фізичної культури, дозволяють, констатувати відсутність цілеспрямованої роботи у вирішенні цих питань. На їх думку, це перш за все пов’язано зі складністю специфічних для фізичної культури і спорту проблем при розробці прикладних програм, відсутністю науково-методичних основ використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, спрямованих на удосконалення підготовки спеціалістів у галузі фізичної культури і спорту [9; 21; 43; 46]. Продовжуючи думку дослідників, учений Ю. Драгнев, вважає, інформаційна діяльність повинна стати,

невід'ємним компонентом багатьох видів професійної діяльності вчителя фізичної культури, в якому, інформаційна культура якісно впливає на розвиток мислення майбутнього вчителя фізичної культури в навчальному процесі та у процесі самостійної діяльності [18]. Таким чином, питання оволодіння сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями, та їх використання, стає одним з головних компонентів професійної підготовки фахівця з фізичного виховання.

П. Петров вважає, що у професійній діяльності та системі підготовки фахівців з фізичного виховання і спорту, необхідно використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в наступних напрямках: навчальний процес, спортивне тренування, спортивні змагання, оздоровча фізична культура, науково-дослідницька та методична робота, підготовка суддів спорту, інструкторів з нових видів спорту і напрямків оздоровчої фізичної культури, діагностика різних функцій і систем організму і моніторинг фізичного стану здоров'я різних контингентів населення [42]. Звичайно, найбільший інтерес у підготовки фахівців з фізичного виховання, представляє навчальний процес, оскільки саме тут, студенти можуть відчувати переваги сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і освоювати методику їх використання в своїй професійній діяльності.

У зв'язку з чим, в системі підготовки, фахівців з фізичного виховання і спорту необхідно вирішувати, два взаємопов'язаних завдання: перше завдання спрямовано на формування інформаційної культури студентів через систему інформаційної підготовки протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі, друге – на створення та використання в навчальному процесі різних дидактичних матеріалів, на основі засобів сучасних інформаційних технологій.

Рішення першого завдання, на думку П. Петрова, передбачає оволодіння наступними вміннями: працювати з процесором Microsoft Word; з графічними редакторами; електронними таблицями; пакетом програмного забезпечення для управління базами даних Microsoft Access; програмами пошуку інформації в мережі Internet; електронною поштою і телеконференціями; програмою PowerPoint; програмами обробки аудіо – і відеоматеріалів; створювати web-сторінки; створювати програмно-педагогічні засоби зі спортивно-педагогічних дисциплін. Рішення другого завдання, здійснюється за рахунок створення програмно-педагогічних засобів, до яких можна віднести мультимедійні контролюючі і навчальні програми, системи багатоцільового призначення, демонстраційні матеріали, бази даних і довідково-інформаційні системи, web-сторінки [42]. Представлені, вченим П. Петровим, для вирішення завдання, головним фундаментом свого існування зобов'язані комп'ютеру, з цієї причини ми вважаємо, що подоланню цієї проблеми, буде сприяти, впровадження в професійну підготовку майбутнього вчителя фізичного виховання, наступних програм: програма сертифікації European Computer Driving Licence (ECDL – Європейські комп'ютерні права), програма Intel®, „Навчання для майбутнього”, а також навчальний курс Microsoft Digital Literacy. Слід відзначити, що позначені програми активно розвиваються в Україні, і мають велике значення для майбутніх вчителів фізичного виховання щодо підвищення рівня комп'ютерної грамотності та формування інформаційної культури.

Нашу думку, поділяє і провідний науковець у галузі фізичного виховання Ю. Драгнєв, який у своїй статті „Комп'ютерна грамотність майбутнього вчителя фізичної культури, як один з основних елементів професійного розвитку”, відзначає, що в сучасних умовах реформування

вищої фізкультурної освіти в Україні, майбутній учитель фізичної культури, повинен бути не тільки знайомим з основними концепціями інформаційних технологій, які використовуються в навчальному процесі, але й активно ними користуватися у професійній діяльності, завдяки відмінним володіння персональним комп'ютером [19]. І далі розвиваючи думку, рішення цієї проблеми, науковець, бачить в аспекті впровадження в професійну підготовку майбутніх вчителів фізичного виховання, програми сертифікації European Computer Driving Licence, також відомої під назвою International Computer Driving Licence (ICDL – Міжнародні комп'ютерні права). Ця програма, рекомендована Європейською комісією з якості основного стандарту комп'ютерної грамотності населення країн-членів ЄС, сертифікат ECDL є загальноприйнятим в Європі і світі стандартом, який підтверджує, що його володар знайомий з основними концепціями інформаційних технологій, вміє користуватися персональним комп'ютером і базовими додатками ECDL для державних органів [57].

Програма Intel®, „Навчання для майбутнього” – найбільша спільна ініціатива Міністерства освіти і науки України, Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України, ЦППО АПН України, ОППО, ОУОН ОДА та корпорації Intel, всесвітня благодійна програма професійного розвитку вчителів, яка на сьогодні охоплює понад 5 мільйонів вчителів у 40 країнах світу, кількість яких постійно зростає [44; 45]. Мета програми, допомогти вчителям глибше освоїти новітні інформаційні та педагогічні технології, розширити їх використання в повсякденній роботі з учнями і при підготовці навчальних матеріалів до уроків, у проектній роботі і самостійних дослідженнях школярів. На наш погляд, ця програма дуже актуальна, тому що, інформаційні технології на відміну від

всіх інших технологій, породжують і стимулюють свій власний розвиток, і безпосередньо впливають на розвиток знань, освіти, культури, науки та соціальної модернізації, виступають як засіб, що дозволяє адаптувати систему освіти з різних потреб суспільства, в освітніх послугах та рівнях підготовки кадрів, а саме майбутніх вчителів фізичного виховання.

Навчальний курс „Microsoft Digital Literacy” (Цифрові технології) [51], розрахован на всіх, хто володіє базовими навичками розуміння прочитаного матеріалу і бажає вивчити основи роботи на комп'ютері. Рівень викладу матеріалу в курсі, не перевищує аналогічний рівень більшості газет. Навчальний курс знайомить з основними принципами і навичками роботи на комп'ютері. Основні завдання системи проведення тренінгів та навчання, за програмою курсу „Цифрові технології”: підвищити рівень комп'ютерної грамотності вчителів; провести сертифікацію базової комп'ютерної грамотності вчителів; стимулювати використання вчителями можливостей мережі Internet у своїй професійній діяльності; залучити педагогів до участі в освітньої мережі „Microsoft Партнерство в навчанні” та її педагогічних спільнот.

У ході нашого дослідження, ми з'ясували, що сучасну вищу фізкультурну освіту не можливо уявити без комп'ютера та інформаційних технологій, які впливають на формування інформаційної культури майбутнього вчителя фізичного виховання, які є чинником розвитку і відображення інформатизації суспільства. Головним завданням вищих навчальних закладів, які готують фахівців у галузі фізичного виховання, сьогодні має стати, забезпечення висококваліфікованої підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання з високим рівнем інформаційної та комп'ютерної грамотності, сприянні і

усвідомленні спільних цінностей і приналежності до єдиного соціального та культурного простору. Досягнення яких, на наш погляд, можливо на основі подальшої фундаменталізації і підвищення якості освіти та професійної підготовки, творчої інтерпретації у вирішенні виникаючих проблем: формування інформаційної культури вчителя фізичного виховання, розвитку вищої фізкультурної освіти, як соціокультурної системи, адекватної актуальним і перспективним потреб особистості, суспільства і держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артюшкин О. В. Основы информационной культуры: Учеб. пособие для вузов / О. В. Артюшкин / Хакас, гос. ун-т им. Н. Ф. Катанова. – Абакан. – 2004. – 195 с.
2. Апшай Н. І. Підвищення культури студентів в умовах інформатизації освіти // Педагогіка, психологія та медико-психологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. – Х. – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2010. – № 5. – С. 3 – 5.
3. Ашанін В. С. Стан і перспективи інформатизації освіти у вузах фізичної культури / В. С. Ашанін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2009. – № 19. – С. 20 – 26.
4. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти / В. Ю. Биков / [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – Вип. Том 15, №1 (2010). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/12>. – Загол. з екрану.

5. Биков В. Ю. Сучасні чинники розвитку системи освіти України / В. Ю. Биков / [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – Вип. Том 7, №3 (2008). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/6>. – Загол. з екрану.
6. Большая советская энциклопедия: В 30 т. – Т. 13. / Гл. ред. А. М. Прохоров. – М.: Сов. Энциклопедия. – 1973. – С. 608.
7. Валицкая А. П. Культуротворческая школа: концепция и модель образовательного процесса // Педагогика. – 1998. – № 4. – С. 12 – 18.
8. Вамбер В. П. Інформатизація освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів в навчальний процес / В. П. Вамбер / [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання. – Вип. Том 3, №2 (2007). – Режим доступу: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/issue/view/23>. – Загол. з екрану.
9. Волков В. Ю. Компьютерные технологии в физической культуре, оздоровительной деятельности и образовательном процессе / В. Ю. Волков / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 2001. – № 4. – С. 60 – 63.
10. Гендина Н. И. Информационная грамотность или информационная культура: альтернатива или единство (результаты российских исследований) (доклад сделан на ИФЛА-2004) [Текст] / Н. И. Гендина // Школьная библиотека. – 2005. – № 3. – С. 18–24.
11. Гендина Н. И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества [Текст] / Н. И. Гендина // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы

- сотрудничества: Материалы VIII междунар. конф. „Крым-2001”, г. Судак, Автономная Республика Крым, Украина, 9–17 июня 2001. – Т.2. – С. 987 – 989.
12. Гендина Н. И. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях [Текст]: учебно-методическое пособие / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, И. Л. Скипор, Г. А. Стародубова. – М.: Школьная библиотека. – 2002. – 208 с.
  13. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності: дис... канд. пед. наук: 13.00.04. / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 222 с.
  14. Гиляревский Р. С. Библиография как фактор информационной культуры / Российское библиографоведение: итоги и перспективы. Сб. науч. ст. – М.: ФАИР-ПРЕСС. – 2006. – С. 404 – 420.
  15. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь. – 1997. – 375 с.
  16. Драгнев Ю. В. Використання інформаційних технологій в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури як передумова професійного розвитку в умовах інформатизації вищої освіти / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011. – №4 – С. 65 – 67.
  17. Драгнев Ю. В. Інформатизація і комп'ютеризація процесу фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури – майбутнє вищої фізкультурної освіти в Україні / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С.

- С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011, № 6 – С. 47 – 49.
18. Драгнев Ю. В. Інформаційна культура майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011, №7 – С. 22 – 24.
  19. Драгнев Ю. В. Комп'ютерна грамотність майбутнього вчителя фізичної культури, як один з основних елементів професійного розвитку / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ). – 2011. – №8 – С. 33 – 35.
  20. Жалдак М. І. Основи інформаційної культури вчителя // Використання нової інформаційної технології у навчальному процесі. – К.: РНМК. – 1990. – С. 3– 17.
  21. Железняк Ю. Д. Подготовка специалистов по физической культуре и спорту в системе педагогического образования / Ю. Д. Железняк / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 2002. – № 5. – С. 47 – 53.
  22. Закон України „Про Концепцію національної програми інформатизації” – [Електронний ресурс] – Режим доступу до Закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0>. – Загол. з екрану.
  23. Закон України „Про Національну програму інформатизації” [Електронний ресурс] – Режим доступу до Закону : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/74/98->

- [%D0%B2%D1%80?test=4%2FUMfPEGznhhH4c.ZiCInzRwHI44ks80msh8Ie6#Find](#). – Загол. з екрану.
24. Закон України „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” – Режим доступу до Закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>. – Загол. з екрану.
25. Информатизация общества [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.ssti.ru/kpi/informatika/Content/biblio/b1/inform_man/gl_1_1.htm. – Загол. з екрану.
26. Информационные технологии – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/%C8%ED%F4%EE%F0%EC%E0%F6%E8%EE%ED%ED%FB%E5_%F2%E5_%F5%ED%EE%EB%EE%E3%E8%E8#cite_note-0. – Загол. з екрану.
27. Кадырова Э. А. Информационная культура как компонент профессиональной культуры информационного работника [Текст] / Э. А. Кадырова // Библиотекосназство. Документозназство. Информология. – 2006. – № 1. – С. 20 – 22.
28. Калиновская Н. А. Информационная культура личности и общества: наполнение понятия / Н. А. Калиновская // Материалы междунар. науч. конф. „Информационное общество: культурологические проблемы” (17–19 сентября). – Краснодар – Новороссийск. – 1997. – С. 93 – 94.
29. Клопов Р. В. Информатизация вищої фізкультурної освіти / Р. В. Клопов // Теорія та методика фізичного виховання. – Харків. – 2007, №4 (30). – С. 3 – 7.
30. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика:

- [монографія] / Р. В. Клопов / за ред. С. О. Сисоєвої. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2010. – 386 с.
31. Коляда М. Г. Формування інформаційної культури майбутніх економістів у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Донецький інститут соціальної освіти. – Донецьк. – 2003. – 208 с.
  32. Кузнецов А. А. Новая информационная технология и обучение информатике / А. А. Кузнецов / Проектирование новых информационных технологий обучения / Под ред. В. М. Монахова. М.: НИИ ОСО АПН СССР. – 1991. – С. 16 – 25.
  33. Лосюк П. В. Інформатизація освіти: сучасний стан і перспективи // Гуцульська школа (Яворів). – 1996. – №1(5). – С. 8 – 11.
  34. Лубышева Л. И., Магин В. А. Концепция модернизации процесса профессиональной подготовки специалистов по физической культуре и спорту (авторский проект) / Л. И. Лубышева, В. А. Магин / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 2003. – № 12. – С. 13 – 16.
  35. Монахова Г. А. Образование как рабочее поле интеграции // Педагогика. – 1997. – № 5. – С. 52 – 55.
  36. Моргенштерн И. Г. Информационное общество: учеб. пособие / И. Г. Моргенштерн. – 2-е изд., испр. и доп. – Челябинск : Урал. – 2000. – 127 с.
  37. Наталов Г. Г., Козловцев В. Е. Стратегия развития физической культуры и парадигма синергетики / Г. Г. Наталов, В. Е. Козловцев / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 2002. – № 4. – С. 2 – 11.
  38. Некоторые проблемы информатизации общества. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.cisp.org.ua/cisp/news.nsf/0affc85b7d>

b9e7d2c225755d0050112e/c05019ca94c318bfc22575d1006acb21?OpenDocument. – Загол. с экрана.

39. Петров П. К. Информатизация физкультурного образования как одно из основных условий его модернизации / П. К. Петров // Подготовка педагога по физической культуре в условиях модернизации Российского образования: в рамках 1-го Всероссийского конгресса „Кадровые ресурсы инновационного развития образовательной системы” / сборник материалов конференции. М. : МПГУ. – 2007. С. 130 – 133.
40. Петров П. К. Информатизация физкультурного образования как одно из основных условий повышения эффективности в подготовке физкультурных кадров / П. К. Петров // Инновационные подходы и современные технологии в профессиональном обучении в вузах физической культуры и подготовке студентов к участию в российских и международных соревнованиях: материалы Всероссийской научно-практической конференции (30 ноября 2011). – Казань: Поволжская академия физической культуры спорта и туризма. – 2011. – С. 81 – 83.
41. Петров П. К. Информационные технологии в физической культуре и спорте : учеб. пособие / П. К. Петров. – М.: Издательский центр „Академия”. – 2008. – 288 с.
42. Петров П. К. Подготовка специалистов по физической культуре и спорту в условиях информатизации общества / П. К. Петров // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2006. – № 5. – С. 45 – 47.
43. Петров П. К. Современные информационные технологии в подготовке специалистов по физической культуре и спорту: (Возможности, проблемы,

- перспективы) / П. К. Петров / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 1999. – № 10. – С. 6 – 9.
44. Програма Intel®, „Навчання для майбутнього” [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.iteach.com.ua/>. – Загол. з екрану.
  45. Програма Intel®, „Обучение для будущего” [Электронный ресурс]: – Режим доступу: <http://www.iteach.ru/about/about.php>. – Загол. с экрана.
  46. Самсонова А. В., Козлов И. М., Таймазов В. А. Использование информационных технологий в физической культуре и спорте / А. В. Самсонова, И. М. Козлов, В. А. Таймазов / Теория и практика физ. культуры // Научно-теоретический журнал. – 1999. – № 9. – С. 22 – 26.
  47. Свістельник І. Р. Вища фізкультурна освіта: тенденції інформаційного розвитку / І. Р. Свістельник // Теорія та методика фізичного виховання. – Харків.: „ОВС”. – 2007. – № 4. – С. 8 – 10.
  48. Семенюк Е. П. Информатизация общества и человека. – К. : Т-во „Знання” УРСР. – 1990. – 48 с.
  49. Смирнова І. М. Формування інформаційної культури майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. – Ізмаїл. – 2004. – 221 с.
  50. Тангян С. А. Высшее образование в перспективе XXI столетия // Педагогика. – 2000. – № 2. – С. 3 – 10.
  51. Тренинг Цифровые технологии [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://webacademy.com.ua/page/MicrosoftDigLit>. – Загол. с экрана.
  52. Федоров А. И. Проблемы информатизации системы высшего физкультурного образования / А.И. Федоров // Человек в мире спорта: Новые идеи, технологии,

- перспективы: Тез. докл. Междунар. конгр. – М.: 1998. – Т.2. – С. 489 – 490.
53. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Республика. – 2001. – 719 с.
54. Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии: Основные термины: Толков. слов.: Более 1000 базовых понятий и терминов. – 3-е изд., испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фридланд. – М.: ООО „Издательство Астрель”: ООО „Издательство АСТ”. – 2003. – 272 с.
55. Хангельдиева И. Г. О понятии информационная культура / И. Г. Хангельдиева // Материалы междунар. науч. конф. „Информационная культура личности: прошлое, настоящее, будущее” (11–14 сентября). – Краснодар – Новороссийск. – 1996. С. 93 – 94.
56. Хубаев Г. Н. Информатика: учеб. пособие / Г. Н. Хубаев [и др.]; под. ред. д.э.н., проф. Г. Н. Хубаева. – Изд. 3-е, перераб. и доп. – Ростов н/Д: Издательский центр „МарТ”; Феникс. – 2010. – 288 с.
57. ECDL для державних органів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ecdl.com.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=55. – Загол. з екрану.
58. Teacher school and society / Myra Pollack Sadker, David Miller Sadker. – 2nd ed. – United States. – 1991. – pp. 234 – 239.

1.4. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформатизації навчання

Поступово викладач перестає бути головним джерелом інформації в навчанні. Студент має змогу отримати нові знання за допомогою сучасних технологій навчання. Саме з цим і пов'язана необхідність зміни форм підготовки майбутнього вчителя фізичної культури.

У Статті 54 Закону України „Про освіту” проголошується: „педагогічною діяльністю можуть займатися особи з високими моральними якостями, які дають відповідну освіту, професійно-практичну підготовку, фізичний стан яких дозволяє виконувати службові обов'язки”. Відповідно до цього, завданням підготовки майбутнього педагога, зокрема в галузі фізичного виховання, є підбір методів, засобів та технологій, за допомогою яких буде здійснюватись професійна підготовка [21]. Сучасний педагог повинен усвідомлювати і розуміти, а найголовніше знати всі напрями розвитку сучасного світу не лише в своїй галузі, а і в інших напрямках. Тому при фаховій підготовці педагога необхідно враховувати його рівень володіння інформаційними технологіями. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури має носити науковий і пошуковий характер.

Сучасна школа потребує вчителя з творчим науково-педагогічним мисленням, із високою професійною мобільністю, здатного працювати не лише на уроці фізкультури, а й поза межами класу, школи – під час проведення фізкультурно-масової, оздоровчої, спортивної роботи, готового до самостійного інноваційного пошуку. Якби інновації, реформи чи модернізації не проводились у

сфері народної освіти, які б науково обґрунтовані шляхи перебудови не були б намічені, всі вони сходяться на особистості вчителя. Не існує чудодійних систем – існує вчитель, озброєний прогресивною системою, сформований як творча, соціально активна особистість, яка вміє творчо міркувати, професійно діяти, створювати суспільні цінності [28]. Так і є, вчитель завжди є головним джерелом навчання. Інша справа, що вимоги, які ставляться до підготовки педагогів, повинні видозмінюватись у відповідності до потреб суспільства та модернізації навчання.

У сучасній науці проблемами професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури із застосування інформаційних технологій займаються такі вчені: А. Жуковська [18], Ю. Драгнев [15 – 16], В. Волков [8].

А. Жуковська у своїй статті „Комп’ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень” зазначає, що в умовах сучасного інформаційного суспільства змінюється методика традиційного навчання, яка орієнтується на застосування комп’ютерних технологій та вносить докорінні зміни в стійку динамічну систему „учитель – учень”, змінює її на „учитель – комп’ютер – учень”, або „учень – комп’ютер – учень”, або „учень – комп’ютер [18].

В умовах інформатизації навчання набуває нової значущості професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури.

Дослідник підготовки педагогів О. Абдуліна пише: „головним недоліком підготовки нинішніх випускників є розрив між теоретичними знаннями і навичками їх практичного використання, звідси слабке володіння практичними вміннями та навичками” [1]. Є. Белозерцев

[3] також вважає, що у професійній підготовці випускників педагогічних навчальних закладів, є наступні недоліки: невміння застосовувати знання у конкретній педагогічній ситуації, відсутність навичок вивчення школярів і налагодження з ними контактів [3].

На сучасному етапі розвитку соціально-політичного життя України з'явився новий поштовх у науці, зокрема у розвитку фізичної культури [15].

Підготовку фахівців можна з упевненістю вважати проблемою державної ваги для кожної цивілізованої держави. Сучасний рівень освіти повинен забезпечувати підготовку фахівців нового покоління, які будуть конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці [4]. Для розвитку теоретичних засад із даного питання вважаємо за необхідне визначити базові поняття дослідження, до яких відносяться „професія”, „професійна підготовка”, „інформаційні технології”, „інформація”.

Звертаючись до словникового апарату, ми знаходимо такі тлумачення поняття „професія”: рід трудової діяльності (занять) людини, яка володіє комплексом спеціальних теоретичних знань і практичних навичок, отриманих у результаті спеціальної підготовки, досвіду роботи (лат. *professio* – офіційно вказане заняття, спеціальність, від *profiteer* – оголошую своєю справою) (автори „Великої радянської енциклопедії”); рід занять, трудової діяльності, що вимагає певних знань і навичок та є для кого-небудь джерелом існування (автори „Великого тлумачного словника сучасної української мови”); стійкий і відносно широкий спектр трудової діяльності, що є джерелом доходу, передбачає певну сукупність теоретичних знань, практичного досвіду і трудових навичок і визначається розподілом праці, а також його функціональним змістом [4].

М. Герцик [12], О. Вацеба тлумачать професію як „своєрідну сукупність умінь, навичок, видів діяльності, особистих захоплень та зацікавлень людини, яка служить джерелом заробітку, сприяє виявленню творчих здібностей і реалізації власних та суспільних устремлінь” [12]. Вона визначає місце людини у соціальній структурі та є джерелом її духовного і матеріального благополуччя. Професія найчастіше пов’язана з освітою, колом інтересів, потребами, вона накладає відбиток на особу, її світогляд, поведінку тощо.

У Законі України „Про вищу освіту” професійна підготовка визначається як здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю [20]. Також професійна підготовка – це система професійного навчання, що має на меті прискорене набуття таких навичок, що необхідні для виконання певної роботи, групи робіт [31; 5]. У нашому дослідженні ми погоджуємося з цими твердженнями і хочемо додати, що професійна підготовка повинна видозмінюватись відповідно до потреб суспільства та рівня його розвитку.

Поняття „інформаційні технології” тлумачиться як сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих із метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів. Технології, що забезпечують і підтримують інформаційні процеси (процеси пошуку, збору, передачі, збереження, накопичення і тиражування інформації та процедури доступу до неї) [7]. Вважаємо за необхідне відзначити, що поняття „інформаційні технології” пов’язане з поняттям „інформація”.

С. Сисоєва, І. Соколова зазначають, що розвиток та існування інформаційного суспільства і процесів інформатизації всіх сфер діяльності людини ґрунтується на

особливій субстанції, що названа „Інформацією”. Науково-технічна революція сприяла серйозним змінам у формі, обсягах подання, обробки і використання інформації. Якісно змінилися способи знаходження інформації, спростилися система ухвалення рішень, зокрема й управлінських, оскільки практично для всіх верств населення доступними стали альтернативні інформаційні технології (радіо, телебачення, Internet тощо) [32]. Науковий прогрес, який супроводжав суспільство протягом усіх етапів його існування, поступово вплинув на створення нових, сучасних джерел інформації для людини.

На основі визначення поняття „інформація” існує декілька досить подібних за змістом визначень поняття „інформаційні технології”.

Відповідно до визначення, прийнятого ЮНЕСКО, поняття „інформаційні технології” тлумачиться як комплекс взаємозалежних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей із обробки і збереження інформації; обчислювальну техніку й методи організації і взаємодії людей та виробничого устаткування; соціальні, економічні й культурні питання. Інформаційні технології вимагають складної підготовки, значних первинних витрат і наукомісткої техніки, тому їх введення повинне починатися зі створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах професійної підготовки фахівців [22]. У нашому дослідженні, ми спираємося на те, що в основі кожної інноваційної технології, повинна лежати взаємодія сучасної техніки з людиною.

Зазначаємо, що існуюча система освіти не дозволяє тим, хто навчається, повною мірою розвинути в собі якості, що вимагаються суспільством і виробництвом.

Жорсткий підхід до формування навчальної програми не дає можливості вибирати курси, необхідні для майбутньої професійної діяльності або оновлення знань, тобто підвищення кваліфікації. Неможливість для більшості людей одержувати необхідну їм додаткову освіту в процесі їх повсякденної діяльності, відсутність у навчальних програмах курсів, присвячених інноваціям у промисловості, освіті, фізичному вихованні та спорті, відсутність систематичної інформаційної підтримки про існуючі способи вирішення певного завдання – все це викликає необхідність розвивати альтернативні методи та технології навчання [19]. Необхідна розробка нових підходів до змісту, форм і методів професійної підготовки фахівців із фізичного виховання та спорту нової формації, впровадження в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів сучасних інформаційних технологій [31]. І основу таких підходів, на нашу думку, повинні складати інноваційні методи та засоби навчання.

На основі теоретичного аналізу з'ясовано, що введення у педагогічне середовище терміна „інформаційні технології навчання” викликає необхідність поділу інформаційних технологій на технічні засоби обробки, передачі й накопичення інформації та аспекти їх використання у професійній підготовці майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах [25]. Відповідно до цього поділу, кожен вид інформаційних технологій виконує визначену функцію.

Вимоги до професійної підготовки кадрів із фізичного виховання дітей в Україні досліджено й узагальнено Н. Денисенко, Л. Сущенко [33], Б. Шиян. Загальнопедагогічний компонент, за Н. Денисенко, містить:

- знання нормативних документів у галузі фізичної культури; програмно-педагогічні вимоги до

фізичного виховання дітей; теоретичні основи змісту і структури понять: „фізична культура”, „фізичне виховання”, „фізичний розвиток”, „фізична готовність до життя”, „рухова підготовленість”, „фізкультурна освіта”, „фізична досконалість”; закономірність анатомо-фізіологічного, нервово-психічного розвитку дітей; методики фізичного виховання дітей;

- знання: теоретичних основ фізичного, психічного і духовного здоров'я людини; різних технологій фізичного, психічного і духовного оздоровлення; особистих потреб, інтересів, мотивів і схильностей людини й особливо дітей до оздоровлення і самооздоровлення;
- такі уміння, як: виконання різних видів гімнастичних вправ; володіння тілом, фізичними якостями; заняття фізкультурою і спортом у повсякденному житті, збалансоване харчування, загартовування; використання сучасних оздоровчих технологій; психічної й емоційної саморегуляції (бути радісним, добрим, чуйним, спокійним, уважним); формування в собі чистих думок, позитивного ставлення до дітей, до ближнього, до природи, до життя [9].

Цей компонент є актуальним і для сучасного суспільства, але у зв'язку з бурхливим розвитком інформаційних технологій і впровадження їх у систему освіти, а саме в галузь підготовки майбутніх вчителів, виникає необхідність корегувати ці вимоги і адаптувати їх під особистість майбутнього спеціаліста в галузі фізичного виховання [30].

На тлі інтенсифікації навчального процесу у вузах за останні роки в Україні відзначається неухильна тенденція зниження об'єму рухової активності студентів,

що негативно позначається на їх фізичному розвитку, фізичній підготовці і функціональному стані [24; 26]. На нашу думку, це призводить до підвищення рівня захворюваності зокрема та зниження рівня здоров'я громадян в цілому.

Навчальний план спеціальності „фізичне виховання” містить 4 види педагогічної практики загальною тривалістю 12 тижнів. У результаті проходження всіх видів практики: ознайомчої, педагогічної, виробничої і тренувальної, - майбутні вчителі фізичної культури повинні виконувати так звані правила:

1. Студент повинен володіти необхідним запасом теоретичних знань, бути добре підготовленим у практиці різних форм фізичного виховання. Він повинен постійно підвищувати рівень своїх знань і умінь, перебувати в постійному творчому пошуку.

2. Формування у студентів неодмінно зразкової поведінки, порядності, уміння не тільки вимагати від учнів, а й самому щонайперше відповідати цим вимогам.

3. Вчити майбутнього вчителя фізичної культури правилам грамотного спілкування з учнями. І саме це спілкування, весь внутрішній і зовнішній вигляд учителя, є аргументом залучення, тих хто вчиться, до систематичних занять фізичними вправами.

4. Треба навчити студента турбуватися про те, щоб на його уроках фізичної культури в дітей було більше позитивних емоцій, радості, сміху. Він повинен мати почуття гумору (але ніколи не насміхатися!), оптимізм, життєрадісність.

5. У вимогах професійної підготовки майбутнього вчителя фізкультури записано і про справедливе ставлення до кожної дитини, виховання в собі сприйняття їхніх страждань, проблем, переживань [9].

Перехід до інформаційного суспільства спричинив необхідність застосування інформаційних технологій у навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури [15]. Сучасний спеціаліст у галузі фізичного виховання повинен на високому рівні володіти, користуватися і застосовувати новітні інформаційні технології в процесі своєї трудової діяльності. Але як і всі новітні ідеї, інформатизація фізичного виховання має як позитивні боки, так і суттєві недоліки [30].

Як стверджує Г. Генсерук [10-11], випускники вищих навчальних закладів фізичного виховання та спорту України мають недостатній рівень інформаційної культури, не озброєні знаннями з питань комп'ютерних засобів підтримки навчального процесу та не підготовлені до розробки і застосування інформаційних технологій у майбутній педагогічній діяльності [10]. Звісно, це стосується не всіх вищих навчальних закладів, але і вони не вирішують проблем застосування інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Однією з найбільш гострих (крім матеріальних і організаційних) є проблема „опору вчителів” впровадженню інформаційних технологій у процес навчання, яка зумовлена протиріччям між колективними формами навчання, характерними для класно-урочної системи, і індивідуалізацією навчання. Друга проблема – ймовірне зменшення міжособистісних контактів за рахунок розширення звернення до позбавленої особистісних рис інформації. Важливе коло проблем пов'язане з правовими основами поширення інформації в системі освіти [23]. Більшість сучасних вчителів фізичного виховання є прихильниками стандартних методів викладання, без використання новітніх технологій у своїй діяльності. Але вимоги, які ставляться перед ними

потребують їх використання навіть при підготовці до занять [30].

Як стверджує Ю. Яворик [34], сьогодні значна частина студентів, які приходять навчатися у вищі, майже не володіє комп'ютерами і тому доводиться розпочинати з „азів” – формування „комп'ютерної грамотності”, що практично не залишає часу для відображення цих питань у фаховій підготовці. З цього виходить, що необхідною умовою професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури є формування навичок використання інформаційних технологій у своїй діяльності, а фахова підготовка з використанням новітніх форм є більш якісною і ефективною [29].

На основі аналізу наукової педагогічної літератури нашого дослідження до переваг електронних навчально-методичних комплексів дисциплін можна віднести: можливість використати комп'ютерної графіки, відеофрагментів та аудіосупроводу, пошуку, словника незнайомих термінів, зручну систему навігації підручником (посібником), що сприяє кращому засвоєнню матеріалу, використанню різних видів пам'яті (зорової, слухової, асоціативної), можливість посилання на будь-яке місце тексту, оперативне внесення змін їй доповнень, зручність пересилання електронною поштою, збереження у пам'яті комп'ютера або на диску, простий спосіб тиражування [25]. Сучасні технології дозволяють не тільки швидко виконувати дії, їхньою характерною ознакою є ефективність виконання та раціональне використання часу.

Дослідження даної проблеми пов'язане з процесами масової комп'ютеризації та інформатизації, які характерні для сучасного суспільства і загальним напрямом розвитку нашої країни – раціональна витрата засобів, методів і способів підготовки майбутніх вчителів. А впровадження мультимедійних технологій у практику фізкультурної

освіти дає можливість поєднати дидактичні функції комп'ютера, як засобу навчання, з можливостями традиційних методів навчання, оновити навчальний процес інформаційними технологіями тощо [16]. Ми з'ясували, що використання мультимедійної техніки на заняттях, робить навчальний процес більш цікавим та не менш ефективним.

Р. Гуревич [13] зазначає, що мультимедіа – це спеціальна інтерактивна технологія, що забезпечує, за допомогою технічних і програмних засобів, роботу з анімованою комп'ютерною графікою і текстом, мовою, високоякісним звуком, нерухомими зображеннями [13]. Ми погоджуємось із даним твердження і додаємо, що мультимедійні технології можна використовувати не тільки як засіб сприйняття інформації, а і для розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя.

Феномен мультимедіа демократизує наукову, художню й виробничу творчість. Найширше застосування технологія мультимедіа отримала в сфері освіти, включаючи такі напрями: як відео конференції; енциклопедії багатьох навчальних дисциплін, музеїв, міст; інтерактивні путівники; тренажери; ситуативно-рольові ігри, що дають можливість поєднати ігровий процес із навчанням; електронні лекторії та підручники; незамінні під час самостійної роботи; персональні інтелектуальні ігри з різноманітних наукових дисциплін, що є навчальними системами з використанням штучного інтелекту; дослідницьке навчання під час моделювання процесу, що вивчається в аналоговій або абстрактній формі; системи самостійного тестування рівня знань студентів; моделювання ситуації до рівня повного занурення – віртуальна реальність (для вивчення мови - моделювання ділових переговорів іноземною мовою; моделювання стану на біржі в процесі вивчення економічних питань і т.д.) та ін. Комп'ютер із платою

мультимедіа відразу стає універсальним навчальним чи інформаційним інструментом практично у будь-якій галузі знань і людської діяльності – досить встановити CD-диск із відповідним курсом (чи записати необхідні файли на вінчестер комп'ютера) [13].

Фізіологами доведено, що близько 95% інформації людина отримує за допомогою зорового аналізатора. Отже, можна вказати, що чим наочніше представлено досліджуваний матеріал, тим краще він запам'ятовується тими, хто навчається [25]. Наприклад, при вивченні техніки способів опорного стрибку на початковому етапі створюється загальне уявлення про техніку виконання способу за рахунок демонстрації відео висококваліфікованих гімнастів у різних ракурсах.

У Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка мультимедійні технології застосовуються в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання та спорту. Зокрема, Ю. Драгнев [15 – 16] та Т. Ротерс надають предметні лекції у вигляді мультимедійних презентацій, що, в значній мірі, викликає ще більший інтерес до навчальних занять та сприяє кращому засвоєнню знань студентами.

Практико-педагогічна вагомість окресленої нами проблеми полягає в повноцінному забезпеченні зростання професійної готовності фахівців із фізичної культури в стінах вишу, ефективному формуванні професійно значущих знань, умінь і навичок у період навчання в системі вищої школи, які зводяться не тільки до успішного оволодіння знаннями, але й до професійно-практичної підготовки до майбутньої педагогічної професії, визначають критерії досягнення освітньо-виховних цілей і завдань підготовки майбутнього фахівця з фізичної культури.

Уявлення про новітні комунікаційні технології обов'язково пов'язуються з таким поняттями, як: „Internet”, „Інтранет”, „адресація ресурсів”, „World Wide Web – WWW”, „FTP”, „HTML”.

Поняття „Internet” визначають як велику, розгалужену (розподілену) мережу, яка включає комп'ютерні вузли, розміщені по всьому світі. Згідно з певними джерелами, Internet охопив більше 100 країн, об'єднав приблизно 40 тис. окремих мереж. Коли користувач під'єднується до мережі Internet, його комп'ютер стає частиною цієї всесвітньої мережі комп'ютерів. Internet – це мережа мереж комп'ютерів, які пов'язані за допомогою міжмережних шлюзів. Іншими словами, під терміном „Internet” розуміють глобальну комп'ютерну мережу, що є сукупністю безлічі мереж, з'єднаних стандартними угодами про способи обміну інформацією (протоколами) і єдиною системою адресації [13; 14]. Організація та принцип роботи сучасної глобальної комп'ютерної мережі є самостійним великим за обсягом предметом для пізнання. Фізична мережа є комп'ютерами, сполученими між собою дровами, кабелями, космічними супутниками і т.д. за допомогою спеціальної апаратури. Ці формулювання описані В. Кухаренко [31] і Л. Аханяном [2]. Усі мережі в системі мають спільний спосіб адресації повідомлень і спеціальну ідентифікацію комп'ютерів, які знаходяться в системі Internet.

Величезні переваги при пошуку інформації користувач одержує, використовуючи ресурси глобальної мережі. Засобами Internet він має можливість використовувати електронну пошту, здійснювати пошук у базах даних, мати доступ і брати участь в телеконференціях і обговоренні різних питань, передавати файли та інше.

С. Єрмаков [17], фахівець у галузі фізичного виховання спорту наголошує, що підготовка спеціалістів у сфері фізичної культури передбачає наявність певного інформаційного забезпечення освітнього процесу. Від його якості залежить у цілому і рівень підготовки студентів. Тому поряд із традиційними джерелами інформаційного забезпечення, такими як бібліотеки, засоби масової інформації, видання, що розповсюджуються через торгівельну мережу або за підпискою, привертають увагу можливості одержання відомостей з мережі Internet [17]. Він є універсальним середовищем для спілкування, розваг та навчання. В цілому, Internet – це віддзеркалення сучасного суспільства та світосприйняття.

Широкі можливості Internet відкриває, наприклад, у таких сферах:

- інформація для вчителів фізичного виховання та учнів;
- організація бібліотечної праці;
- організація участі в міжнародних змаганнях;
- проведення дистанційних курсів, семінарів;
- підвищення кваліфікації вчителів фізичного виховання;
- можливість знаходження та збереження корисних комп'ютерних програм в країні та за кордоном;
- ширша дослідницька робота.

На жаль, сучасна підготовка вчителя фізичної культури спрямована на те, що студент в основному отримує теоретичні знання. А як використати ці знання для отримання необхідного результату та як домогтись цього результату його не навчають. Саме тому сучасні технології навчання характеризуються залученням активних форм навчання, які дають змогу придбання необхідних умінь організації своєї діяльності, придбання необхідного практичного досвіду педагогічної діяльності

формують уміння самостійної наукової роботи [6]. В більшості країн світу навчальний предмет „Фізична культура” набуває все більш наукового обґрунтування, але в самому процесі підготовки студента даної спеціальності меншої уваги надається розвитку його фізичних і, як наслідок, практичних навичок. Тобто в результаті отримуємо те, що майбутні фахівці не здатні втілити в життя всі ті наукові знання які вони отримали в процесі підготовки.

О. Куц та І. Лапичак зазначають, що професійна підготовка спеціаліста характеризується певними критеріями якості, за які несе відповідальність вищий навчальний заклад.

У загальному вигляді компоненти професіоналізму автори подають таким чином:

- професійні знання: спеціальні, методичні, психолого-педагогічні;
- професійні вміння: дидактичні, організаційні, конструктивні, прогностичні, комунікативні;
- професійні якості особистості: ціннісні, здібності, риси характеру [27].

На основі теоретичного аналізу літератури нами було визначено, що на сучасному етапі розвитку, стало необхідними визначити і охарактеризувати нові вимоги до теоретичної і практичної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Наприклад, О. Болотіна [6] визначає, що фахівець із фізичної культури і спорту нової формації повинен знати:

- зміст інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту;
- форми, методи і принципи організації інноваційного навчання;

- медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні основи інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту [6].

Відповідно до знань, нею були визначені і вміння які мають характеризувати сучасного вчителя фізичної культури. Фахівець із фізичної культури і спорту нової формації повинен уміти:

- планувати, організовувати і проводити заняття з використанням інноваційних технологій;
- застосовувати на заняттях сучасні засоби й методи фізичного виховання, адекватні змісту інноваційних технологій;
- оцінити ефективність використовуваних технологій і контролювати якість навчально-виховного процесу;
- аналізувати й коректувати свою професійну діяльність;
- організовувати і проводити наукові дослідження у сфері професійної діяльності [6].

Таким чином, визначення змісту діяльності сучасного фахівця з фізичної культури і спорту, формування його професійної підготовки в умовах вищої педагогічної школи є цілісним процесом, який забезпечить цілеспрямоване керівництво становлення фахівця даної галузі, зумовить оптимізацію засвоєння необхідних теоретичних і практичних знань та вмінь.

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно використовувати системний підхід для успішного виявлення усіх особливостей саме фахівців із фізичного виховання та спорту із застосуванням інформаційних технологій: структурних елементів (змісту педагогічної системи), зв'язків усередині системи (цілі), зовнішніх зв'язків (взаємодія системи з системою освіти України, із системою фізичного виховання України) [25].

Що ж стосується процесу інформатизації навчання, зокрема процесу фізичного виховання, то він не є досконалим.

До числа найневідкладніших проблем, які потребують теоретичного і експериментального обґрунтування і вирішення, можна віднести:

- визначення мети створення і застосування у навчальному процесі комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання конкретних навчальних предметів;
- розробку методичних прийомів поєднання індивідуальних, групових і колективних форм комп'ютерно-орієнтованого навчання;
- розробку способів використання засобів навчання, які б забезпечували активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, розвиток їх самостійності;
- розробку засобів навчання і методик їх застосування; спрямованих на реалізацію ефективного моніторингу навчального процесу та організацію ефективного управління навчальним процесом;
- визначення правильних педагогічно доцільних і обґрунтованих пропорцій між комп'ютерно-орієнтованими і традиційними формами навчання;
- формулювання та перевірку психолого-педагогічних вимог до педагогічних програмних засобів на всіх етапах навчального процесу;
- розробку ефективних форм управління навчально-пізнавальною діяльністю з орієнтацією на інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) [23].

Всі перелічені проблеми є актуальними і потребують вирішення. Вони вказують не лише на те, скільки і які інноваційні засоби ми повинні впроваджувати

у навчання, а й на способи їх використання. Як відомо, визначальним чинником у процесі навчання є вчитель, і саме від його професійної підготовки залежить результат навчання. Але, підготовка вчителя фізичної культури повинна носити як теоретичний, так і практичний характер. Професійна освіта майбутніх вчителів має забезпечувати їхній високий професіоналізм, умови для самореалізації особистості, гнучкість, варіативність навчання.

На нашу думку, саме практична діяльність є визначальною в фізичному вихованні. Здібності особистості формуються і вдосконалюються лише у практиці. Уведення в процес підготовки більшої кількості практичних занять, моделювання і вирішення проблемних ситуацій тобто все те, що допомогло б майбутньому спеціалісту в реалізації своїх знань і, головне, наочному баченні результатів своєї діяльності.

Отже, проаналізувавши професійну підготовку майбутнього вчителя фізичної культури у виші в умовах навчально-практичної діяльності у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях, ми визначили, що найважливішою ланкою системи загальнопедагогічної професійної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання є педагогічна практика. Вона є зв'язком між теоретичним навчанням майбутніх учителів і практичною діяльністю молодого фахівця з фізичної культури.

Тому ми вважаємо, що використання інформаційних технологій в процесі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури необхідне і можливе, але для його здійснення перед майбутнім спеціалістом стоять певні вимоги, яких він повинен дотримуватись.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулліна О.А. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в системі вищої педагогічної освіти. – М. : Освіта. 1990. – 141с.
2. Аханян А.А. Теорія й практика становлення дистанційного педагогічного образования: Дисс. д-ра пед. наук; 13.00.08 / РГПУ ім. А.И.Герцена, – Санкт-Петербург. 2001. – 439 с.
3. Белозерцев Є.П. Підготовка вчителя в умовах перестройки. – М.: Педагогіка, 1989. – 208 с.
4. Белікова Н. О. Ключові поняття професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kand-biol-nauk-belikova-no-klyuchovi-ponyattya-profesiyanoi-pidgotovki-maybutnih-fahivtsiv-z-fizichnoyi%20reabilitatsiyi>.
5. Бим-Бад Б. М. Педагогический энциклопедический словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nlr.ru/cat/edict/PDict/index1.html?mainwin=http%3A//www.nlr.ru/cat/edict/PDict/17_7.
6. Болотіна О. В. Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи із школярами спеціальної медичної групи у сучасних умовах вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vlush/Ped/2010_17_2/1.pdf.
7. Вікіпедія. Вільна енциклопедія[Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
8. Волков В. Ю. Компьютерные технологии в физической культуре, оздоровительной деятельности и образовательном процессе // Теория и практика

- физической культуры. – 2001. – № 4. – С. 60 – 63; № 5. – С. 56 – 61.
9. Волкова С. С. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Sport/27099.doc.htm/
  10. Генсерук Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : дис...канд. пед. наук / Генсерук Галина Романівна: 13.00.04 /Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка.– Т., 2005. – 204 с.
  11. Генсерук Г. Р. Досвід викладачів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту щодо використання інформаційно-аналітичних технологій в підготовці майбутніх фахівців // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка.– 2003. – №2.
  12. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі „фізичне виховання і спорт” : підручник / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Харків : «ОВС», 2005. – 240 с.
  13. Герцик М. С. Вступ до спеціальностей галузі „Фізичне виховання і спорт” : підручник / М. С. Герцик, О. М. Вацеба. – Харків : „ОВС”, 2005. – 240 с.
  14. Добровольский Г. А. Основы работы в Интернет. Учебное пособие к факультативному курсу / Г. А. Добровольский. – Запорожье: ЗГУ. – 2001. – 36с.
  15. Драгнев Ю. В. Використання інформаційних технологій в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя фізичної культури як передумова професійного розвитку в умовах інформатизації вищої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

- www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2011_4/11dyvohe.pdf.
16. Драгнев Ю. В. Комп'ютерна грамотність майбутнього вчителя фізичної [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppmb/texts/2011_8/11dyvopd.pdf.
  17. Єрмаков С. С. Наукові інформаційні аспекти фізкультурної освіти / С. С. Єрмаков // Актуальні проблеми фізкультурної освіти : матеріали II електронної наукової конференції (18 травня 2008 р. м. Харків) / Харк. нац. пед. ун-т. Г. С. Сковороди. – Харків „ОВС”, 2006. С. 3 – 6.
  18. Жуковська А. Л. Комп'ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень. Режим доступу: studentam.net.ua/content/view/7557/97/.
  19. Зайцева Е. И., Куликова Е. В. Организация информационной структуры открытой системы дистанционного обучения / Научно-техническая информация (НТИ). Сер.1 Организация и методика информационной работы. – 2001. – №2. С. 260.
  20. Закон України „Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
  21. Закон України „Про освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
  22. Информационные технологии и системы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.itstan.ru/>.
  23. Інформаційні технології в навчанні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lkartashova.at.ua/publ/1-1-0-7>.

24. Кашуба В. Біомеханічні та інформаційні технології у фізичному вихованні і спорті. / Кашуба В., Хмельницька І., Зіяд Хмаїд Ах-мад Насралла. // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – К.: 2007. – № 2. – С. 77.
25. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика / Р. В. Клопов ; ред. С. О. Сисоєва; НАПНУ, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ; МОНУ, Запорізький національний університет. – Запоріжжя : Запорізький НУ, 2010. – 386 с.
26. Колос М. Корекція порушень постави студентів з використанням сучасних біомеханічних та інформаційних технологій / Колос М. // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2009. – №1. – С. 36 – 40.
27. Куц О. С. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури // Молода спортивна наука України: 36. наук. ст. / О. С. Куц, І. А. Липчак. – Львів: ЛДДФК, 2002. – Вип. 6. – Т 2. – С. 539 – 541.
28. Мусхаріна Ю. Ю. Формування культури здоров'я майбутнього вчителя фізичної культури як важлива умова ефективності оздоровлення підлітків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pipo/2011_30-31/11myyih.pdf.
29. Науменко О. І. Проблеми застосування інформаційних технологій в професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури / О. І. Науменко // Збірн. наук. праць студентів та викладачів „Дні науки 2012: фізична культура і спорт”, Луганськ, 2012. – С. 67 – 72.
30. Науменко О. І. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури в

- умовах інформатизації навчання // О. І. Науменко / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІІ), 2012, №5 – С. 96 – 99.
31. Практикум дистанційного навчання / Под ред. В.М. Кухаренко. – К.: Милленіум, 2003. – 196 с.
32. Сисоєва С. О. Проблеми неперервної професійної освіти: тезаурус наукового дослідження: [наук. видання] / С. О. Сисоєва, І. В. Соколова. – К., Видавничий Дім „ЕКМО”. 2010. – 362 с.
33. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології АПН України. – К., 2004. – С. 2.
34. Яворик Ю. В. методичні рекомендації щодо застосування графічних комп'ютерних технологій у підготовці майбутніх фахівців дизайну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.comokt34_yavorik.htm.

РОЗДІЛ II

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

2.1. Інформаційна компетентність викладачів і студентів як чинник розвитку інформаційно-освітнього середовища

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства. Якщо у XX столітті викладач, у першу чергу, мав бути фахівцем у своїй галузі, то вже XXI сторіччя вимагає від викладача наявності розвинутого кругозору, який неможливий без інформаційної компетентності. Отже, система освіти покликана розв'язати принципово нову глобальну проблему – підготувати людину до життя і діяльності в зовсім нових для неї умовах інформаційного світу. Саме в закладах освіти учнівська та студентська молодь набуватиме необхідних знань про нове інформаційне середовище, інформаційну культуру й новий інформаційний світогляд.

Швидкі темпи розвитку й застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій суттєво впливають на процес інформатизації освіти. Пріоритетним завданням цього процесу є підготовка кадрів до успішного використання новітніх технологій, тобто формування інформаційної компетентності.

Інформаційна грамотність є дуже важливим поняттям у світі нових технологій і нестримного зростання інформації, інформаційного всесвіту, що постійно

змінюється. У зв'язку зі зростаючою складністю цього світу люди все частіше зтикаються з широким різномаяттям і багатоваріантністю при виборі інформації в різних областях – в процесі навчання, на робочому місці, в особистому житті. Інформаційні ресурси доступні для нас через бібліотеки, суспільні інформаційні служби, спеціалізовані організації, засоби масової інформації, Internet – і в переважній більшості випадків інформація представлена в хаотичному вигляді, ставлячи цим самим перед користувачем питання її автентичності, обґрунтованості і достовірності. Окрім цього, інформація доступна з використанням різних медіазасобів, що включають графічні образи, графічні об'єкти, текстові фрагменти і тому подібне, висуває нові перешкоди на шляху їхнього сприйняття користувачем, а також оцінки і розуміння змісту. Зростаюча кількість інформації сумнівної якості створює значні складності та проблеми для суспільства. Наявність величезного інформаційного потоку не може сама по собі сформувати підготовлених користувачів без додаткового масиву необхідних знань і навичок з ефективного використання інформації.

Розвиток комп'ютерної техніки не тільки якісно змінює життя суспільства, але й впливає на культуру, залучає людство до накопичення культурного багатства. Інформатизація суспільства стимулює якісні зміни в соціально-політичних та економічних процесах. Нові інформаційні технології орієнтують людину на саморозвиток та самоосвіту.

Значно розширюються потенційні можливості комп'ютерних технологій завдяки сучасним досягненням науковців у цій галузі. Проблема полягає в ефективному застосуванні комп'ютерних програм, адже фахівці не завжди володіють комп'ютером та можуть використовувати їх під час навчання.

Інтенсифікація навчання, що характеризується збільшенням обсягу навчального матеріалу та зменшенням часу для його засвоєння, потребує пошуку ефективних методів навчання, засобів контролю засвоєння знань, що значно підвищували б якість навчання. Збільшення обсягу знань та обмеження часу для його викладання вимагає від сучасного педагога застосування ефективніших методів та технологій навчання. Збільшення кількості комп'ютерної техніки та подальше її вдосконалення поширює можливості вчителів використовувати комп'ютерні технології не тільки при вивченні інформатики, але й поєднанні викладання інших дисциплін із використанням комп'ютерної техніки. Новітні розробки в галузі інформаційних технологій змінюють спосіб їх застосування при вивченні різних дисциплін у процесі навчання.

Інформатизація – це новий спосіб життя, нові вимоги до людини. Вона привела не лише до збільшення об'єму інформації, створення локальних та глобальних систем і мереж, баз даних і знань, але і до появи принципово нових технологій, до нової культури, до нового типу суспільства. Сам факт такого впливу є універсальним законом, не залежним від суспільно-політичного ладу. Можна сказати, що інформатизація є фундаментальною проекцією глобального процесу соціальної трансформації.

Центральна категорія, що характеризує процес інформатизації, – це інформація. Отже, інформатизація розвивається, спираючись на інформаційні закони. Із осмисленням ролі інформації в розвитку людства пов'язана інституціоналізація нових наукових напрямів, серед яких ми виділяємо інформаціологію і інформологію. Інформологія виступає як наука про процеси і закони передачі, розподілу, обробки і перетворення інформації.

Концепція інформології – це концепція системного підходу до пізнання навколишнього світу [6].

Інформаційну взаємодію можна розглядати як механізм людського спілкування. В цьому випадку мова використовується як знакова система, що зв'язує людей в єдиний суб'єктно-об'єктний інформанцюг. Вдягнутися в знакову форму – означає закодувати відомості, а наявність кодування завжди припускає декодування. Ці операції по суті можна визначити як споживання культурної інформації. Наступний крок припускає розуміння переданого змісту, виявлення сенсу отриманого повідомлення. Тут особливе значення має формування тезауруса – запасу культурної інформації, який, поступово поповнюючись, є фундаментом, служить інфобазою будь-якого виду діяльності. Закладка, формування і розвиток тезауруса можна розглядати у філогенезі (йдеться про загальний інформаційний запас) і в онтогенезі (коли обговорюється формування тезауруса окремої людини). Тезауруси є дуже строкатою картиною. Таким чином, тезаурус можна розглядати як індикатор рівня розвитку культури особи і суспільства [1].

Сучасні цілі інформатизації визначаються необхідністю формування основ інформаційної культури студентів, передумовою якої є комп'ютерна грамотність.

Поняття комп'ютерної грамотності з'явилося разом із уведенням у школу предмета інформатики. Як зазначав академік Є. Веліхов, „мету навчання предмета „Основи інформатики і обчислювальної техніки” можна сформулювати як надбання учнями комп'ютерної грамотності, що включає в себе початкові фундаментальні знання в галузі інформатики, знання і навички, що належать до найпростішого використання комп'ютерів, уміння писати найпростіші програми, уявлення про можливості і сфери застосування ЕОМ, про соціальні

наслідки комп'ютеризації". У цьому і полягає діалектична сутність конкретних цілей навчання, які з часом змінюються [8]. Очевидно, кожний із вказаних компонентів не може мати сталого змісту, як і наведений перелік не може залишатися незаперечним та незмінним.

Проводячи паралель із звичайною грамотністю, під комп'ютерною грамотністю можна розуміти вміння обчислювати, читати, писати, малювати, шукати інформацію за допомогою комп'ютерів. Комп'ютерна грамотність (англ. *computer literacy*) – мінімальний набір знань і навичок роботи на персональному комп'ютері. Розглядається нині як вміння, таке ж необхідне, як і вміння читати й писати [6]. З нашої точки зору, це поняття слід трактувати дещо інакше: комп'ютерна грамотність – оптимальний набір знань і навичок роботи на персональному комп'ютері, необхідний для повсякденної діяльності. Комп'ютерна грамотність дуже схожа з інформаційною компетенцією, але дещо більш конкретизована.

Ознака високої грамотності, що вже сформувалася, – самостійність і ефективність роботи із застосуванням комп'ютерів.

Комп'ютерна грамотність неявно формувалася в процесі шкільного навчання ще до появи курсу інформатики. Основну роль при цьому відігравав шкільний курс математики, в якому операційні й алгоритмічні дії становили одну з істотних складових навчальної діяльності [12]. З появою ЕОМ і розвитком досліджень загальноосвітніх аспектів використання інформаційних технологій було виявлено систему специфічних понять, умінь і навичок, що об'єднувалися під назвою „комп'ютерна грамотність учня”.

Поява персональних комп'ютерів і систем колективного користування, що привела до зростання

кількості користувачів комп'ютерної техніки, які працюють у режимі безпосереднього використання комп'ютера, спричинила потребу доповнити компоненти комп'ютерної грамотності сукупністю представлень, що визначаються чинниками використання комп'ютера, розумінням його можливостей і сфер застосування.

Комп'ютерні технології урізноманітнюють навчальний процес, тому що часто студенти є пасивними слухачами, які „споживають” знання. Використання комп'ютерних технологій дозволяє їм співпрацювати з носієм інформації, здійснювати вибір інформації, темп подання, компонувати матеріал та бути активним учасником процесу навчання [3].

Застосування сучасних технічних засобів дає можливість ефективно використовувати та миттєво отримувати інформаційний ресурс завдяки світовому інформаційному простору, що значно поліпшує процес навчання. Окрім того, комп'ютер допомагає в реалізації науково-дослідної роботи та орієнтує на практичну діяльність студентів.

П. Образцов [8] зауважує, що навчальний процес із використанням комп'ютерної техніки спонукає до самостійної роботи кожного студента, створює сприятливу комунікативну ситуацію та умови для розвитку творчих здібностей особистості, які особливо значущі для кожного учня; підвищує мотивацію та пізнавальну активність студентів, покращує індивідуалізацію, диференціацію та інтенсифікацію процесу навчання, розширює та поглиблює міжпредметні зв'язки, систематизує та інтегрує знання окремих навчальних предметів, організовує систематичний та достовірний контроль, уникає суб'єктивізму в оцінці.

Використання комп'ютерних технологій дає можливість у навчальному процесі організувати безперервне і ґрунтовне засвоєння навчального матеріалу,

зазначає С. Овчаров [9]. За нашими спостереженнями, у навчальній практиці більше застосовують комп'ютерні технології як допоміжний засіб навчання в комплексі з іншими засобами, що значно інтенсифікує процес навчання.

Тому, виходячи з вище зазначеного, навчити молодих фахівців користуватися комп'ютерними технологіями є важливою потребою сучасної освіти. Практикою доведено, що тільки ті знання, які студент здобув самостійно, завдяки власному досвіду та діям, будуть насправді міцні. За допомогою комп'ютерних технологій можна одночасно поєднати разом різного роду інформацію: зорово-ілюстративну, текстову, звукову.

Науково-технічний прогрес, вважає С. Сисоєва [13], іде настільки швидко (зміна та поповнення інформації), що не встигає виходити друком, тому застосування комп'ютерної технології дає змогу користуватись електронними підручниками, обмінюватися інформацією за допомогою світового інформаційного простору та електронної пошти із закордонними та вітчизняними науковцями. У сучасній освіті змінюється спеціалізація навчальних закладів у зв'язку із впровадженням у старшій школі профільного навчання. А це, в свою чергу, потребує більш поглибленого вивчення профільних предметів, проведення досліджень та експериментів, що потребує значних матеріальних затрат, складного устаткування [6]. Сучасні комп'ютерні пакети дозволяють не лише проводити складні розрахунки та отримувати будь-яку довідкову інформацію, але й моделювати типові фізичні явища.

Навчальні комп'ютерні середовища, зазначає Л. Панченко [12], дають можливість учневі виступати в ролі дослідника та здійснювати віртуальний експеримент. Слід зазначити, що проведення експерименту в реальних

умовах у деяких випадках створює небезпечні для життя ситуації та вимагає значних матеріальних затрат, тому доцільним є використання комп'ютерних програм, що в економічному та соціальному аспекті більш вигідне. Комп'ютерні моделі здатні відтворити на екрані монітора різноманітні явища та процеси. Тому комп'ютерні технології на сучасному етапі є дієвим засобом навчання.

Основним недоліком використання комп'ютерних технологій є зменшення безпосереднього спілкування учня з учителем та з колективом, значні матеріальні затрати на комп'ютеризацію навчальних закладів. Особливо гостро ця проблема постає у школах сільської місцевості. У цих навчальних закладах комп'ютери не завжди відповідають сучасним вимогам, а подекуди зовсім відсутні.

Дослідник Г. Каффэро [22] помічає, що покоління комп'ютерних програмістів, що принесли нам „комп'ютерну революцію вісімдесятих”, виросло без комп'ютерів. „У них були тільки ідеї і проблеми, які вони вирішували і принесли на комп'ютери”. Але часто молодь сприймає комп'ютер як даність, не ставлячи природного, здавалося б, питання: „А як він влаштований?”

Вислів „досвід, орієнтований людиною” [2] не означає, що людина сама вибирає ті програми, якими вона користуватиметься. Працюючи з програмою, студенти завжди знаходяться у рамках тих дій, які передбачені програмістом; вони обмежені процедурною логікою програми. При цьому може скластися така ситуація, коли рішення, не передбачене логікою програми, буде розглянуто викладачем як невірне. А якщо це не так? Подібна суперечлива ситуація може виникнути навіть при використанні „відкритих” програм – таких як графічні і текстові редактори. Виявляється, комп'ютер – це не просто нешкідлива альтернатива ручці і паперу.

Спостереження показують, що під час занять при виникненні проблемної ситуації у студентів народжується безліч різних ідей, причому велика частина їх заснована на інтеграції усіх знань, які отримали до цього моменту з усіх предметів. Проте найчастіше для відповіді на питання „електронного тренера” потрібно відповісти фразою з підручника [5]. Але ж до старших курсів предметна диференціація тільки посилюється, і студенти можуть втратити цінну якість дослідника – уміння і прагнення шукати відповідь на складне питання в суміжних галузях знань. Логічно припустити, що в таких умовах молодь не вчиться генерувати знання, а звикає отримувати їх у готовому виді.

Вирішенням цієї складної задачі, як нам здається, являється така організація процесу навчання, коли викладання супроводжується виконанням індивідуальних творчих проєктів, що передбачають як використання наявного багажу знань, так і отримання необхідної інформації самостійно. Тут результатом стає приріст якісно нового, інтеграційного знання. І в цих умовах дуже корисним виявляється освоєння навичок роботи в мережі Internet; відомо, що для отримання інформації в будь-якій пошуковій системі треба уміти правильно сформулювати умови пошуку, а потім відібрати інформацію, дійсно необхідну для вирішення завдання.

У сучасній освіті один із пріоритетних напрямів розвитку є інформатизація та впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес, що значно покращує якість та ефективність навчання майбутніх фахівців, підвищує конкурентоспроможність на ринку праці. Застосування комп'ютерних технологій потребує перегляду форм і методів навчальної діяльності.

Слід пам'ятати, що комп'ютерні технології є ефективним, але допоміжним засобом навчання.

Застосування комп'ютерних технологій підвищує активність студента, веде до перебудови навчального процесу в бік самостійних форм навчання. Без перевантажень можна інтенсифікувати процес освіти в умовах профільного навчання завдяки раціональному використанню комп'ютерних технологій. Але, для підвищення ефективності навчального процесу, сучасні технічні засоби необхідно використовувати як цілісний самостійний продукт.

Використання сучасних технічних засобів для розв'язання фахових завдань на базі отриманої комп'ютерної підготовки є запорукою конкурентноспроможності майбутнього фахівця.

У зв'язку із все зростаючою складністю цього світу люди все частіше стикаються з широким різноманіттям і багатоваріантністю при виборі інформації в різних областях – у процесі навчання, на робочому місці, в особистому житті. Інформаційні ресурси доступні для нас через бібліотеки, громадські інформаційні служби, спеціалізовані організації, засоби масової інформації, Internet – і в переважній більшості випадків інформація представлена в хаотичному виді, ставлячи цим самим перед користувачем питання її автентичності, обґрунтованості і достовірності.

На думку І. Жарко [2], інформаційна компетентність є дуже важливим поняттям у світі нових технологій і нестримного зростання інформації, що постійно змінюється. Інформаційна компетентність – це комплекс необхідних навичок, які потрібні від кожного індивіда для того, щоб „усвідомлювати необхідність інформації, уміти її знайти, дати вірну оцінку і ефективно використовувати необхідну інформацію”.

Інформація доступна з використанням різних медіазасобів, що включають графічні образи, графічні

об'єкти, текстові фрагменти і тому подібне, висуває нові бар'єри на шляху їх сприйняття користувачем, а також оцінки і розуміння змісту. Зростаюча кількість інформації сумнівної якості чинить значні складності і проблеми для суспільства. Наявність величезного інформаційного потоку не може сама по собі сформувати підготовлених користувачів без додаткового масиву необхідних знань і навичок з ефективного використання інформації.

Інформаційна компетентність, зазначає І. Соколова [14], формує основу для безперервного і тривалого процесу навчання. Вона має відношення до будь-яких дисциплін, будь-якого освітнього середовища, усіх рівнів навчання. Це дає можливість учням формувати зміст і розширювати горизонти наукових досліджень, бути більше мотивованим, контролювати процес своєї освіти.

Інформаційно грамотна людина вміє [7]:

1. Визначити розмір своїх інформаційних потреб і запитів.
2. Раціонально і ефективно дістати доступ до необхідної інформації.
3. Критично оцінити рівень отриманої інформації і знайдених ресурсів.
4. Упровадити відібрану інформацію у власне формовану інформаційну базу.
5. Ефективно використовувати інформацію відповідно до поставлених цілей.
6. Розуміти економічні, правові і соціальні аспекти використання інформації, дотримувати етичні і правові норми при здійсненні доступу і використання інформації.

Розвиток процесу безперервної освіти є основною місією системи вищої освіти. Забезпечуючи людей певними здібностями аргументації і критичного мислення, що дозволяють формувати власні освітні моделі, коледжі і

університети формують базу для продовження творчого зростання, розвитку кар'єри, а також визначення своєї громадської ролі як поінформованого громадянина і члена співтовариства. Інформаційна компетентність є ключовим компонентом і активним учасником процесу безперервної освіти [16]. Оволодіння принципами інформаційної письменності розширює горизонти освіти з класних кімнат в область самостійної роботи по проведенню досліджень, просуванню від індивідуальної роботи до співпраці, зміцнення професійних позицій, розширення можливостей в усіх сторонах життя. Оскільки інформаційна компетентність має пряме відношення до підвищення рівня знань студентів у питаннях пошуку, управління і використання інформації, нині це питання є ключовим при проведенні акредитації.

Для студентів, що навчаються з використанням нетрадиційних методів, інформаційні ресурси часто бувають доступні через комп'ютерні мережі та інші інформаційні канали, що дозволяє використовувати освітні технології, при яких не обов'язкова присутність студента і викладача в одному місці в один час, вважає Р. Клопов [4]. Проблемою просування інформаційної письменності при дистанційній освіті є необхідність розвитку порівнянного з традиційним практичного рівня використання і доступу до інформаційних ресурсів. Рівень інформаційної письменності студентів, що навчаються дистанційно, має бути порівняний з аналогічним рівнем студентів, що навчаються в стінах університету.

Впровадження курсу інформаційної письменності в учебні плани і через це в адміністративне життя університету вимагає взаємної співпраці і підтримки з боку викладачів, бібліотекарів і адміністрації.

Через лекції і організацію дискусій викладачі можуть визначити зміст цього навчання, зазначає

Л. Панченко [11]. Викладачі також спонукають студентів досліджувати незвідане, пропонуючи різне керівництво з того, як максимально повно задовольнити свої інформаційні потреби, відстежують наявний в цьому прогрес. Бібліотекарі здійснюють координацію і професійний відбір інтелектуально значущих ресурсів для програм, формують інформаційні колекції і розширюють можливості доступу до інформації, надають консультації і необхідний рівень знань для студентів і викладачів по проведенню ефективного пошуку. Адміністрація університету створює необхідні умови для такої співпраці і взаємодії між викладачами, бібліотекарями і іншими фахівцями, які ініціюють і впроваджують програми по інформаційній письменності. Адміністрація здійснює керівництво плануванням і фінансуванням цих програм, а також надає дієві ресурси для підтримки їх розвитку.

У звіті комісії Бойера [18] „Перебудова вищої освіти” (США) рекомендовані такі повчальні стратегії, які вимагають від студентів здатності „в побудові істотних (вірних) запитів або комплексу питань, дослідницьких навичок при пошуку відповідей на поставлені питання, комунікативних навичок при передачі результатів”. Навчальні курси мають бути структуровані відповідно до „студент-орієнтованим” освітнім середовищем так, щоб питання були нормою, рішення проблем фокусом, а критичне мислення було частиною цього процесу. Таке освітнє середовище, безумовно, вимагає знання основ інформаційної письменності. Отримання знань в області інформаційної культури у багато разів підвищує здібності студентів в самоосвіті, оскільки вимагає навичок роботи з різними видами інформаційних ресурсів для розширення горизонтів власних знань, здатності формулювати питання, а також посилює навички критичного мислення для подальшої самоосвіти [16; 18]. Досягнення компетентності

в питаннях інформаційної письменності вимагає розуміння того, що ця сукупність здібностей не є чимось невластивим для учбового плану. Навпаки, це повинно бути вплетене в структуру, зміст і результати учбових планів.

Така інтеграція також сприяє розширенню спектру можливостей для майбутнього розвитку і впровадженню методів навчання, які базуються на принципах вирішення проблем, наочності, дослідженнях.

Якщо викладач використовує різні засоби викладання, студент засвоює зміст курсу на глибшому рівні, ніж якби це були просто лекції або читання додаткової літератури. Отримавши повний комплекс знань у такого роду навчанні, студент частіше використовуватиме свої розумові здібності для того, щоб ставати усе більш просунутим користувачем інформаційних ресурсів, незалежно від того, де вони зберігаються, в якому форматі представлені. Таким чином студент значно підвищує свої можливості в процесі власної освіти [10].

Для того, щоб отримати необхідну інформацію для своїх досліджень, користувач має багато можливостей [23; 24]. Одна з них – використання пошукових систем, до багатьох з яких можна отримати доступ у бібліотеці або через комп'ютерну мережу, незалежно від місця їх зберігання. Інша можливість – обрати відповідний метод дослідження і пошуку, що дозволяє звернутися безпосередньо до ресурсів, які мають відношення до тематики дослідження. Наприклад, фізики, археологи, астрономи відчувають потребу в інформації, що детально описує минулі унікальні явища. Математики, хіміки, психіатри цікавляться технологіями і програмами, які дозволяють імітувати описувані процеси, за результатами яких робиться аналіз реальних явищ [25].

Оскільки студенти повинні мати прогрес у навчанні впродовж навчального року, вони мають постійно вдосконалювати свої навички з пошуку, оцінки й управління інформацією, яку отримують з різноманітних джерел, використовуючи при цьому специфічні для кожної дисципліни дослідницькі методи.

У західних вишах практикуються чотири різні варіанти формування інформаційної компетентності студентів.

Розглянемо ці варіанти детальніше.

Автономний бібліотечний курс. Курс реалізується у вигляді декількох модулів і проводиться впродовж тривалого періоду, що дозволяє закласти стійку основу знань, понять і дослідницьких навиків, що використовуються учнями в подальшому навчанні [17].

Бібліотечний курс, пов'язаний з одним з інших курсів навчання. Незв'язаність (незалежність) предметів, як наголошується в літературі, що досліджувалась, є причиною розвитку так званого інертного знання – знання, яке не підкріплюється його застосуванням в реальних ситуаціях. У даному варіанті бібліотечний курс розвитку інформаційної компетентності сполучений з іншими курсами, які вимагають від учнів проведення дослідницької роботи [18].

Підготовка, що пронизує навчальний план впродовж всього періоду навчання. Цей варіант підвищення інформаційної компетентності використовується установами, які не бажають піддавати учнів необхідності отримання додаткової залікової одиниці. Учні пропонуються прослуховувати на вибір один із курсів, спрямованих на підвищення його інформаційної компетентності, проте окремого екзамену з інформаційної компетентності не проводиться, її рівень оцінюється в ході аналізу випускної роботи учня. Наголошується, що

результативність цього варіанту підготовки нижча, ніж у двох попередніх [20].

Он-лайн навчальні програми. Як встановлено в дослідженнях, проведених на базі двох коледжів, он-лайн навчання ефективно тою ж мірою, в якій ефективно одноразове одногодинне очне навчання (результативність низька). Не було виявлено відмінностей у рівні інформаційної компетентності учнів, які вибрали інтерактивну веб-програму, в порівнянні із студентами, які були присутні на одногодинному очному занятті, єдина відмінність полягала в кращому знанні технології он-лайн учнями, які вибрали цю форму навчання [21].

Стратегія *формування інформаційної компетентності в університетах* (наприклад, в університеті Огайо) характеризується наявністю декількох етапів, у залежності від року навчання студентів, які розрізняються тактикою формування компетентності [18].

На *першому курсі* студент отримує методичну розробку – введення в ресурси бібліотеки. Студент готує і проводить невелике дослідження під сумісним керівництвом бібліотекаря і педагога-представника факультету; *другокурсникові* надається орієнтована на майбутню спеціальність інструкція з написання проекту, оцінка якого включає аналіз інформаційних навичок автора. *На подальших курсах* студенти реєструються в спеціальному модулі – інформаційній програмі, що супроводжує той або інший курс. Ці „програми-супроводи” готуються викладачами відповідних навчальних курсів у співпраці з представниками бібліотеки. *Подальше* підвищення інформаційної компетентності студентів може проходити за допомогою підготовки презентацій, участі в семінарах, симпозіумах, підготовці навчальних посібників, комп’ютерних навчальних програм тощо [18].

Застосування цих засобів має обов'язковою умовою демонстрацію студентами своєї інформаційної майстерності. Студенти мають можливість звернутися за отриманням оцінки і відповідним нарахуванням балів тоді, коли, на їх думку, вони впоралися із завданням надбання інформаційної компетентності.

Інформаційна компетенція є однією з ключових компетенцій сучасної людини. Вона пов'язана з процесом інформатизації суспільства. Володіння інформаційними технологіями, розуміння їх сильних і слабких боків, критичне мислення – ось основні складові цієї компетенції.

Інформаційна компетентність виявляється перш за все при вирішенні професійних завдань із залученням комп'ютера та інформаційних технологій. Комп'ютер та інформаційні технології виступають при цьому інструментальними засобами. „Основна схема освоєння інструментальних засобів, – пише С. Овчаров, – полягає в тому, щоб спочатку підпорядкувати свої дії логіці дій, що задаються цими засобами, а потім підпорядкувати їх цілям і завданням своєї діяльності, доставши нові можливості досягнення результатів цієї діяльності” [9].

За останні десять років у системах освіти різних країн світу склалась така доктрина, при якій основними постачальниками послуг у цій області є наступні групи організацій:

- університети,
- громадські організації і асоціації,
- софтверні компанії і вендери.

Університети. Західна система освіти припускає постійну перепідготовку викладачів, які впродовж всієї своєї професійної кар'єри зобов'язані регулярно і напружено працювати над собою, причому (для надійності) в постійній взаємодії зі своїми колегами. Для цього призначені і система „sabbaticals”, коли викладач йде

на однорічне наукове стажування до іншого університету, і система „зовнішніх екзаменаторів”, коли викладачі з різних університетів оцінюють роботу один одного, та система „Peer review”, при якій досвідчені викладачі постійно працюють із початківцями. Таким чином, західний викладач постійно знаходиться під своєрідним „тиском” свого професійного середовища: він практично вимушений вести повноцінну наукову діяльність, постійно підвищувати свій рівень [15; 16].

Громадські організації й асоціації. Наприклад, Інститут інформаційних технологій в освіті ЮНЕСКО організовує ряд курсів для підвищення рівня ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) вчителів і викладачів вищої школи, з можливістю побудови індивідуальної траєкторії [18].

Софтверні компанії і вендери (вендери – компанії, що виробляють і запроваджують ІКТ). Форми партнерства за участю ІКТ-вендорів широко відомі і поширені в Європі, вони користуються широким визнанням із боку представників галузі, працівників освіти і ін. Серед найбільш відомих моделі компаній Cisco Systems (Cisco Networking Academy Program), Microsoft (Microsoft IT Academy), проекти в рамках Європейського альянсу розвитку навиків і підвищення кваліфікації і Oracle (Workforce Development Programme, Oracle Academy). Схожі пропозиції є у багатьох інших ІКТ-вендорів [19].

Розвитку професійної компетентності педагогів в області ІКТ присвячений однойменний базовий навчальний курс, розроблений російськими педагогами під егідою ЮНЕСКО [18]. Він включає три модулі:

- підготовка до навчання і викладання з використанням засобів ІКТ;
- основи роботи з електронними ресурсами ;
- комунікація з використанням засобів ІКТ.

Як правило, ці форми є багатобічним партнерством за участю місцевих, регіональних або національних органів влади, суспільних інститутів, навчальних центрів, університетів і шкіл. Необхідність формування інформаційної компетенції полягає в тому, що інформаційний всесвіт постійно змінюється. У зв'язку зі все зростаючою складністю цього світу, люди все частіше стикаються з широким різноманіттям і багатоваріантністю при виборі інформації в різних областях – у процесі навчання, на робочому місці, в особистому житті. Інформаційні ресурси доступні для нас через бібліотеки, суспільні інформаційні служби, спеціалізовані організації, засоби масової інформації, Internet – і в переважній більшості випадків інформація представлена в хаотичному вигляді, ставлячи цим самим перед користувачем питання її автентичності, обґрунтованості і достовірності. Окрім цього, інформація доступна з використанням різних медіазасобів, що включають графічні образи, графічні об'єкти, текстові фрагменти і тому подібне, висуває нові перешкоди на дорозі їх сприйняття користувачем, а також оцінки і розуміння змісту. Зростаюча кількість інформації сумнівної якості є значною проблемою для суспільства і створює труднощі. Наявність величезного інформаційного потоку не може сама по собі сформувати підготовлених користувачів без додаткового масиву необхідних знань і навичок з ефективного використання інформації.

Інформаційно компетентна людина зможе чітко формулювати свої потреби, знаходити найкращі шляхи їх задоволення, більше цікавитиметься аспектами своєї діяльності, з'явиться додаткова позитивна мотивація. Упровадження передових технологій у процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволять підготувати соціально розвинену особу, компетентного педагога, фахівця своєї галузі. Людина з високим рівнем

комп'ютерної грамотності зможе чітко формулювати свої завдання, знаходити найкращі шляхи їх вирішення, більше цікавитиметься аспектами своєї діяльності, з'явиться додаткова позитивна мотивація.

Отже, впровадження передових технологій в процес підготовки майбутніх учителів фізичної культури дозволять підготувати соціально розвинену особистість, компетентного педагога, фахівця своєї галузі. Формування у студентів інформаційної компетентності допоможе їм розуміти економічні, правові і соціальні аспекти використання інформації, дотримувати етичні і правові норми при здійсненні доступу і використання інформації. Тому сформована інформаційна компетентність у майбутнього учителя фізичної культури є запорука його успішної діяльності в інформаційно-освітньому середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Драгнев Ю. В. Комп'ютерна грамотність майбутнього вчителя фізичної культури, як один з основних елементів професійного розвитку / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. праць за ред. Єрмакова С. С. – Харків – Донецьк: ХДАМД (ХХІІ), 2011, №8. – С. 33 – 35.
2. Жарко І. В. Міжнародний стандарт комп'ютерної грамотності ECDL в системі освіти / І. В. Жарко // Комп'ютерна грамотність вчителів з точки зору стандартів ЄС: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Полтава, 18 – 20 листопада 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Полтав. ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського. –

- П.: Полтав. Ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського, 2008. – С. 28 – 29.
3. К обществам знания. Всемирный доклад „Юнеско”. – 2005. режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pips/2008/BSEC_2008/Pages%20from%20tom2/0729.pdf.
  4. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія практика / Р. В. Клопов : монографія / Держ. заклад „Запорізький національний університет”. – Запоріжжя : Вид-во ДЗ „Запорізький національний університет”, 2010. – 385 с.
  5. Коваль Т. Н. Особливості вибору змісту професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів / Т. Н. Коваль // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.–метод. журнал. – 2005. – Вип. 1. – С. 14.
  6. Крупський О. П. Формування інформаційної компетентності майбутнього менеджера–економіста в сучасному освітянському просторі / О. П. Крупський, Ю. М. Стасюк. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/h23.html>.
  7. Макаренко Л. Л. Комп’ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис...канд. наук / Макаренко Леся Леонідівна: 13.00.04. – 2007.
  8. Морзе Н. В. Комп’ютерна грамотність та її складові / Н. В. Морзе. – Режим доступу: http://ukped.com/index.php?option=com_content&view=article&id=626:i-s&catid=13:s&Itemid=226.
  9. Образцов П. И. Дидактические аспекты эффективного применения компьютерных средств обучения в вузе. Сб. научн. трудов ученых Орловской области. Выпуск № 2. – Орел: Орел ГТУ, 1996. – С. 468 – 475.

10. Овчаров С. М. Шляхи формування комп'ютерної грамотності майбутніх учителів / С. М. Овчаров // Комп'ютерна грамотність вчителів з точки зору стандартів ЄС: матеріали Всеукраїнської науково–практичної конференції, (Полтава, 18 – 20 листопада 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Полтав. Ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського. – П.: Полтав. Ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського, 2008. – С. 26 – 28.
11. Панченко Л. Ф. Використання вільного програмного забезпечення для навчання студентів аналізу даних // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка №17 (204) 2010. – С. 67.
12. Панченко Л. Ф. До питання використання вільних навчальних цифрових ресурсів у інформаційно–освітньому середовищі університету // Педагогічний альманах. – 2010. – Випуск 5. – С. 157.
13. Проблемы информационной культуры. Вып.3. Информационное мировоззрение и информационная культура: сб.ст. – М., 1996. – 199 с.
14. Сисоєва С. О. Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя // Педагогіка і психологія. – 2005. – №4(49). – С. 60 – 66.
15. Столяров Ю. Н. Сущность информации. – М., 2000. – С. 107.
16. Яворик Ю. В. Методичні рекомендації щодо застосування графічних комп'ютерних технологій у підготовці майбутніх фахівців дизайну / Ю. В. Яворик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/okt/34_yavorik.htm.
17. American Library Association. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report (Chicago: American Library Association, 1989) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infolit.org/index.htm>.

18. European Information Technology Observatory [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.eito.com>.
19. CEDEFOP [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://w-ww.cedefop.eu.mt>.
20. Council of European Professional Informatics Society [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cepis.org>.
21. ESkills NTO [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.esk.illsnot.org.uk>.
22. In 1989 the American Library Association (ALA) Presidential Committee on Information Literacy issued a Final Report which defined four components of information literacy: the ability to recognize when information is needed and to locate, evaluate and use effectively the needed information [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.infolit.org/index.html>.
23. In March 1998 NFIL issued, A Progress Report on Information Literacy: An Update on the American Library Association Presidential Committee on Information Literacy: Final Report [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.infolit.org/documents/progress.html>.
24. National Research Council Commission on Physical Sciences, Mathematics, and Applications. Committee on Information Technology Literacy, Computer Science and Telecommunications Board. Being Fluent with Information Technology. Publication. (Washington, D.C.: National Academy Press, 1999) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nap.edu/catalog/6482.html>.
25. Since 1989, in the absence of national standards, many states, school districts, state university systems, and local institutions have developed information literacy competency standards [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.fiu.edu/~library/ili/iliweb.html>.

2.2. Сутність позитивної взаємодії та застосування комп'ютера в навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури

Сучасне суспільство характеризується зростанням ролі інформації в соціальних відносинах, збільшенням швидкості її опрацювання завдяки комп'ютерній техніці та впровадження інформаційних телекомунікаційних технологій (ІТКТ) у всі сфери суспільного життя. У Законі України „Про освіту”, Державній національній програмі „Освіта” (Україна ХХІ століття), Законі України „Про вищу освіту” поставлено стратегічне завдання – оновлення змісту освіти, приведення його у відповідність до сучасних потреб особи і суспільства. Одним із шляхів реформування загальної середньої освіти є її інформатизація.

Про зростання ролі інформації в розвитку суспільства свідчать Закони України „Про інформацію” (1992), „Про Концепцію Національної програми інформатизації” (1998), „Про Національну програму інформатизації” (1998) та укази Президента України „Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Internet та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” (2000), „Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” [18].

Однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів, зокрема фізичної культури, які володіють високим рівнем інформаційної культури (ІК), готові застосовувати ІТКТ у навчально-виховному процесі й управлінні освітою, беруть активну участь у процесі інформатизації освіти. ІК розглядаємо як інтегроване особистісне утворення, що є чинником і показником професійної підготовки, являє собою систему знань, умінь і навичок щодо формулювання потреби в інформації, здійснення пошуку необхідної інформації з усієї

сукупності інформаційних ресурсів, відбору, оцінювання, збереження, інтеграції, створення нової інформації.

Необхідність позитивної взаємодії майбутніх учителів фізичної культури і комп'ютера зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах (вишах) і загальноосвітніх навчальних закладах (ЗНЗ), формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій.

Зараз перед системою вищої фізкультурної освіти постає найважливіше завдання: формування позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору. Це необхідно для майбутньої професійної діяльності, а також для успішного входження в професію вчителя фізичної культури в загальноосвітній школі.

Слід зазначити, що сучасному інформаційному суспільству потрібні грамотні фахівці з фізичного виховання і спорту, які здатні оцінювати і обробляти навчальні досягнення учнів загальноосвітньої школи за допомогою сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій.

Необхідно розширити і впровадити в навчально-виховний процес комп'ютерні навчальні і тренувальні програми, здійснити комп'ютеризацію навчально-методичної літератури, озброїти педагога прогресивною теорією і технологією навчальної роботи. Комп'ютеризація праці вчителя фізичної культури дозволить за мінімальний час і з мінімальними зусиллями організувати навчальну роботу, оптимізувати процес фізичного виховання.

У той же час наслідками цього прискореного процесу стає усе більш негативний вплив масової

комп'ютеризації на стан здоров'я сучасного населення нашої держави. Студентська молодь часто нехтує правилами безпечної взаємодії з комп'ютерами та проводить велику кількість часу біля монітора, виконуючи ту чи іншу роботу, у тому числі в мережі Internet. Під час роботи на комп'ютері в студентів погіршується зір, відбувається порушення роботи скелетно-м'язової, центральної нервової, а також серцево-судинної систем організму.

Студентська молодь, отримавши можливість у навчальному процесі та в процесі самостійної роботи використовувати комп'ютер, недостатньо усвідомлює важливість впливу цього пристрою на духовний, психічний та фізичний аспекти індивідуального здоров'я. На сьогодні дуже багато праць, що подають необхідну інформацію про негативний вплив комп'ютера на здоров'я (Д. Броуді [4], Є. Гельтищева [8], Г. Демірчоглян [10], Ю. Драгнев [13; 14; 15], М. Жалдак [17]), комп'ютеризацію навчання (О. Скалій [27], В. Васильєв, Ю. Воронов, Л. Карпенко, Н. Касьянова, Є. Машбиць [25]).

У зв'язку із загальним підвищенням рівня науковості всіх сфер громадського життя, в тому числі й освітніх процесів, зростають вимоги не тільки до загальнокультурного і професійного рівня вчителя, а й до рівня його інформаційної культури. З іншого боку, процеси інформатизації освіти, що відбуваються в нашій країні, зумовлюють необхідність уведення науково обґрунтованих методів і методик використання комп'ютерних технологій у фаховій діяльності педагогічних працівників, зокрема вчителів фізичного виховання.

Серед компонентів формування в індивіда потреби у неперервній освіті на сучасному етапі найбільш істотним, на наш погляд, є саме розвиток його творчих

можливостей. Працювати в режимі творчості – необхідна вимога до професійної діяльності сучасного фахівця. Сучасний учитель фізичної культури має вміти вдало структурувати елементи навчального матеріалу, інтегрувати різнопредметні знання, максимально застосовувати образотворчу ілюстрацію, відеотехніку та комп'ютерну графіку, анімацію, методи проблемного навчання, діалогічні форми навчання, оздоровчі комп'ютерні технології тощо. Процес підготовки фахівців у вищих навчальних закладах тривалий, він вимагає вкладення сил та ресурсів, і в його стабільності – запорука якості та успішності. Сучасна вища школа має готувати фахівців, які не лише встигають за життям, але й у чомусь випереджають його. Особливо це відчувається в тій сфері професійної підготовки, яка передбачає оволодіння інформаційними технологіями [2].

Тільки володіючи достатнім рівнем інформаційної культури, молодий фахівець може адекватно діяти в навколишньому середовищі, орієнтуватися в проблемних ситуаціях, знаходити раціональні способи вирішення різних проблем.

Кардинальні зміни в способах збереження, обробки й передачі інформації викликали до життя нові форми, методи та прийоми навчання, які висувають нові вимоги до професійної діяльності в умовах інформаційного середовища й вимагають підвищення рівня підготовки педагогів.

Тому не винятково проблеми підготовки вчителів до використання інформаційних технологій досліджували багато авторів [1; 7; 9; 16; 19; 26].

Загальні питання формування комп'ютерної грамотності та інформаційної культури педагога розкрито в працях О. Єршова, М. Жалдака [14], Є. Маргуліза, Ю. Машбиця [21]. Методику використання комп'ютера в

школі, принципи та прийоми навчання висвітлено в роботах В. Ванджури [3], В. Волкова [5], І. Белоусової [6].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій не міг не торкнутися галузі фізичного виховання і спорту. Аспекти комп'ютеризації процесу фізичного виховання вивчали Г. Генсерук, Н. Наумова, І. Огірко, Р. Раєвський, О. Скалій, В. Шандригось [8; 24; 26]. Авторами доведено, що використання інформаційних технологій у галузі фізичного виховання та спорту покращує навчально-тренувальний процес, сприяє якісному засвоєнню студентами теоретичного матеріалу й рухових дій.

Інформатизація веде як до позитивних змін традиційної діяльності людини, так і до негативних. Виділяються основні принципи і механізми впливу інформаційних технологій на психологічну структуру діяльності і на особистість взагалі. Специфіку діалогового спілкування з комп'ютером розглядали О. Войскунський, Ю. Максименко, Ю. Машбиць, О. Тихомиров, П. Турзін [21]. Були окреслені особливості комп'ютерного спілкування.

Ю. Машбиць, В. Андрієвська, О. Комісарова простежили діалектику переходу від простої взаємодії людини з комп'ютером у вигляді „команда – реакція комп'ютера” до складної діалогової взаємодії [21]. Психологічні особливості діалогу „людина – комп'ютер” розглядалися з точки зору ступеня активності комп'ютера у діалозі, розуміння людиною повідомлень комп'ютера, а також ступеня задоволеності людиною діалогом із комп'ютером. Відзначається, що ефективність організації діалогу людини з комп'ютером зумовлена низкою чинників: з одного боку, рівнем підготовленості користувача, з іншого – характеристиками моделі діалогу.

Взаємодія між людиною та ЕОМ представляє собою обмін повідомленнями на спеціально розробленій мові

спілкування або на природній мові, що дозволяє, зокрема, представникам різних професій застосовувати ЕОМ без попереднього навчання мовам програмування.

„Взаємодія – одна з основних філософських категорій, яка відображає процеси впливу різних об’єктів один на одного, їх взаємну обумовленість та зміну стану або взаємоперехід, а також породження одним об’єктом іншого” [23, с. 7]. Взаємодія – це філософська категорія, яка тісно пов’язана з поняттям взаємозв’язку і розглядається як одна з форм останнього; суть взаємодії полягає у зворотньому впливі предмета чи явища на інший предмет. Взаємозв’язок передбачає взаємозумовленість обох предметів чи явищ, коли одне явище одночасно є і причиною, і наслідком. За законами діалектики відбувається взаємоперехід одного явища в інше. Будь-який предмет одночасно піддається великій кількості впливів на нього, при цьому не залишаючись пасивним, він сам активно впливає на інші об’єкти. Ця „відкритість” предмета чи явища зумовлює багатоаспектність поняття взаємодії. Абстрагувавшись від багатоманітності цього процесу, за спрямуванням можна виділити позитивну та негативну взаємодію. У філософії позитивну взаємодію визначають через поняття співробітництва. Позитивна спрямованість взаємозв’язку характеризується взаємодоповненням, взаємодопомогою, кооперацією, координуванням взаємодіючих сторін.

Позитивна взаємодія студента з комп’ютером є необхідною умовою ефективного застосування сучасних комп’ютерних систем у навчальному процесі. Забезпечення такої можливості є принципово важливим із психолого-педагогічної точки зору, оскільки процеси навчання за будь-яких умов мають діалоговий характер, і практично реалізувати їх може лише єдиний технічний засіб – комп’ютер. Говорити про позитивну взаємодію між

студентом і комп'ютером у навчальних системах можна лише тоді, коли комп'ютер розуміє повідомлення студента і навпаки, коли обмін повідомленнями стосується різних аспектів діяльності студента і ця взаємодія має педагогічну спрямованість.

У світлі сучасних уявлень про спілкування вважається, що істотною ознакою взаємодії є наявність не кількох суб'єктів, а кількох позицій. Якщо різні позиції розвиваються кількома особами, то має місце зовнішня взаємодія, а якщо однією, – то внутрішня. Остання має місце, коли студент веде діалог сам із собою і відбувається зіткнення різних точок зору. Отже, монологічне за формою мовлення, скажімо, студента за своєю сутністю також може бути діалоговим, коли він розвиває кілька позицій.

Водночас взаємодія типу запитання – відповідь досить часто по суті є не що інше, як система послідовних монологів. Це трапляється, скажімо, в тих випадках, коли комп'ютер не розуміє повідомлення студента і робить висновок про його правильність чи неправильність на основі порівняння його з шаблоном. В умовах комп'ютерного навчання має здійснюватися зовнішня і внутрішня взаємодія.

Взаємодія з комп'ютером – це технічно опосередковане спілкування з новим типом опосередковування, коли посередник, набуває у ряді випадків автономної поведінки, а один із партнерів настільки віддаляється від процесу спілкування, що його можна не брати до уваги. Опосередкований характер діалогової взаємодії студента з комп'ютером виявляється, з одного боку, у наявності певних обмежень на контакт і через це деякому збідненні цього діалогу порівняно з міжлюдським спілкуванням, а з іншого – у компенсації цих обмежень завдяки новим можливостям комп'ютера, які не можна практично реалізувати в умовах звичайного

спілкування людей. Ці обмеження зумовлені: по-перше, можливостями комп'ютера у розумінні повідомлень студента; по-друге, певними особливостями ситуації взаємодії; по-третє, відсутністю немовних компонентів спілкування – міміки, жестів, інтонаційних виразних пауз [19].

Параметри взаємодії, що мають найважливіше значення: педагогічна спрямованість; сфера взаємодії; адаптація; симетричність; особистісна віднесеність; структура партнерства; функціонально-рольові особливості; модальність спілкування; функції.

Педагогічна спрямованість є важливим параметром взаємодії студента з комп'ютером оскільки взаємодія вагома не сама по собі, а як засіб для досягнення основної навчальної мети, її рівень залежить від того, наскільки діалог враховує мету навчання. Можна виділити три рівні педагогічної спрямованості. Перший рівень взаємодії – фактична, псевдо взаємодія та такий, при якому відповідь будується на основі формальної перебудови повідомлення.

Для другого рівня взаємодії характерна спрямованість на розв'язання задачі без урахування мети навчання. Тут комп'ютер моделює діяльність не педагога, а фахівця з певної предметної галузі. Педагогічна цінність такої взаємодії незначна, оскільки не враховуються суттєві особливості навчання.

На третьому рівні взаємодії навчальний вплив будується таким чином, щоб забезпечити досягнення цілей навчання, в тому числі віддалених. Сфера взаємодії визначається тими об'єктами, на які вона може бути спрямована.

Л. Білоконенко [1] доводить, що взаємодія майбутнього вчителя фізичної культури і комп'ютера в навчальному процесі стимулюється багатьма чинниками, зокрема такими, „що спрямовані на виконання

поставлених навчальною програмою завдань”. Необхідно розширення стимулів формування позитивної взаємодії студента та комп’ютера в умовах інформаційно-освітнього простору.

В. Новікова наголошує, що „значний потенціал застосування комп’ютера в навчальному процесі залишається незатребуваним унаслідок невисокої інформаційної культури як студентів, так і викладачів” [22, с. 127]. При цьому поки не вироблена стійка система включення студентів в інформаційний освітній простір вишу, використання його ресурсів і вплив на студентів буде більшою мірою ситуативним, ніж системним.

Отже, детально ознайомившись із поняттям „взаємодія”, ми розуміємо спеціально організований, планомірний, цілеспрямований процес навчання в освітній установі, систематизація знань, умінь і навичок, спрямованих на досягнення результату навчання із застосуванням комп’ютера.

Ми вважаємо, що в даний час дуже актуальні питання позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури і комп’ютера, яка здійснюється і повинна відбуватися в умовах безперервної освіти. Взаємодія студента і комп’ютера якісно впливає на розвиток мислення майбутнього вчителя фізичної культури в навчальному процесі та у процесі самостійної діяльності.

У процесі професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури в умовах інформаційно-освітнього простору формування позитивної взаємодії студента і комп’ютера складає певну проблему, виходячи із специфіки навчального процесу. Ю. Драгнєв відмічає, що „...формування позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури і комп’ютера в навчальному процесі є перспективним напрямом розвитку

фізкультурної освіти в сучасних умовах інформатизації” [11, с. 38].

Д. Васильєв, посилаючись на наукові розробки вчених вказує, що позитивна взаємодія студента і комп'ютера полягає у сукупності наступних компонентів: „...інформаційних ресурсів, що містять дані, відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації; організаційних структур, забезпечуючи функціонування і розвиток єдиного інформаційно-освітнього простору, зокрема збір, обробку, зберігання, розповсюдження, пошук і передачу інформації; засобів інформаційної взаємодії громадян і організацій” [4, с. 101]. У цьому інформаційному просторі формування позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури і комп'ютера повинно відбуватися з урахуванням вищеперелічених компонентів.

Отже, детально ознайомившись із цим поняттям з вищезазначених джерел, під „позитивною взаємодією” ми розуміємо спеціально організований планомірний, цілеспрямований процес навчання, під час якого досягається певний позитивний результат, спільна мета, яка є однаково значущою для суб'єктів взаємодії (комп'ютера та студента). Вони чинять відповідні дії, спрямовані на досягнення мети, тобто позитивно взаємодіють.

Подальший розвиток фізичної культури і спорту на сучасному етапі потребує вирішення у найкоротші терміни і з мінімальними трудовими витратами цілого ряду складних інформаційних і управлінських проблем: фізкультурної освіти, діагностики фізичного стану, консультації з питань особистої фізичної культури, розробки індивідуальних програм тренування. Вирішення цих проблем можливо при широкому впровадженні комп'ютерної технології. Комп'ютеризація професійної

діяльності – це перебудова професійного і, значною мірою, соціального мислення сучасної людини, що зобов'язана уміти по-новому підходити до вирішення актуальних проблем, методів і засобів досягнення поставлених цілей [2; 18].

Реформування сучасної вищої освіти відбувається в умовах широкомасштабного впровадження інформаційних технологій в усі галузі знань. Тому одним із головних завдань вищої фізкультурної освіти є навчання майбутніх вчителів фізичної культури користуватися інформаційними технологіями у навчальному процесі та у майбутній професійній діяльності. У загальноосвітній школі вчителі фізичного виховання повинні володіти комп'ютерною технікою на високому рівні та використовувати шкільні комп'ютерні класи для опанування як теоретичного, так і практичного матеріалу шкільної програми з фізичної культури, застосовуючи мультимедійні засоби.

Модернізація освітньої системи вишу передбачає використання засобів і форм пізнавальної діяльності студентів, відводячи велику роль інформатизації освіти, в тому числі використанню комп'ютерних та комунікаційних технологій.

Назвемо фактори, які можуть сприяти більш активному і ефективному використанню нових інформаційних технологій (НІТ) у навчальному процесі майбутніх вчителів фізичної культури: великі дидактичні можливості комп'ютера; наявність у продажу різноманітних програмних продуктів для вишів; введення до навчальних планів пропедевтичного курсу інформатики (розвиток комп'ютерної грамотності); реалізація різних програм, які стимулюють формування інформаційної культури студентів і викладачів; наявність у багатьох сім'ях комп'ютерів, що сприяє формуванню у студентів

готовності до використання комп'ютера при вивченні навчальних дисциплін.

Але в даний час склалась досить суперечлива ситуація: незважаючи на ці позитивні фактори, комп'ютер у навчальному процесі майбутніх учителів фізичної культури, на жаль, використовується рідко, безсистемно і переважно з метою контролю знань, не торкаючись, як правило, інших етапів навчання. Основними причинами цього можна вважати недостатній рівень фінансування вишів, нестача на ринку пропозиції педагогічних програмних засобів (ППЗ), які б відповідали дидактичним вимогам, відсутність методичних розробок із використання комп'ютера в цілому, а головне – недостатній рівень інформаційної компетентності більшості студентів.

Ми вважаємо, що застосування комп'ютера як засобу навчання в процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури тягне за собою зміну і інших елементів педагогічної технології. Це, на наш погляд, припускає вирішення декількох груп проблем: загально-дидактичних, методичних, так званих інформаційних, професійних і організаційних, кожна з яких, в свою чергу, передбачає вирішення відповідних теоретичних і практичних завдань. Розглянемо сукупність цих проблем.

1. Загально-дидактичні проблеми: визначення ролі комп'ютера в методичній системі серед інших використовуваних засобів навчання.

2. Професійна проблема: забезпечення достатнього для підготовки проведення комп'ютерних занять рівня інформаційної компетентності викладачів.

3. Організаційно-методичні проблеми: врахування специфіки змісту навчальної дисципліни, особливостей методичної системи, яка використовується при вивченні предмету; обґрунтування доцільності використання комп'ютера, дидактичних і технічних вимог до ППЗ;

впровадження програмного продукту в технологію навчання предметів.

4. Інформаційні проблеми: визначення науково обґрунтованих психолого-педагогічних і методичних вимог до ППЗ, які необхідні для їх ефективного використання в навчанні; формування системи завдань із кожної навчальної дисципліни.

Л. Макаренко вказує, що соціально-економічні зміни в Україні, процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства, входження держави в Європейський освітній простір зумовили необхідність реформування освіти відповідно до положень Болонського процесу. Одним із його пріоритетних завдань є підготовка нового покоління вчителів, здатних до професійної діяльності в умовах впровадження в навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій [20].

Виходячи з цього, ми визначаємо, що необхідно, перш за все, підвищити рівень комп'ютерної грамотності, завдяки широкому використанню інформаційних технологій у навчальному процесі.

А. Жуковська додає, що на сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні технології, вони виступають як один із інструментів пізнання [16]. Тому однією із задач вищої освіти є підготовка фахівця, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, який має знання та навички щодо пошуку, обробки та зберігання інформації, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Ю. Драгнев також розділяє думку А. Жуковської, і вказує на те, „...що відсутня відповідна методика формування позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури і комп'ютера у вищих фізкультурного напрямку” [12, с. 13].

У Законі України „Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки” говориться: „Вітчизняний ринок ІКТ перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні. Разом із тим ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України, оскільки ... рівень комп’ютерної та інформаційної грамотності населення є недостатнім...” [18]. Це вказує на те, що перехід до інформаційного суспільства спричинив необхідність застосування ІТ в навчальному процесі майбутнього вчителя фізичної культури.

Ми вважаємо, що у сучасних умовах реформування вищої фізкультурної освіти в Україні майбутній вчитель фізичної культури повинен бути не тільки ознайомлений з основними концепціями інформаційних технологій, які використовуються в навчальному процесі, а й активно ними користуватися в професійній діяльності, завдяки відмінним володінням персональним комп’ютером. Сьогодні значна частина студентів, які приходять навчатися до вишу майже не володіють комп’ютерами і тому доводиться розпочинати з елементарних понять, що практично не залишає часу для відображення цих питань у фаховій підготовці. Це також стосується й майбутніх вчителів фізичної культури, які мають низький рівень комп’ютерної грамотності вступивши до Інститутів фізичного виховання і спорту. Тому слід додати, що тих навчальних годин, які відводяться на опанування дисципліни „Інформаційні технології”, згідно з навчальним планом підготовки бакалаврів з фізичного виховання, зовсім замало.

Ю. Драгнев вважає, що „...необхідно увести в цикл професійної та практичної підготовки освітньо-професійної програми дисципліну, яка б відповідала сучасним вимогам інформатизації вищої освіти, зокрема фізкультурної” [11, с. 38]. На цій дисципліні можна було б вивчати вимоги програми сертифікації ECDL, які є загальноприйнятими у Європі та світі. У перспективі майбутній вчитель фізичної культури мав би Європейські комп'ютерні права (European Computer Driving Licence) [28].

На основі аналізу навчальних програм психолого-педагогічних дисциплін та галузевих методик дослідники ми визначили, на якому навчальному матеріалі і як можна формувати в студентів педагогічні вміння використовувати інформаційні технології в майбутній педагогічній діяльності.

Курс „Вступ до спеціальності”. Завданням цього курсу є озброєння студентів знаннями про сутність і специфіку професійної діяльності учителя і створення установки на оволодіння глибокими теоретичними знаннями, професійно-педагогічними вміннями та навичками, формування інтересу до майбутньої професії. Перед студентами має бути поставлена проблема оволодіння основами професійної майстерності в умовах науково-технічного прогресу, всезагальної комп'ютеризації сучасного суспільства.

Курс „Педагогіка” має на меті озброїти майбутнього вчителя знаннями теоретичних основ сучасної педагогічної науки, а також вміннями, необхідними для ефективної організації навчання й виховання. Потрібно довести необхідність комп'ютеризації освіти, розглянути питання про дидактичні можливості комп'ютерів і застосування їх у навчанні. На навчальному матеріалі можна формувати у студентів позитивне ставлення до використання

інформаційних технологій у майбутній педагогічній діяльності. Дати студентам поняття інформаційних технологій навчання, комп'ютерної грамотності, показати зумовленість такого навчання соціальними потребами суспільства, ознайомити студента з позитивними й негативними сторонами комп'ютерного навчання. Розкрити специфіку методів комп'ютерного навчання, ознайомити студентів із різними інформаційними технологіями та можливостями їх застосування в навчальному процесі, з передовим зарубіжним і вітчизняним досвідом використання комп'ютерних засобів навчання; показати місце комп'ютера в структурі уроку залежно від його мети та змісту.

Слід показати, як впливають технології на підвищення якості праці вчителя та учня, розглянути негативні й позитивні сторони комп'ютерного навчання. Розкрити форми й методи контролю, критерії оцінювання та можливості управління пізнавальною діяльністю учнів на основі постійного комп'ютерного зв'язку. Показати вплив інформаційних технологій на підвищення ефективності навчального процесу за рахунок: доступності комп'ютерних ресурсів, поєднання індивідуальних і групових форм організації навчального процесу, організації оперативного контролю й самоконтролю навчально-пізнавальної діяльності, організації найбільш продуктивної взаємодії між педагогами та учнями, а також між учнями один з одним в умовах комп'ютерного навчання.

У курсі „Загальна психологія” слід розкрити можливості використання комп'ютерів для проведення, збору та обробки результатів психологічного тестування, розглянути використання інформаційних технологій для організації різних видів діяльності: навчальної, контрольної, ігрової. Тут же показати особливості

взаємодії „вчитель – інформаційні технології – учень”, „інформаційні технології – учень”, особливості спілкування між учнями в умовах комп’ютерного навчання.

Курс „Вікова і педагогічна психологія” озброює майбутніх учителів знаннями закономірностей психічного розвитку й формування особистості в процесі навчання.

Курс „Теорія та методика фізичного виховання” повинен: озброювати майбутніх учителів фізичної культури теоретичними знаннями і практичними вміннями, за допомогою яких вони зможуть дати школярам міцні знання й уміння використання програмного матеріалу; навчити студентів реалізувати теоретичні знання в практиці роботи сучасної школи; формувати у студентів вміння працювати з навчально-методичною літературою, розвивати пізнавальні інтереси, прагнення до вдосконалення своєї професійної підготовки.

У розділі „Фізичне виховання учнів поза школою” слід розкрити можливості інформаційних технологій при організації олімпіад, змагань, індивідуальних самостійних занять, а також при обробці результатів педагогічного експерименту.

Курс „Комп’ютерні технології у фізичному вихованні” є центральним елементом підготовки майбутніх учителів до використання інформаційних технологій. Тут потрібно озброїти студентів необхідними знаннями та сформувати навички використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

У результаті дослідження ми дійшли висновку, що формування у студентів педагогічних умінь використовувати інформаційні технології в майбутній педагогічній діяльності може здійснюватися не тільки при проведенні лекційних та лабораторно-практичних занять, а

також на індивідуальних заняттях і при виконанні курсових і дипломних робіт.

Необхідно розширювати і впроваджувати в навчально-виховний процес комп'ютерні, навчальні і тренувальні програми, здійснювати комп'ютеризацію навчально-методичної літератури, озброювати педагога прогресивними теоріями і технологіями навчальної роботи. Комп'ютеризація праці вчителя фізичної культури дозволить за мінімальний час і з мінімальними зусиллями організувати навчальну роботу, оптимізувати процес фізичного виховання.

Отже, на основі вітчизняних та зарубіжних досліджень, а також наших власних, ми робимо висновок, що формування позитивної взаємодії майбутнього вчителя фізичної культури і комп'ютера у процесі професійного розвитку в умовах інформаційно-освітнього простору є важливою проблемою і має вирішуватися комплексно на всіх етапах безперервної освіти в сучасних умовах інформатизації суспільства. Тому слід констатувати, що однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка вчителів фізичної культури, які мають високий рівень інформаційної культури та готові застосовувати інформаційні технології у майбутній професійній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоконенко Л. Роль пошукових систем у формуванні інформаційної культури студентів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://inf.uosa.uar.net/bilokonenko.html>.
2. Білокур В. Є. Інформаційне забезпечення фізичного виховання у вищих навчальних закладах / В. Є. Білокур // Педагогіка, психологія та медико-біологічні

- проблеми фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 3. – С. 95 – 99.
3. Ванджура В. Комп'ютерний мультимедійний електронний посібник „Твоє здоров'я – в твоїх руках” / В. Ванджура // Фізичне виховання в школі. – №4, 2005. – 56 с.
  4. Васильев Д. А. Педагогические условия применения современных информационных технологий в физическом воспитании студентов в процессе их профессиональной подготовки в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Васильев Денис Алексеевич. – Курск, 2006. – 183 с.
  5. Волков В. Ю. Компьютерные технологии в физической культуре, оздоровительной деятельности и образовательном процессе / В. Ю. Волков // Теория и практика физической культуры, 2001. – № 5. – С. 56.
  6. Вплив комп'ютеризації на здоров'я школярів / Шентябіна С. Д., Пилипенко А. С., Белоусова І. В., Коваль О. Н. // Педіатрія, акушерство та гінекологія, 1998. – №1. – С. 54 – 57.
  7. Гендина Н. И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества / Н. И. Гендина [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea>.
  8. Генсерук Г. Р. Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури до використання інформаційних технологій у професійній діяльності / Г. Р. Генсерук // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Ред. кол. Т. І. Суkenко (відп. ред.) та ін. – Київ – Запоріжжя. – 2005. – Вип. 35. – С. 355 – 360.
  9. Гуревич Р. С. Нові інформаційні технології в підготовці сучасного фахівця / Р. С. Гуревич, А. М. Коломієць,

- Д. І. Коломієць // Кримські педагогічні читання, Харків. – 2001. – С. 149 – 153.
10. Державні вимоги до системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді // Фізичне виховання в школі. – 1999. – №3. – С. 29 – 32.
  11. Драгнев Ю. В. Феномен масової комп'ютеризації та її впровадження у сферу освіти / Ю. В. Драгнев // Наукова молодь: Зб. пр. молодих учених. – Т. 2. – Луганськ: Альма-матер, 2004. – С. 37 – 42.
  12. Драгнев Ю. В. Оздоровчі технології підвищення культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання: Метод. рекомендації. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 72 с.
  13. Драгнев Ю. В. Тенденції професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури із застосуванням інформаційних технологій в професійній підготовці / Ю. В. Драгнев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Харків: ХДАДМ (XXII), 2011. – № 5. – С. 29 – 32.
  14. Жалдак М. І. Формування інформаційної культури вчителя [Текст] / М. І. Жалдак, О. А. Хомік // International Charity Foundation for History and Development of Computer Science and Technique ICFCST. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.icfcst.kiev.ua/symposium>.
  15. Жарко І. В. Міжнародний стандарт комп'ютерної грамотності ECDL в системі освіти / І. В. Жарко // Комп'ютерна грамотність вчителів з точки зору стандартів ЄС: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, (Полтава, 18 – 20 листопада 2008 р.) / М-во освіти і науки України, Полтав. ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського. –

- П.: Полтав. ін-т післядипл. педагог. освіти ім. М. В. Остроградського, 2008. – С. 28 – 29.
16. Жуковська А. Л. Комп'ютерні технології навчання як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень / А. Л. Жуковська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/1470/1/2.pdf>.
  17. Заневська Л. Г. Застосування інформаційних технологій у рекреаційно-туристській діяльності / Л. Г. Заневська: Метод. посібник для фахівців фізичного виховання. – Л.: Львівський державний університет фізичної культури, 2006. – 150 с.
  18. Кизим Н. П., Компьютерные технологии и их использование в оценке двигательных качеств спортсмена / Н. П. Кизим, А. К. Светлова, Е. В. Басенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2005. – №8. – 330 с.
  19. Коломієць А. М. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у підготовці майбутніх педагогів / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Зб. наук. пр. – Львів : ЛДУ БЖД, 2006. – С. 550 – 555.
  20. Макаренко Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... канд. наук / Макаренко Леся Леонідівна: 1300.04. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vuzlib.com/content/view/354/84/>.
  21. Машбиц Е. М. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения / Е. М. Машбиц. – М. : Педагогика, 1988. – 192 с.
  22. Новикова В. А. Информационное образовательное пространство вуза как фактор формирования информационной профессиональной культуры

- будущего специалиста : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Новикова Вера Алексеевна; [Место защиты: Рязан. гос. пед. ун-т им. С. А. Есенина]. – Рязань, 2009. – 200 с.
23. Підласий Й. П. Учитель і комп'ютер / Й. П. Підласий. – Х. : Генеза, 1988. – 234 с.
24. Раевский Р. Т. Компьютерные технологии в физическом воспитании студентов / Р. Т. Раевский // Актуальні проблеми фізичного виховання у вузі: Тези доповідей Всеукраїнської науч.-практ. конф. – Донецьк : ДДМУ, 1995. – Ч. II. – С. 144 – 145.
25. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / И. В. Роберт / – М. : Школа-Пресс, 1994. – 205 с.
26. Скалій О. В. Комп'ютеризація процесу фізичного виховання в загальноосвітній школі / О. В. Скалій, В. І. Шандригось // Актуальні проблеми валеологічної освіти в навчальних закладах України: Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 1999. – С. 129 – 133.
27. Шкребтій Ю. М. Європейська інтеграція освіти в сфері фізичної культури і спорту України / Ю. М. Шкребтій // Матеріали IX Міжнародного наукового конгресу „Олімпійський спорт і спорт для всіх”. – К. : Олімпійська література, 2005. – С. 941.
28. Якимович О. Уникайте комп'ютерних болячок. Поради для користувачів ПК / О. Якимович, В. Мангер // Тиждень. – 1999. – 22 – 28 квітня. – С. 10.

2.3. Використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності та основні засоби комп'ютерних технологій у процесі навчання майбутніх вчителів фізичної культури

Останнє десятиліття характеризується бурхливим розвитком інформаційних і телекомунікаційних технологій, їх активним впровадженням у різні сфери життя і діяльності людини. За цей період продуктивність комп'ютерів збільшилася в сотні разів, а їх вартість істотно зменшилася. Комунікаційні мережі довгий час були орієнтовані на передачу інформації цілком певного типу – голосовий (телефонні мережі), відео (мовленнєве, кабельне і супутникове телебачення). Поступово вони перетворюються на канали передачі даних, що поєднують різні комп'ютерні системи і передають абсолютно різнорідну інформацію. Глобальні телекомунікаційні мережі пов'язують комп'ютери по всьому світу, дозволяючи людям із різних країн обмінюватися інформацією у реальному проміжку часу. Підключившись до такої мережі, людина протягом декількох секунд отримує доступ до петабайтів інформації, а сучасні засоби телекомунікацій дають можливість зробити це практично з будь-якої точки планети.

Прогрес інформатики визначається не тільки розвитком апаратних засобів і програмного забезпечення. Раніше комп'ютер був інструментарієм вузького кола технічних фахівців, які використовують спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення обмеженого кола завдань. Зараз же, саме завдяки появі величезної кількості комп'ютерних програм, комп'ютер перетворився на дійсно універсальний інструмент і знайшов застосування в областях, не пов'язаних безпосередньо з інформаційними

технологіями, такими як: видавнича діяльність, медицина, індустрія розваг, торгівля, кіно, музика, живопис тощо.

Сучасні тенденції гуманізації та гуманітаризації освіти спрямовані на гармонійний розвиток людини. Дієвий вплив на виховання творчої особистості справляє фізична культура.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти мета державної політики щодо освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя [6].

Сучасний учитель фізичної культури – це високоосвічений фахівець, який володіє фундаментальними, соціально-гуманітарними, психолого-педагогічними і фаховими знаннями, вміє використовувати ці знання у своїй професійній діяльності, досконало володіє предметом, розвиває свій творчий потенціал, використовує нові технології в галузі фізичного виховання.

Державна програма „Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці” на 2006 – 2010 роки передбачає:

- оснащення навчальних закладів сучасним комп’ютерним обладнанням;
- впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у навчальний процес [30].

Сучасний навчально-виховний процес вимагає впровадження новітніх технологій. Одним із нових напрямків є робота з персональним комп’ютером та використання його можливостей у фізичному вихованні майбутніх учителів. Новітні інформаційні технології формують у майбутніх фахівців знання, вміння і навички, необхідні для раціонального використання засобів сучасних інформаційних технологій при розв’язанні навчальних завдань, зацікавлює студентів можливостями

технологічного розвитку в сфері фізичної культури, створює умови для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного студента.

В умовах скорочення обсягів видання літератури з фізичної культури майбутній учитель фізичної культури має можливість кваліфіковано набирати текст відповідно завдань шкільного уроку. Вивчення спеціальних комп'ютерних програм створює умови для оволодіння навичками правильно підбирати відповідний матеріал уроків фізичної культури.

У роботі зі студентами інституту фізичного виховання і спорту необхідним є розвиток вміння застосовувати шкільну програму з фізичної культури (особливо на перших етапах навчання). Використання матеріалу програми у навчальних аудиторіях та при самостійній домашній роботі розвиває у студента інтерес до занять фізичною культурою, навчає правильному виконанню фізичних вправ та елементів спортивних ігор, виховує навички гри в команді.

Незважаючи на певні труднощі, пов'язані з організаційними, матеріально-технічними, науково-методичними аспектами розробки і впровадження сучасних інформаційних технологій в фізкультурну освіту, вони викликають певний інтерес у низки фахівців у галузі фізичного виховання і спорту, адже тут, як і в інших областях, назріла необхідність переходу від традиційних форм підготовки, спрямованих передусім на накопичення певних знань, умінь і навичок, до використання сучасних комп'ютерних, а точніше інформаційно-комунікаційних технологій, які дозволяють значно ефективніше здійснювати збір, обробку та передачу інформації, проводити самостійну роботу і самоосвіту, якісно змінити зміст, методи та організаційні форми навчання.

Комп'ютерні технології як технічні засоби навчання розвиваються в рамках існуючого навчального процесу, тому повинні більшою чи меншою мірою бути сумісними з цим процесом, але в той же час створювані або створені комп'ютерні технології можуть активно впливати на зміни не тільки методики викладання, але і цілком на всієї технології навчального процесу. Реалізація нових видів керуючих впливів в умовах застосування комп'ютерних технологій значною мірою спрощується завдяки індивідуалізації навчання і можливостей швидкого контролю знань як за новим матеріалом, так і будь-якого раніше пройденого.

Сьогодні вже накопичено значний досвід використання сучасних ІКТ в навчальному процесі школи та виші, який висвітлено в працях Н. Апатової [1], Н. Балик [5], В. Беспалька [8], В. Волкова [9], О. Довгяло [12], М. Жалдака [13], І. Ібрагімова [15], Н. Морзе [18], Ю. Рамського [22], В. Ришковського [23], Ю. Тріуса [29] та інших.

В умовах існуючої організації навчального процесу, прийнятої за основу для його послідовного вдосконалення і підвищення якості засвоєння нового матеріалу на уроках фізичної культури, потрібно виділити критерії необхідності, можливості та доцільності використання комп'ютерних технологій.

Необхідність у комп'ютерних технологіях на уроках фізичної культури виникає в тому випадку, коли використовувані методи, способи, прийоми не забезпечують досягнення поставленої педагогічної мети за мінімально можливий час.

Можливість застосування комп'ютерних технологій з'являється в тому випадку, коли виконувані вчителем завдання можуть бути достатньою мірою формалізовані і адекватно відтворені за допомогою технічних засобів.

Принципова відмінність комп'ютерних технологій від будь-якої іншої системи навчання полягає в тому, що необхідна безумовна і достатня активність керованого суб'єкта. Учень, отримуючи інформацію з навчальної програми, вводить нову інформацію у вигляді відповідей, питань і прохань про допомогу.

Управління навчанням включає в себе два взаємозалежних процеси: організацію діяльності учня і контроль цієї діяльності. Дані процеси безперервно взаємодіють, і взаємодія ця впливає організацію діяльності. У свою чергу, організація певної діяльності вимагає особливої форми контролю і конкретного способу реєстрації цієї діяльності. Можливі поєднання цих процесів і перехід від одного до іншого [1; с. 18].

Специфіка кожного предмета різноманітна, але загальний принцип один – завдання вчителя полягає в створенні умов практичного оволодіння знаннями. Застосовуючи цей принцип на уроках фізичної культури, можна відзначити, що завдання вчителя полягає у виборі таких методів навчання, які б дозволили кожному учневі проявити свою активність, свою творчість, активізувати рухову і пізнавальну діяльність учня.

Сучасні педагогічні технології, зокрема використання нових інформаційних технологій, Internet-ресурсів, дозволяють учителю досягти максимальних результатів у вирішенні багатьох завдань.

1. Інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу за рахунок застосування засобів сучасних інформаційних технологій:

- підвищення ефективності і якості процесу навчання;
- підвищення активності пізнавальної діяльності;
- поглиблення міжпредметних зв'язків;

- збільшення обсягу потрібної інформації та оптимізація її пошуку;
  - індивідуалізація й диференціація процесу навчання.
2. Розвиток особистості учня, підготовка індивіда до комфортного життя в умовах інформаційного суспільства:

- розвиток комунікативних здібностей;
- формування вміння приймати оптимальне рішення або пропонувати варіанти вирішення складної ситуації;
- естетичне виховання за рахунок використання комп'ютерної графіки, технології мультимедіа;
- формування інформаційної культури, умінь здійснювати обробку інформації;
- формування вмінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність.

3. Робота на виконання соціального замовлення суспільства:

- підготовка інформаційно грамотної особистості;
- підготовка користувача комп'ютерними засобами;
- здійснення профорієнтаційної роботи в області фізичної культури [2; 3; 4].

Отже, одним із пріоритетних напрямків роботи вчителів фізичної культури у школі є підвищення якості освіти через використання інформаційних технологій на уроках поряд із традиційними формами навчання.

Уроки фізичної культури включають великий обсяг теоретичного матеріалу, на який виділяється мінімальна кількість годин, тому використання електронних презентацій дозволило б ефективно вирішити цю проблему. Використання на теоретичних уроках фізичної культури матеріалів у формі електронної презентації дозволило б зробити урок більш цікавим, наочним і

динамічним. Багато пояснення техніки виконання рухів, історичні документи та події, біографії спортсменів, висвітлення теоретичних питань різних напрямків не можуть бути показані учням безпосередньо. Тому необхідно використовувати різні види наочності. Сам факт проведення уроку фізичної культури в кабінеті, оснащеному комп'ютерною технікою, інтригує дітей, у них з'являється зовнішня мотивація. Із зовнішньої мотивації „зростає” інтерес до предмету.

Змінюється зміст діяльності викладача; він стає розробником нової технології навчання, що, з одного боку, підвищує його творчу активність, а з іншого – вимагає високого рівня технологічної та методичної підготовки.

Використання комп'ютерних програм на уроках фізичної культури, при підготовці до олімпіади з предмету „фізична культура” дозволяє об'єктивно оцінити теоретичні знання учнів. Тести можуть використовуватися на будь-якому етапі навчання. Комп'ютерні тексти передбачають як роботу з підказкою відповідей, так і без них, на кожне питання дається 4 варіанти відповіді. Час, що виділяється на тестування залежить від складності питань та їх кількості і обмежується проміжком у 10 – 15 хвилин. По закінченні роботи відкривається вікно результатів. У цьому вікні відображається оцінка за п'ятибальною системою. Виграє від цього не тільки вчитель, така комп'ютерна програма корисна, насамперед, учням. Комп'ютер завжди виступає незалежним експертом. У комп'ютеризованому вигляді можливий варіант самонавчання, що проходить у 2 – 4 рази швидше, ніж при традиційному колективному аналізі результатів тестування.

Таким чином, комп'ютерна підтримка дозволяє вивести сучасний урок на якісно новий рівень, підвищити статус вчителя, використовувати різні види діяльності на

уроці, ефективніше організувати контроль і облік знань учнів. За використанням інформаційних технологій майбутнє. Рано чи пізно застосування комп'ютера в навчальній діяльності стане масовим, буденним явищем [9, с. 56 – 60].

Організації і проведенню сучасного уроку фізкультури необхідно використання комп'ютерних технологій, що дозволяє успішно поєднувати не тільки фізичну, але й розумову роботу, розвивати інтелектуальні та творчі здібності школяра, розширювати загальний кругозір. Тому у листі Міністерства освіти і науки України № 1/9-304 від 17.06.2002 р. „Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах у 2002/2003 навчальному році” на виконання рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 20.12.2001 № 13/7-18 „Про стан комп'ютерної підготовки майбутніх вчителів та рівень забезпечення сучасною комп'ютерною технікою вищих педагогічних навчальних закладів I – IV рівнів акредитації” поставлено завдання при розробці навчальних планів підготовки фахівців із педагогічних спеціальностей ввести навчальну дисципліну „Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні навчальних дисциплін” [10].

У даний час виділяють такі основні підходи до інформатизації навчання:

- використання інформаційних технологій для ефективного пошуку, збереження і використання професійної інформації;
- застосування засобів інформаційних технологій у якості технічних засобів навчання;
- використання автоматизованих навчальних систем, розроблених на основі ідеї предметних віртуальних середовищ;

- проведення ефективного контролю і діагностики знань за допомогою комп'ютерних тестових програм.

Методична система комп'ютеризованого навчання шкільного навчального предмета повинна орієнтуватися на використання інформаційних технологій:

по-перше, у якості засобів підтримки традиційних форм і методів навчання;

по-друге, бути легко адаптованою (апаратно і програмно) до конкретних умов навчання, здійснення особистісно-орієнтованого підходу в навчанні;

по-третє, містити в собі підсистему підготовки і перепідготовки вчителів, орієнтовану на конкретне застосування інформаційних технологій у навчанні предмету.

Серед форм підготовки вчителів до оволодіння комп'ютеризованими методиками навчання перспективними є: семінар, комп'ютерний практикум, комп'ютерна телеконференція.

При освоєнні навчальних програм у практиці особливу увагу необхідно звертати на системність, комплексність підходу до цієї проблеми. Системний підхід передбачає врахування багатьох чинників, насамперед: вартість програмних і технічних засобів навчання, відповідність навчальних програм шкільним програмам навчальних предметів, спосіб використання навчальних програм і їх місце в освітньому процесі, поєднання навчальних програм із традиційними методами навчання, підготовленість учителів і учнів до застосування комп'ютерних програм.

У практиці інформаційними технологіями навчання називають усі технології, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (аудіо, кіно, відео).

Коли комп'ютери стали широко використовуватися в освіті, з'явився термін „нова інформаційна технологія навчання”. Взагалі кажучи, будь-яка педагогічна технологія є інформаційною, оскільки основу технологічного процесу навчання складає інформація і її рух (перетворення). На наш погляд, більш вдалим терміном для технологій навчання, що використовують комп'ютер, є комп'ютерна технологія.

Комп'ютерні технології розвивають ідеї програмованого навчання, відкривають абсолютно нові, ще не досліджені технологічні варіанти навчання, пов'язані з унікальними можливостями сучасних комп'ютерів і телекомунікацій.

На думку багатьох авторів, *комп'ютерні (нові інформаційні) технології навчання* – це процеси підготовки і передачі інформації учневі. Основним напрямом роботи сучасної школи є використання інформаційних технологій в процесі навчання. Діапазон використання комп'ютера в навчально-виховному процесі дуже великий: від тестування учнів, обліку їх особових відмінностей до гри. Комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання, тобто можливі два види напряму комп'ютеризації навчання: вивчення інформатики і також його використання при вивченні різних предметів. При цьому комп'ютер є могутнім засобом підвищення ефективності навчання [5; 11; 14; 16; 17; 19; 21; 24; 25; 26; 28; 30; 31]. Ми, вчителі, ще ніколи не мали такого могутнього засобу навчання в своїй роботі.

Акцент цілей використання комп'ютерних технологій повинен зводитись до формування умінь працювати з інформацією, розвиток комунікативних здібностей учнів, до підготовки особи „інформаційного суспільства”, до надавання дитині такого об'єму навчального матеріалу, який тільки він може засвоїти, до

формування дослідницьких навичок, умінь приймати оптимальні рішення.

Комп'ютерна технологія ґрунтується на використанні деякої формалізованої моделі змісту, яка представлена педагогічними програмними засобами, записаними в пам'ять комп'ютера, і можливостями телекомунікаційної мережі.

Головною особливістю фактологічної сторони змісту освіти є багатократне збільшення „підтримуючої інформації”, наявність комп'ютерного інформаційного середовища, що включає на сучасному рівні бази інформації, гіпертекст і мультимедіа (гіпермедіа), мікросвіти, імітаційне навчання, електронні комунікації (мережі), експертні системи.

Під базами даних розуміються технології введення, систематизації, зберігання і надання інформації з використанням комп'ютерної техніки. Бази даних можуть включати до складу інформаційного масиву різну статистичну, текстову, графічну і ілюстративну інформацію в необмеженому об'ємі з обов'язковою її формалізацією (уявленням, висновком і введенням в комп'ютер визначеної, характерної для даної системи форми – формату). Для цілого ряду інформації, що традиційно переробляється, існують стандартні формати її представлення, наприклад: бібліографія, статистичні дані, реферати, огляди та ін.

Бази даних використовуються в навчанні для оперативного надання вчителю й учню необхідної інформації, що не увійшла до підручників і посібників, як безпосередньо в дидактичному процесі, так і в режимі вільного вибору інформації самим користувачем (сервісний режим).

Бази знань є інформаційними системами, що містять обмежену кількість інформації з даної теми, яка

підлягає доповненню і має бути структурованою таким чином, що кожний її елемент містить посилання на інші логічно пов'язані з ним елементи з їх загального набору. Посилання на елементи, що не містяться в даній базі знань, не допускаються. Така організація інформації в базі знань дозволяє учню вивчати її в тій логічній послідовності, яка є найбільш зручною в даний момент, оскільки він може за своїм бажанням легко переструктурувати інформацію після ознайомлення з нею. Звичним бібліографічним аналогом бази знань є енциклопедії і словники, які містять статті із посиланнями на інші статті цього ж видання. Програмні продукти, що реалізують бази знань, відносяться до класу HIPERMEDIA (надсередовище), оскільки вони дозволяють не тільки здійснювати вільний вибір користувачем логіки ознайомлення з інформацією, але дають можливість поєднувати текстову інформацію зі звуком, відео- і кінофрагментами, мультиплікацією. Комп'ютерна техніка, здатна працювати в такому режимі, об'єднується інтегральним терміном MULTIMEDIA (багатоваріантне середовище) [31, с. 67 – 69].

Апаратні засоби multimedia, разом із базами знань дозволили створити і використати в навчальному процесі комп'ютерні імітації, мікросвіти і на їх базі – дидактичні і розвиваючі ігри, що викликають особливий інтерес у дітей.

Комп'ютерне тестування рівня освіченості школяра і діагностика параметрів його психофізичного розвитку доповнюється використанням експертних систем – підсистем, що здійснюють мережеві оцінні процедури і видаючи результати з певним ступенем точності.

Ці програмні засоби застосовуються залежно від навчальних цілей і ситуацій: в одних випадках необхідно глибше зрозуміти потреби учнів; в інших – важливий аналіз знань в наочній області; в третіх – основну роль може відігравати облік психологічних принципів навчання.

Широкі можливості представлення інформації на комп'ютері дозволяють змінювати і необмежено збагачувати зміст освіти, включаючи в нього інтегровані курси, знайомство з історією і методологією науки, з творчими лабораторіями великих людей, зі світовим рівнем науки, техніки, культури і суспільної свідомості.

Комп'ютерні засоби навчання називають інтерактивними, адже вони володіють здатністю „реагувати” на дії учня і вчителя, „вступати” з ними в діалог, що є головною особливістю методик комп'ютерного навчання.

У I і II варіантах комп'ютерних технологій вельми актуальним є питання про співвідношення комп'ютера і елементів інших технологій.

Комп'ютер може використовуватися на всіх етапах процесу навчання: при поясненні (введенні) нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі рівня навчальних досягнень. При цьому для дитини він виконує різні функції: учителя, робочого інструменту, об'єкту навчання, колективу, ігрового середовища, що співпрацює з ним.

У ролі вчителя комп'ютер представляє джерело навчальної інформації (частково або повністю замінюючи вчителя чи книгу), наочну допомогу (якісно нового рівня з можливостями мультимедіа і телекомунікацій), індивідуальний інформаційний простір, тренажер, засіб діагностики і контролю.

У функції робочого інструменту комп'ютер виступає у якості засобу підготовки текстів, їх зберігання, текстового редактору, графічного пристрою, графічного редактору, обчислювальної машини великих можливостей (із оформленням результатів у різному вигляді), засобу моделювання.

Функцію об'єкту навчання комп'ютер виконує при програмуванні, навчанні комп'ютера заданим процесам, створенні програмних продуктів, вживанні різних інформаційних середовищ.

Використання комп'ютера розширює можливості майбутнього вчителя під час підбору матеріалу до уроку і форм навчальної роботи, робить заняття яскравими та цікавими, інформаційно та емоційно насиченими.

Традиційний метод навчання частіше за все є уроком, де вчитель намагається передати одночасно всьому класу суму знань, визначену програмою. За браком часу недостатньо уваги приділяється самостійній роботі, а тим більше індивідуальній роботі з кожним учнем. Контроль знань недосконалий, зазвичай це усне опитування чи фронтальні письмові роботи, а критерієм служить оцінка. В таких умовах важко зацікавити учнів, мають місце елементи примушення, коли тільки оцінка в журналі і страх перед сімейним скандалом або честолюбство примушує багатьох учнів „зубрити” нецікавий або незрозумілий параграф підручника.

Серед найістотніших недоліків традиційного методу навчання можна виділити наступні:

- у традиційному навчанні, що історично склалося і закріпилося, не існує чітких критеріїв оцінки особистості людини, зокрема, його знань;
- у класичному процесі навчання відсутній якісний зворотній зв'язок, вчитель позбавлений можливості відразу ж дізнатись якість засвоєння учнем навчального матеріалу;
- неможливість індивідуалізувати темп навчального процесу змушує вести навчання орієнтовно на „середнього” учня, від цього страждають і більш слабкі і більш здатні;

- робочий час викладача використовується нерационально, неефективно;
- результати навчання знаходяться у прямій залежності від педагога, кваліфікація якого не завжди найвища і не може завжди бути такою.

Інформаційна оснащеність, масштаби і ефективність використання засобів обчислювальної техніки у наш час увійшли до числа найважливіших показників рівня науково – технічного прогресу. Інформатизація освіти має випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, адже саме тут закладаються соціальні, психологічні, загальнокультурні, а також – що особливо важливо для економіки – професійні передумови інформатизації всього суспільства. Інформатизація освіти створює передумови для широкого впровадження в практику психолого-педагогічних розробок, що забезпечують перехід від механічного засвоєння фактологічних знань до оволодіння умінням самостійно набувати нових знань; забезпечує залучення до сучасних методів роботи з інформацією, інтелектуалізацію навчальної діяльності.

Інформаційні технології навчання орієнтовані на індивідуалізацію навчання в умовах колективної діяльності в рамках єдиного навчально-виховного процесу. Якщо ж говорити про основні функції комп'ютера в освітньому процесі, то він виступає об'єктом вивчення і засобом навчання. Кожній із цих функцій відповідає свій напрям комп'ютеризації навчання.

Перший із них припускає засвоєння знань, умінь і навичок, які дозволяють успішно використовувати комп'ютер при вирішенні різноманітних завдань або, іншими словами, оволодіння комп'ютерною грамотністю.

Другий напрям бачить у комп'ютері перш за все могутній засіб навчання, який здатен значно підвищити його ефективність.

Зазначені два напрями і складають основу комп'ютеризації навчання.

Здійснення соціальних і економічних реформ зробило необхідним і можливим побудову в Україні інформаційного суспільства, що ставить перед системою освіти завдання формування інформаційної культури у всіх громадян країни і робить інформатизацію галузі одним із найважливіших напрямів реформування освіти.

Для реалізації процесу інформатизації освіти необхідна підготовка фахівців – користувачів конкретного прикладного програмного забезпечення, що використовується в навчальному процесі й управлінні освітою.

Упровадження інформаційних технологій в освітній процес здійснюється перш за все через комп'ютерно-орієнтований урок, а потім через навчальну комп'ютерну програму.

Однією з характерних особливостей сучасних комп'ютерних систем є уніфікація подання інформації. Система може обробляти будь-які дані, представлені в цифровому вигляді – аудіоінформацію, графіку, текст, цифрові дані. Проблема зберігання великих обсягів даних вирішується за допомогою спеціалізованих комп'ютерних систем.

Інформатизація професійної фізкультурної освіти висуває нові вимоги до професійних якостей і рівня підготовки фахівців. Оволодіння сучасними інформаційними технологіями стає одним з основних компонентів професійної підготовки будь-якого фахівця, у тому числі і в області фізичної культури і спорту, що вимагає розробки і впровадження до навчального процесу

вищої фізкультурної освіти, професійно орієнтованих програм і курсів, спрямованих на оволодіння основами необхідних знань і накопичення особистого досвіду їх використання у своїй професійній діяльності.

Комп'ютерні технології, як частина інформаційних технологій, дозволяють сформувати принципово новий стиль роботи, що дозволяє більш ефективно розкривати творчі можливості та інтелектуальний потенціал людини. Застосування комп'ютерних програм в освітньому процесі сприяє розвитку теоретичної і практичної думки учня. У цьому зв'язку є певний науковий інтерес питання розвитку теорії і практики використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі.

Використання комп'ютерних технологій у навчанні – різновид процесу управління пізнавальною діяльністю.

Перш за все на, думку багатьох науковців [10; 14; 19; 20; 26; 29], в основу навчального процесу, організованого з використанням комп'ютерних технологій, повинні бути покладені загально визнані дидактичні принципи навчання:

Принцип науковості. Передбачається формування вмінь та навичок наукового пошуку, ознайомлення з сучасними методами пізнання. Відтворення навчального матеріалу повинно відбуватись на основі моделей, адекватних науковому знанню і одночасно доступних для розуміння учнями.

Принцип наочності. Сучасне розуміння принципу наочності передбачає не тільки споглядання явищ, моделей явищ, які є об'єктами вивчення, а й здійснюють взаємодію із цими об'єктами, вони не є пасивними спостерігачами досліджуваних процесів і явищ, оскільки активно впливають на їх перебіг, при цьому навчально-пізнавальна діяльність набуває дослідницького, творчого характеру.

Принцип систематичності та послідовності. В об'єктах або явищах, моделі яких відтворюються за допомогою програмних засобів, повинні бути виділені основні структурні елементи і суттєві зв'язки між ними, що дозволить уявити ці об'єкти чи явища як цілісні утворення.

Принцип активного залучення учнів до навчального процесу. Активність навчальної діяльності, як правило, визначається усвідомленістю цілей навчання (ближніх і віддалених), тому під час розробки і використання нових інформаційних технологій до структури навчальної комп'ютерної програми слід уводити орієнтувальний компонент діяльності, який має поєднувати два види знань. А саме, знання мети діяльності, її предмета, засобів та основних етапів здійснення дій та знань, необхідних для успішної роботи з програмою: означення понять, теореми, законів, формули, правила, довідково-інформаційних даних.

Принцип індивідуалізації, індивідуального підходу у навчанні. Під час створення і добору комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, із застосуванням яких реалізується принцип індивідуалізації навчання, мають бути враховані напрямки та рівні індивідуалізації. Зокрема, під час добору методики подання та перевірки засвоєння предметних знань і вмінь учнів необхідно врахувати мотиваційні аспекти, індивідуально-особистісні, психофізіологічні особливості кожного учня. Важливим є також забезпечення визначення і наступного врахування індивідуального початкового рівня, тобто визначення обсягу та глибини засвоєння опорних знань, сформованості відповідних умінь, стійкості навичок.

Принцип доступності. Доступність визначається можливістю досягнення мети навчання як взагалі, так і на певному його етапі. Комп'ютерні засоби навчання повинні

створюватись на основі предметного змісту і сучасних досягнень педагогічної науки, відповідно до програм навчальних курсів та з урахуванням вікових особливостей суб'єктів навчання; задовольняти психолого-педагогічні, дидактичні вимоги; супроводжуватись докладним методичним забезпеченням; легко адаптуватись до різноманітних конфігурацій обчислювальної техніки; мають відповідати вимогам педагогічної доцільності та виправданості їх застосування, які полягають у тому, що програмний засіб слід наповнювати таким змістом, який найбільш ефективно може бути засвоєний тільки за допомогою комп'ютера, і використовувати тільки тоді, коли це дає незаперечний педагогічний ефект.

На думку сучасних педагогів Б. Ашмаріна [4], С. Батишева [7], Б. Шияна [27], при підготовці вчителів фізичної культури вищій навчальний заклад має орієнтувати студентів у сучасному суспільстві, формувати здатність швидко реагувати на вимоги часу, підвищувати продуктивність праці та конкурентоздатність на ринку праці, формувати готовність удосконалюватися відповідно до змін, які постійно відбуваються в сучасному інформаційному суспільстві та в системі освіти.

Проблема використання наочності в навчальному процесі була предметом дослідження багатьох педагогів минулого й сучасності. Першим принцип наочності сформулював та розкритв Я. А. Каменський у „Великій дидактиці”: „Все, что только возможно, представляют для восприятия чувствами: видимое для восприятия – зрением, запахи – обонянием, надлежащее вкусу – вкусом, доступное осязанию – путем осязания. Если какие-либо предметы сразу можно воспринимать несколькими чувствами, пусть они сразу схватываются несколькими чувствами”. У подальшому принцип наочності був розвинений К. Ушинським. Він убачав у ній одну з умов,

що забезпечує отримання учнями повноцінних знань, розвиває їх логічне мислення. Вивченням засобів наочності у наш час активно займалися Ш. Амонашвілі, С. Лисенкова, В. Шаталов та ін. Вчені ототожнювали наочність із чуттєвістю предметів та явищ. При цьому вони посилалися на психічну природу людини. Принцип наочності залишається одним із головних принципів дидактики й сьогодні. Його реалізація в умовах сучасної освіти значно спрощується завдяки використанню технічних засобів навчання та комп'ютерних технологій. Проблемі підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних і комп'ютерних технологій присвячено роботи таких науковців: А. Ашеров, А. Верлань, Ю. Горошко, В. Клочко, В. Лапінський, Ю. Машбиць, Н. Морзе, С. Раков, Ю. Рамський, В. Руденко, С. Семеріков, І. Теплицький, Ю. Тріус. Дослідниками зазначається, що інформаційні технології відіграють важливу роль у фундаменталізації знань, різносторонньому й глибокому вивченні відповідної предметної галузі, формуванні знань, необхідних для обґрунтованого пояснення відповідних зв'язків досліджуваних процесів і явищ, пізнанні законів реальної дійсності.

Загальний аналіз сутності цього поняття, характеристику компетентностей в освітніх системах зарубіжних країн здійснили О. Овчарук, О. Пометун, О. Локшина, О. Савченко, І. Єрмаков. Як зауважують Г. Балл та П. Перепелиця, в межах своєї компетенції особистість може бути компетентною або некомпетентною в певних питаннях, тобто мати компетентність (компетентності) у певній галузі діяльності [29].

Вищезазначене наштовхнуло нас на дослідження компетентностей, внаслідок чого було інтегровано блоки ключових компетентностей вчителя фізичної культури, які,

на нашу думку, сприяють застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій навчання у професійній діяльності.

1. Теоретичні (система знань комп'ютерних технологій, принципи, методи та форми їх впровадження в професійну діяльність, тощо).

2. Практичні (сукупність умінь використання засобів комп'ютерних технологій).

Сформована компетентність не завжди є свідченням формування готовності – працюючи з різними групами та окремими студентами, викладачу потрібно передбачати перспективи розвитку їхньої мотивації. Для ефективності навчальної діяльності вагомим є формування мотивації, яка зумовлюється інтелектуальною ініціативою та пізнавальними інтересами. Процес розвитку позитивної мотивації навчання, за твердженнями вчених – це процес, який сприяє трансформації спонукань студентів до зрілої мотиваційної сфери з домінуванням мотивів, що характеризують зміст позитивної мотивації навчання.

Методика забезпечення розвитку позитивної мотивації навчання вбачається системою та наслідком послідовної взаємодії викладача та студента, яка поєднує сукупність методів і прийомів розвитку позитивної мотивації до навчання і характер взаємодії викладача та студента, передбачає реалізацію підходів організаційного, навчально-виховного характеру. Тому практична діяльність викладачів комп'ютерних технологій, спрямована на формування мотиваційної складової компетентності, має ґрунтуватись на міжпредметних зв'язках, орієнтації на роботу в команді, індивідуалізації, проектно-орієнтованій діяльності.

У процесі розробки моделі формування готовності майбутніх вчителів фізичної культури до застосування ІКТ, можна виокремити певні етапи.

1. Детальне дослідження, аналіз та обговорення проблеми комунікативних компетентностей майбутнього вчителя фізичної культури.
2. Планування організаційно-методичних заходів, спрямованих на близьку та далеку перспективи, особистісну мотивацію студентів.
3. Впровадження комунікативних компетентностей у зміст навчання комп'ютерним технологіям майбутніх вчителів.
4. Оцінювання готовності майбутніх вчителів до застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання.

У навчально-виховному процесі для забезпечення постійного підвищення інформатиційно-комунікативної компетентності вбачається необхідним створення умов формування особистісної мотивації, активної позиції студентів у навчально-виховному процесі.

Швидкий розвиток комп'ютерних технологій, які вже є частиною нашого життя, ставить перед освітою завдання щодо опанування та володіння такими сучасними засобами та технологіями як у процесі навчання, так і в подальшому житті.

Відповідна підготовка учнів до життя у сучасному суспільстві може здійснюватися завдяки своєчасному інтегруванню та підтримці розвитку комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес школи. Рівень цифрової грамотності учня багато в чому залежить від рівня володіння комп'ютерними технологіями вчителем. Проблема навчання та використання комп'ютерних технологій як учнем, так і вчителем є не тільки в Україні, але й у школах зарубіжжя.

Говорячи про *формування фахових знань щодо застосування комп'ютерних технологій навчання у процесі навчання майбутніх вчителів фізичної культури,*

нам би хотілось зауважити, що урок повинен проводити вчитель-предметник, оскільки він володіє методикою викладання, знає наочний матеріал і вікові особливості дітей. Комп'ютерні завдання мають бути складені відповідно до змісту навчального предмету і методики його викладання, розвиваючи, активізуючи розумову діяльність і формуючи навчальну діяльність учнів.

До переваг комп'ютерної підтримки як одного з видів використання нових інформаційних технологій у навчанні майбутніх вчителів фізичної культури можна віднести:

- конструювання комп'ютерного матеріалу для конкретного уроку;
- розробка наявних програмних засобів та їх поєднання;
- можливість адаптації до умов і потреб конкретного навчального закладу;
- активізація діяльності учнів.

Комп'ютерна підтримка повинна бути одним із компонентів навчального процесу і застосовуватися там, де це доцільно.

При розробці комп'ютерної підтримки предмету „Фізична культура” необхідно визначити:

- які теми доцільно „підтримувати” комп'ютерними завданнями, і для вирішення яких дидактичних завдань;
- які програмні засоби доцільно використовувати для створення і виконання комп'ютерних завдань;
- які попередні вміння роботи на комп'ютері мають бути сформованими в учнів;
- які уроки доцільно робити комп'ютерними;
- як організувати комп'ютерні заняття.

Можна виділити наступні етапи розробки комп'ютерної підтримки: вибір навчального предмету або

конкретного його розділу і навчальної програми аналіз змісту, що відноситься до вибраного фрагменту навчальної діяльності, і методики його викладання з метою обґрунтування необхідності проведення комп'ютерних уроків.

Уроки з використанням комп'ютера проводяться разом із звичайними заняттями, на яких є можливим і доцільним використання комп'ютерів для вирішення приватних завдань уроку, щоб учні глибше зрозуміли тему уроку і творчо проявили себе.

Комп'ютер значно розширив можливості викладення навчальної інформації. Використання кольору, графіки, звуку, сучасних засобів відеотехніки дозволяє моделювати різні ситуації і середовища. Комп'ютер дозволяє посилити мотивацію учня. Не тільки новизна роботи з комп'ютером, яка сама по собі сприяє підвищенню інтересу до навчання, але і можливість регулювати викладення освітніх задач за ступенем складності, заохочення до правильних рішень позитивно позначається на мотивації учнів.

Крім того, комп'ютер дозволяє повністю усунути одну з найважливіших причин негативного відношення до навчання – відсутність успіху. Це зумовлено нерозумінням, значними пропусками знань. Працюючи на комп'ютері, учень отримує можливість довести рішення задачі до кінця, спираючись на необхідну допомогу. Одним із джерел мотивації є зацікавленість. Можливості комп'ютера тут невичерпні, і дуже важливо, щоб ця цікавість не стала превалюючим чинником, щоб вона не затуляла навчальних цілей.

Коли мова заходить про використання комп'ютера в діяльності вчителя-предметника, виникає відразу декілька питань:

- доцільність використання комп'ютера;

- різні підходи до організації уроків із використанням комп'ютера;
  - засоби для використання на уроках;
Кожне з цих питань обговоримо окремо.
1. Доцільність використання комп'ютера. Рішення про використання техніки на будь-якому уроці кожний вчитель приймає сам. Із яких міркувань він робить такий висновок?: комп'ютер застосовується там, де є можливість автоматизувати діяльність і заощадити час для обробки результатів (всілякі контролюючі, тестуючі програми); комп'ютер застосовується для навчання, використання різноманітних навчальних програм, до вибору яких треба підходити дуже відповідально, адже не всі сучасні програмні продукти мають хороші рекомендації; в Internet постійно публікуються рейтинги освітніх ресурсів, відгуки тих, хто користувався тими або іншими програмними засобами; комп'ютер застосовується для демонстрації наочності. Отже, застосовувати чи ні навчальні програми, якими саме користуватись, вирішує сам вчитель. Який обсяг використовувати, вчитель вирішує відповідно до санітарних норм.
  2. Виходячи з доцільності формуються підходи до організації уроків із використанням інформаційних технологій. Використовується один комп'ютер як правило для демонстрації при поясненні нового матеріалу, показу моделей, досліджень, які небезпечно проводити в реальному житті. Чому тут доречно застосовувати комп'ютер? Річ у тому, що більшість демонстраційних посібників виробляється зараз на компакт-дисках, а відеомагнітофони такого роду коштують достатньо дорого. Тому тут доречно використовувати комп'ютер і відеопроєктор. Одразу виникає питання про створення в освітній

установі мультимедійного класу, в якому проводяться уроки вчителів-предметників, де розташовується комп'ютер і відео проектор. Заняття у комп'ютерному класі проводяться з метою контролю знань учнів, адже за короткий проміжок часу можна перевірити велику кількість учнів. Також комп'ютерні класи використовуються навчання учнів і, звичайно ж, на уроках інформатики.

3. Засоби для використання на уроках: використання готових мультимедійних програм; створення власних розробок за допомогою стандартного програмного забезпечення; знову ж таки до створення цих засобів треба підходити дуже відповідально, адже до програм такого роду ставляться певні вимоги.

Отже, комп'ютер може застосовуватися на наступних етапах уроку і навчального процесу в цілому:

- 1) етап пояснення нового матеріалу;
- 2) етап первинного закріплення матеріалу;
- 3) етап контролю і перевірки знань.

Умовно уроки з використанням комп'ютера можна розділити на декілька груп: „урок-презентація”, „урок-дослідження”, „віртуальні екскурсії”, проектні дослідження, тестування. Необхідно представити деякі типи уроків, які широко використовуються в навчальному процесі.

Вчитель у програмі PowerPoint створює презентацію свого уроку. Тема уроку представлена на слайдах, в яких стисло висловлені ключові моменти питання, що розглядається. Це дає можливість учням протягом лекції вчителя сконцентрувати на них увагу. Лекція вчителя супроводжується відеорядом, який може бути представлений анімацією, малюнками,

відеоматеріалами, фотографіями, необхідними картами і схемами .

Цікавими є уроки, на яких діти самостійно ведуть пошук, відбирають матеріал за завданням вчителя. На цих уроках використовуються ресурси Internet, МЕДІАТЕКИ.

Сучасний учень повинен не тільки використовувати існуючі інформаційні ресурси, але і навчитися створювати власні проекти. Учні мають навчитися самостійно представляти, структурувати і виражати свої знання. Проект комп'ютерного уроку, який учні повинні підготувати самі, дозволяє закріпити і поглибити знання, підвищити рівень оволодіння уміннями і навиками, головною з яких буде здатність повернути і організувати докладну інформацію (дослідницький метод роботи), а також здатність критично осмислити інформацію (аналітичний метод роботи), відпрацювати мовні навички.

Необхідно розподілити тестові завдання за дисциплінами і темами дисциплін: при створенні нової групи питань здійснюється ієрархічне угруповання питань по дисципліні, розділу, темі.

Завдання можуть бути різних типів: питання з декількома варіантами відповідей; питання, відповіді на які повинні вводитися текстом із клавіатури; питання, для відповіді на які потрібно встановити відповідність між елементами двох або трьох списків; питання, де як відповідь потрібно вказати правильну послідовність елементів в пропонованому списку.

Комп'ютер дозволяє якісно змінити контроль за діяльністю учнів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом. Комп'ютер дозволяє перевірити всі відповіді, а у багатьох випадках він не тільки фіксує помилку, але досить точно визначає її характер, що допомагає вчасно усунути причину.

Використання комп'ютерної техніки робить урок привабливим і по-справжньому сучасним, відбувається індивідуалізація навчання, контроль і підведення підсумків проходять об'єктивно і своєчасно.

Таким чином, головною метою вчителя на уроці є створення сприятливих умов для активного розвитку пізнавальної діяльності, успіх якої значною мірою залежить від різноманітності пізнавального простору.

Ми, в свою чергу, представляємо орієнтовну структуру уроку з використанням інформаційних технологій:

Урок пояснення нового матеріалу

- актуалізація знань;
- пояснення нового матеріалу з демонстрацією на комп'ютері (використовується один комп'ютер і компакт-диск);
- первинне закріплення;
- підведення підсумків.

Урок контролю і перевірки знань

- творча робота (індивідуально або по групах) – написання замітки на задану тему, обговорення проблеми, аналіз джерел, документів – 20 – 25 хв.;
- комп'ютерне тестування (використовується комп'ютерний клас) – 10 хв.;
- Підведення підсумків.
- У тому випадку, якщо клас великий за кількістю учнів, його ділять на підгрупи і схеми уроку така:
- перша група – творча робота, друга група – тестування – 15 хв.;
- друга група – творча робота, перша група – тестування – 15 хв.;
- підведення підсумків, захист розробленого проекту (один учень) – 10 хв.

Урок повторення пройденого матеріалу

- актуалізація знань;
- творчі лабораторії (парами або групами) пошук інформації на компакт-диску або в Internet на задані теми (використовується комп'ютерний клас);
- розповідь про знайдену інформацію з демонстрацією на комп'ютері (використовується один комп'ютер і відеопроєктор);
- підведення підсумків.

Методика проведення уроків фізичної культури в комп'ютерному класі полягає в наступному.

1. Урок засвоєння нових знань. Під час проведення уроків цього типу в комп'ютерному класі учні розподіляються на три групи. Урок має таку структуру: актуалізація й корекція опорних знань учнів перевіряються за допомогою комп'ютера (перша група), інші працюють з учителем за запитаннями, картками (5 – 7 хвилин). Вивчення учнями матеріалу: група учнів із високим рівнем підготовки вивчає матеріал за комп'ютером, інші слухають пояснення вчителя чи працюють над поставленою проблемою за підручником (10 хв.). Систематизація знань: учні з високим рівнем підготовки виконують завдання самостійно за підручником; слабші учні працюють з учителем; третя група перевіряє рівень засвоєння матеріалу за допомогою комп'ютера (15 хв.). Підсумок уроку і домашнє завдання.

2. Комбінований урок. Методика проведення комбінованого уроку з використанням комп'ютерів дає можливість використовувати їх на будь-якому етапі. Учням оголошується тема, яка буде розглядатися на уроці, але підкреслюється, що для її вивчення необхідно перевірити засвоєння попереднього матеріалу. Частина учнів працює на комп'ютері над завданнями, інші – з учителем, причому форми роботи можуть бути різними

(фронтальна бесіда, самостійна робота, диктант, перфокарти тощо).

Учитель переходить до наступного етапу уроку – пояснення нового матеріалу. Певна група учнів вивчає новий матеріал самостійно за комп'ютером, а решта працюють з учителем. Опрацювавши новий матеріал, учитель і учні переходять до закріплення вивченого. Одна з груп учнів виконує диференційовані завдання, що складені за новим, щойно вивченим матеріалом, працюючи самостійно на комп'ютері, інші учні класу працюють з учителем або самостійно. У кінці уроку підводиться підсумок, визначається домашнє завдання. Для ефективного проведення комбінованого уроку в комп'ютерному класі потрібно поділити учнів на три групи, які будуть по черзі працювати на комп'ютерах. Поділ класу на групи проводиться диференційовано.

3. Урок узагальнення й систематизації знань.

Виділяються такі складові:

1. Постановка мети уроку й мотивація навчальної діяльності учнів – 3 хв.
2. Відтворення та корекція опорних знань – 6 хв.
3. Повторення й аналіз основних фактів, подій і явищ – 6 хв.
4. Узагальнення та систематизація понять, засвоєння системи знань та їх застосування для пояснення нових фактів і виконання практичних завдань – 20 хв.

Клас ділиться на групи:

- а) перша група працює на комп'ютерах 5 – 7 хв.;
- б) друга група дітей самостійно працює з картками 5 – 7 хв. (завдання творчого характеру на розвиток логічного мислення). Після виконання поставлених завдань учні міняються місцями;

- в) третя група учнів працює з учителем, виконує завдання творчого характеру.

Перша група після виконання завдань на комп'ютерах працює разом з учителем або отримує індивідуальне завдання. Учитель ставить проблемні запитання, на які учні дають відповіді.

4. Підведення підсумку уроку – 10 хв.

Реалізація можливостей усіх засобів навчання, що функціонують на базі інформаційних технологій у сучасній педагогіці здійснюється різними шляхами: навчальні програмні засоби, методичне призначення яких повідомлення певної кількості знань, формування навичок та умінь навчальної та практичної діяльності, а також забезпечення необхідного рівня засвоєння, що встановлюється зворотнім зв'язком; програми, призначені для контролю (самоконтролю) рівня оволодіння навчальним матеріалом; інформаційно-пошукові системи, інформаційно-довідкові програмні засоби для формування навичок і умінь із систематизації інформації; імітаційні програмні засоби, що являють собою певний аспект реальності для вивчення його основних характеристик; моделюючі програмні засоби, які призначені для створення моделі об'єкта, явища, процесу або ситуації; демонстраційні програмні засоби, які забезпечують наочне представлення навчального матеріалу; навчально-ігрові програмні засоби, призначені для „програвання” навчальних ситуацій (наприклад, із метою формування умінь приймати оптимальне рішення або відпрацювання оптимальної стратегії дій).

До переваг роботи з навчальними програмами слід віднести:

- діалог із програмою має характер навчальної гри, що у більшій частині учнів підвищує мотивацію до навчальної діяльності;

- збільшення кількості тренувальних завдань за одиницю часу;
- скорочення часу, необхідного для відпрацювання важливих технічних навичок в учнів;
- полегшення визначення рівневої диференціації навчання;
- учень стає суб'єктом навчання, адже програма вимагає від нього активного керування;
- виникає можливість моделювання процесів;
- з'являється можливість забезпечити урок матеріалами з віддалених джерел, користуючись засобами телекомунікацій.

З огляду на це, ми б хотіли зробити такі висновки:

По-перше, комп'ютерні технології як технічні засоби навчання розвиваються і удосконалюються в рамках існуючого процесу навчання, тому повинні бути сумісні з цим процесом із точки зору керуючих впливів.

Сучасна система освіти має бути спрямована на формування високоосвіченої, інтелектуально розвиненої особистості з цілісним поданням картини світу, з розумінням глибини зв'язків явищ і процесів, що представляють цю картину. Новий етап розвитку комп'ютерної техніки і її застосування в навчальному процесі характеризується широким використанням сучасних комп'ютерних технологій при створенні навчальних програм.

Новий час вимагає нових підходів в освіті, нових технологій, у тому числі і комп'ютерних. Дійсно, використання комп'ютерних технологій на уроках фізичної культури надасть можливість впливати на три канали сприйняття людини: візуальний, аудіальний, кінестетичний, а значить, сприяє ефективному засвоєнню навчального матеріалу. Збільшується обсяг матеріалу за рахунок економії часу. Розширюються можливості

застосування диференційованого підходу в навчанні, здійснюються між предметні зв'язки. Але, мабуть, найголовніша перевага їх використання на уроках – підвищення мотивації навчання, створення позитивного настрою, активізація самостійної діяльності учнів.

Стосовно практичного використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі це означає ретельно відпрацьовану мотивацію навчання не тільки „примусового характеру” (оцінки), але і особистої зацікавленості і задоволення навчальним процесом, оцінку за кінцевим результатом, широку свободу вибору, індивідуальний підхід до учня і його адаптацію в процесі навчання. При розробці теорії управління пізнавальної діяльністю з допомогою комп'ютерних технологій не можна ставити на спрощену точку зору, вважаючи, що технічний засіб саме управляє складними психологічними процесами, одним із яких є навчання людини. Комп'ютерні технології – лише засіб і посередник між викладачем і студентом, а управління пізнавальною діяльністю відбувається тільки в межах моделі, обраної викладачем на етапах становлення навчального курсу та проведення занять. Принципова відмінність комп'ютерних технологій від будь-якої іншої системи навчання полягає в тому, що необхідна безумовна і достатня активність керованого суб'єкта. Студент, отримуючи інформацію з навчальної програми, вводить нову інформацію у вигляді відповідей, питань і прохань про допомогу.

Безумовно, комп'ютер не замінить вчителя або підручник, тому він розрахований на використання в комплексі з іншими наявними методичними засобами. Природно, що використання сучасної техніки на кожному уроці нереально, та це й не потрібно. Уміле використання комп'ютерних технологій на уроках фізичної культури не тільки підвищує їх ефективність, але, в першу чергу,

сприяє підвищенню пізнавальних потреб учнів. Кожен учитель у змозі розпланувати свої уроки таким чином, щоб використання комп'ютерної підтримки було найбільш продуктивним, доречним і цікавим для учнів.

Методично виправдане використання комп'ютерних технологій в поєднанні з традиційними формами організації навчальної діяльності дозволяє розвивати пізнавальні навички дослідницької діяльності, творчі здібності, сформувати вміння працювати з інформацією, розвивати комунікативні здібності, створити сприятливий психологічний клімат.

Отже, ми вважаємо, що формуванню фахових знань щодо застосування комп'ютерних технологій у процесі навчання майбутніх вчителів фізичної культури надаються великі можливості використання комп'ютерних технологій у майбутній професійній діяльності. Залежно від мети уроку комп'ютер можна використовувати на всіх етапах навчання: при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі знань, умінь, навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апатова Н. Влияние информационных технологий на содержание и методы обучения в СЗШ: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Н. Апатова. – К., 1999. – 342 с.
2. Апатова Н. Информационные технологии в школьном образовании / Н. Апатова. – М.: ИОШ РАО, 1994. – С. 48.
3. Ашанин В. Информационные технологии тестирования индивидуальных когнитивных способностей студентов спортивных специализаций / Ашанин В., Филенко Л. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – 2008. – №3. – С. 3 – 8.

4. Ашмарин Б. А. Теория и методика физического воспитания / Ашмарин Б. // Пособие для учителя. – М.: Академия, 2001. – 287 с.
5. Балик Н., Технології Веб 2.0 в освіті. Навчальний посібник / Балик Н., Шмигер Г. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 128 с.
6. Бальсевич В. Концепция физического воспитания детей и молодежи: матер. Между нар. конгресса „Физическая культура, спорт и здоровье нации” / В. К. Бальсевич // СПб. 1996. – С. 25 – 33.
7. Батышев С. Я. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям. – 2-е изд., перераб. и доп. / С. Я. Батышев. – М.: Ассоциация „Профессиональное образование”, 1999. – 904 с.
8. Беспалько В. Программированное обучение. Дидактические основы / В. Беспалько. – М. : Высш. шк., 1970. – 351 с.
9. Волков В. Компьютерные технологии в физкультуре, оздоровительной деятельности и образовательном процессе // Теор. и пр. физ. культ., 2001. – № 4. – С. 60 – 63; № 5. – С. 56 – 61.
10. Волкова Т. Програма курсу „Комп’ютерні технології управління проектами” для студентів за спеціальністю 7.010104. „Професійне навчання. Комп’ютерні технології в управлінні та навчанні” / Т. Волкова. – Бердянськ : БДПУ, 2007. – 44 с.
11. Гевал П. Інформаційні технології в навчальному процесі / П. Гевал // Завуч. – 2002. – № 1.
12. Довгяло А. Диалоговые системы: Современное состояние и перспективы развития / А. Довгяло, В. Броновицкий. – Киев : Наук. думка, 1987. – 248 с.
13. Жалдак М. Основы інформатики та обчислювальної техніки: Програма для середніх закладів освіти /

- Жалдак М., Морзе Н., Науменко Г. // Головне управління загальної середньої освіти. – К. : Перун, 1996. – 24 с.
14. Зайцев В., Крамской С. Теория и практика в алгоритме научных исследований по физической культуре и спорту: Монография. – Белгород: Изд-во БГТУ. 2008. – 202 с.
  15. Ибрагимов И. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / И. Ибрагимов – М. : Академия, 2005. – 336 с.
  16. Лях В. Ориентиры перестройки физического воспитания в общеобразовательной школе // Теория и практика физической культуры, 1990, №9 – С. 14.
  17. Мадзігон В. Педагогічні аспекти створення і використання електронних засобів навчання / В. Мадзігон, В. Лапінський, Ю. Дорошенко // Проблеми сучасного підручника: Зб. наук. праць / Редкол. – К.: Педагогічна думка, 2003. – Вип. 4. – С. 70 – 81.
  18. Морзе Н. Програмно-методичний комплекс із навчальної дисципліни „Основи роботи з персональним комп’ютером” / Морзе Н. // Академія праці та соціальних відносин. Кафедра основ інформатики та обчислювальної техніки. – К., 1996. – 148 с.
  19. Наумова Н. Динамика показателей физической подготовленности студентов под влиянием занятий различной направленности на основе компьютерных технологий / Наумова Н. // Физическое воспитание студентов творческих специальностей: Сб. науч. тр. под ред. Ермакова С. С. – Харьков: ХГАДИ (ХХПИ), 2002. – №1. – С. 79 – 88.

20. Останець В. Погляд на майбутнє шкільної інформатики / В. С. Останець // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2006. – №7. – С. 22 – 26.
21. Петров П. Современные информационные технологии в подготовке специалистов по физической культуре и спорту (возможности, проблемы, перспективы) / Петров П. // Теория и практика физической культуры – №10, – 1999, С. 6 – 9.
22. Рамський Ю. Формування інформаційної культури особи – пріоритетне завдання сучасної освітньої діяльності / Ю. Рамський // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія №2. – Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Збірник наукових праць – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – № 1 (8). – С. 19 – 42.
23. Ришковський В. Інноваційні методики як засіб розвитку систем фізичного виховання // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2001. – № 4. – С. 53 – 56.
24. Роберт И. Современные ИТ технологии в образовании: дидактические проблемы, перспективы использования / И. Роберт. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 178 с.
25. Сергиенко К. К вопросу исследования информационных технологий в практике физического воспитания школьников. / К. Сергиенко, З. Насралла // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – №7 – С. 106 – 109.
26. Смолянникова О. Мультимедиа в образовании. Теоретические основы и методика использования / О. Смолянникова. – Красноярск.: Изд. КрасГУ, 2002. – 201 с.
27. Теория и методика физического воспитания: Учебное пособие для студентов педагогических институтов и

- пед. уч-щ по спец. 2115 „Нач. воен. подготовка и физ. Воспитание” и 1910 „Физ. Культура” / Б. М. Шиян, Б. А. Ашмарин, Б. Н. Минаев и др.: Под ред. Б. М. Шияна. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.
28. Традиції фізичної культури України: збірник наукових статей / За ред. С. В. Кириленко, В. А. Старкова, А. В. Цьося. – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.
29. Триус Ю. Підхід до створення педагогічних програмних засобів навчання / Триус Ю., Нечаєнко Г. // Науково-педагогічні проблеми підготовки вчителя у вузі. – Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції. – К.: КДПІ, 1991. – С. 170 – 171.
30. Філенко Л. Інформатизація навчального процесу вищих навчальних закладів фізичної культури з урахуванням когнітивних якостей студентів. Дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту. – Х., 2006. – 202 с.
31. Хрипко Л. Оптимізація процесу фізичного виховання в аграрних вищих навчальних закладах України з використанням комп'ютерних технологій: Дис ... канд. наук з фіз. вихов. і спорту, 24.00.02 / Національний аграрний ун-тет. – Л., 2003. – 225 с.

ЗАКЛЮЧЕННЯ

XXI століття характеризується перебудовами, модернізаціями, а також впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій у вищу освіту. Відмінне та вчасне володіння необхідною інформацією стає головним чинником розвитку інформаційного суспільства та вищої фізкультурної освіти. Зараз у всьому світі величезна увага приділяється інформатизації навчального процесу, де на пріоритетне місце стає підключення до глобальної мережі Internet.

Дослідивши стан та перспективи інформатизації вищої фізкультурної освіти було встановлено, що головною метою такого процесу виступає якісна перебудова системи фізичного виховання в напрямі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до життя в світовому інформаційному суспільстві. Це досягається шляхом формування знань, умінь і навичок, що забезпечують можливість доступу до інформації за допомогою засобів інформаційно-комп'ютерних технологій. Інформатизація вищої фізкультурної освіти включає декілька компонентів: матеріально-технічне забезпечення; організаційно-методичне забезпечення; програмне забезпечення.

Матеріали проведених наукових досліджень використано зі згоди авторського колективу монографії: Ю. В. Драгнєв, С. С. Єрмаков, М. В. Чекунов, О. І. Науменко, В. Г. Карло, Н. Ю. Шишкіна, О. В. Франкова.

Авторами було доведено, що потужним інструментом інформатизації вищої фізкультурної освіти виступають інформаційні технології. Виходячи з цього стратегія використання інформаційних технологій у фаховій підготовці майбутнього вчителя фізичної культури є

однією з ключових особливостей стратегічного планування розвитку галузі знань „Фізичне виховання, спорт, здоров’я людини”.

У зв’язку з цим слід підкреслити актуальність інформатизації вищої фізкультурної освіти. У ході дослідження було встановлено, що цей процес передбачає використання можливостей сучасних інформаційних технологій для реалізації ідеї електронного навчання та підвищення його ефективності в умовах інформаційного суспільства.

У якості узагальнювального висновку можна зазначити, що наукові здобутки колективу авторів в цілому дають можливість визначити, що оволодіння сучасними інформаційними та комунікаційними технологіями стає одним з основних компонентів професійної підготовки будь-якого фахівця, насамперед, фахівця освітньої галузі знань „Фізичне виховання, спорт, здоров’я людини”.

Представлений матеріал в колективній монографії дозволяє усвідомити те, що якість молодого, ґрунтовно підготовленого майбутнього вчителя фізичної культури визначається рівнем його професіоналізму з опорою на основний інструмент інформаційних технологій – комп’ютер.

Наукове видання

ДРАГНЄВ Юрій Володимирович
ЄРМАКОВ Сергій Сидорович
ЧЕКУНОВ Михайло Вікторович

**ІНФОРМАТИЗАЦІЯ
ВИЩОЇ ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ:
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Колективна монографія

Оригінал-макет:

Ю. В. Драгнєв,
М. В. Чекунов

За редакцією Ю. В. Драгнєва

Здано до склад. 28.08.2012 р. Підп. до друку 28.09.2012 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 11,74. Наклад 500 прим. Зам. № 151.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу

„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Т/ф: (0642) 58-03-20.

e-mail: alma-mater@list.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.